

Elektroprivreda

List Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić

godina XXXII broj 326 Nikšić april 2011. ISSN 1805136

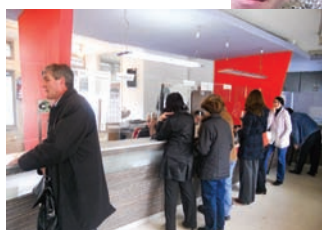

Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić

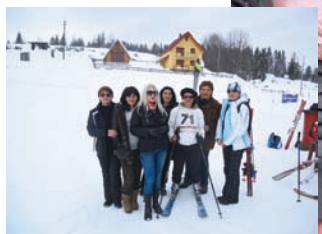
Press konferencija
EPCG o
finansijskom
izvještaju za 2010.

LOŠA
ODLUKA
REGULATORA
STR. 10

Olga Nikčević,
direktorica Centra
za zaštitu
potrošača

PRAVA ZA
POTROŠAČE
ALI ZA EPCG
STR. 12

Na ski festivalu
„Durmitor 2011“
učestvovala i
ekipa EPCG

DRUŽENJE
ISPRED
REZULTATA
STR. 16

Povodom jubileja, djeca iz doma
„Mladost“ iz Bijele, posjetila HE „Piva“

NAJLJEPŠI POKLON

SADRŽAJ

Obilježen značajan jubilej - 35 godina rada HE "Piva"
OBJEKAT RESPEKTABILNIH KARAKTERISTIKA str. 04

Press konferencija EPCG povodom finansijskog
izvještaja za 2010
LOŠA ODLUKA REGULATORA str. 10

Okrugli sto o energetske efikasnosti i povećanju udjela
obnovljivih izvora energije u Crnoj Gori
„ČISTA“ ENERGIJA ŠANSA ZA BUDUĆNOST str. 11

Olga Nikčević, direktorica Centra za zaštitu potrošača
PRAVA ZA POTROŠAČE, ALI I ZA EPCG str. 12

Na ski festivalu „Durmitor 2011“ učestvovala i ekipa EPCG
DRUŽENJE ISPRED REZULTATA str. 16

Miloš Bigović, šef Sektora za naplatu FC Snabdijevanje
POVEĆAN BROJ REDOVNIH PLATIŠA str. 18

Klub dobrovoljnih davalaca krvi EPCG
OPRAVDATI RENOME NAJBOLJEG U DRŽAVI str. 26

Pionirski projekat u ED Tivat
IZOLOVANO UŽE ZA VEĆU BEZBJEDNOST str. 28

Sa ekipama Elektrogradnje na izgradnji novog
dalekovoda na području Rijeke Crnojevića
„MI SMO NEUNIŠTIVI...“ str. 30

FOTO PRIČA
Obuka zaposlenih str. 35

Donacija Elektroprivrede porodici Tomašević iz
Kruševica kraj Herceg Novog
NAJLJEPŠA KUĆA U SELU str. 36

22. mart - Svjetski dan voda - obilježen pod
sloganom »Voda za gradove«
SAČUVATI NAJVEĆI PRIRODNI
RESURS DANAŠNJICE str. 38

Svetislav-Ćiro Nikčević novopečeni penzioner EPCG
NIJE SVE NI U DOBRIM PLATAMA str. 40

Monografija „100 godina crnogorske Elektroprivrede“ (2)
PREPOZNAT ZNAČAJ ELEKTRIČNE ENERGIJE
ZA RAZVOJ DRŽAVE str. 42

Predsjednik Odbora direktora
Srđan Kovačević

Izvršni direktor
Enrico Malerba

DIREKCIJA ZA ODOSE SA JAVNOŠĆU

Direktor
Rajko Šebek
rajko.sebek@epcg.com

Rukovodilac Sektora za
internu komunikaciju
Mitar Vučković
mitar.vuckovic@epcg.com

Glavni i odgovorni urednik
Miodrag Vuković
miodrag.vukovic@epcg.com

Redakcija:

Ivan Zorić
ivan.zoric@epcg.com
Olivera Vulanović
olivera.vulanovic@epcg.com
Biljana Mitrović
biljana.mitrovic@epcg.com

Kompjuterska obrada:
Ivana Ilić

Operater:

Vidoje Zeković
vidoje.zekovic@epcg.com

Naslovna strana:
Vjekoslav Bojat

Adresa redakcije:

Ulica Vuka Karadžića 2 Nikšić
Telefoni: 040/204-130, 214-252
Fax: 040/214-252
E - mail: list.epcg@epcg.com
Web site: www.epcg.com
Štampa: OBOD - Cetinje
Tiraž: 1500
Izdavač: Elektroprivreda
Crne Gore AD Nikšić

Obilježen značajan jubilej - 35 godina rada HE "Piva"

OBJEKAT RESPEKTABILNIH KARAKTERISTIKA

Realizacija značajnih projekata za dodatno unaprijeđenje i poboljšanje proizvodnje u HE "Piva" počće tokom ove godine. Najveći godišnji učinak od oko 1,3 milijarde kilovat sati HE "Piva" ostvarila je upravo u toku prošle 2010. godine.

Kolektiv Hidroelektrane „Piva“ proslavio je 28. marta u Mratinju veliki jubilej, 35 godina uspješnog rada. Svečanost, organizovana tim povodom, bila je prilika da se ponovo sretnu sadašnji i bivši radnici hidroelektrane, a prisutni su bili pored predstavnika menadžmenta EPCG i brojni gosti iz javnog života naše države.

HE "Piva" je za 35 godina postojanja proizvela 26,7 milijardi kilovat sati struje, a najveći godišnji učinak od oko 1,3 milijarde kilovat sati ostvarila je upravo u toku prošle 2010. godine.

Predsjednik Odbora direktora Elektroprivrede Crne Gore, Srđan Kovačević, prvi je u ime naše Kompanije pozdravio prisutne i kazao je da se HE Piva nalazi pred rekonstrukcijom, kojom će se dodatno povećati njena snaga.

- Ove godine EPCG očekuje početak realizacije značajnih projekata za dodatno unaprijeđenje i poboljšanje proizvodnje u HE "Piva" - rekao je Kovačević.

Izvršni direktor EPCG Enriko Malerba, u ime strateškog partnera italijanske kompanije A2A, kazao je da Crna Gora treba da bude ponosna i danas, kao i prije 35 godina kada je završena izgradnja HE Piva, jer je

napravljena uglavnom korišćenjem tehnologije tadašnje SFRJ.

Malerba je naglasio da je Piva značajan elektroenergetski objekat za Crnu Goru i istakao da se, poslije onoga što se nedavno desilo u Japanu, najbolje potvrđuje da ovakva proizvodnja energije predstavlja pravi izbor.

- Kao strateški partner A2A je došla u Crnu Goru da investira i ulaže u obnovljive izvore energije i zajedno sa Elektroprivredom stremićemo ka tom putu - naglasio je Malerba.

Podsjećajući na graditeljske poduhvate u kanjonu Pive, od 1966. do 1976. godine, direktor HE Dragan Čizmović je naveo da je samo u Mratinju bilo smješteno oko 4.000 neimara iz svih krajeva bivše Jugoslavije, čije zalaganje je predstavljalo „istinski trijumf stručnosti, odlučnosti, požrtvovanja i referenci kompanija tadašnje SFRJ“.

- HE Piva je energetski objekat respektabilnih karakteristika, tradicionalno pouzdanog i stabilnog proizvođača električne energije, koji po dugoročnom Ugovoru radi u sistemu EPS-a, ali proporcionalno kvalitetu energije koju isporučuje. Crnoj Gori obezbjeđuje više od milijardu kilovat-sati godišnje - rekao je Čizmović.

On je dodao da je izlišno govoriti o njenom značaju za EPCG, Crnu Goru i Pivu.

- O tome najbolje svjedoče kilometri i kilometri asfaltiranih regionalnih i lokalnih saobraćajnica i brojni drugi vrijedni infrastrukturni objekti. U opštini Plužine HE „Piva“, od svog nastanka, najznačajniji je privredni subjekat. Nemjerljiv doprinos dala je prvenstveno u

Uskoro unaprijeđenje i poboljšanje proizvodnje u HE "Piva": Srđan Kovačević

zapošljavanju žitelja ove opštine, ali i kroz pomoć i podršku projekta kulture i obrazovanja. Sa posebnim zadovoljstvom podsjećam i na činjenicu da ćemo sve obaveze preuzete izgradnjom hidroelektrane u potpunosti ispuniti do 2014. godine - kazao je Čizmović.

Akumulacija HE Pive duga je 42 kilometra, a raspolaže sa tri agregata snage 342 megavata. U trideset i petoj godini postojanja u HE „Piva“ aktuelan je Projekat revitalizacije, odnosno rekonstrukcije i modernizacije elektrane. Time će se povećati pogonska spremnost i sigurnost rada, kao i snaga agregata.

- Tokom 2011. godine planiramo i realizaciju Projekta produbljivanja korita rijeke Pive u dužini 1.5km sa sanacijom obala u cilju povećanja proizvodnje u prosjeku za cca 20 miliona KWh godišnje. Investicija je procijenjena na 2,4 miliona €, a očekujemo da ih povratimo za tri godine - kazao je na kraju Čizmović.

U HE Piva zaposleno je 200 radnika, od kojih je ove godine za najboljeg izabran Krsto Papić mašinista u elektroodržavanju, kome su pri-

Crna Gora ponosna na HE "Piva": Enriko Malerba

pale plaketa i novčana nagrada u iznosu od sedam cijena rada u našoj Kompaniji. Papić je u radnom odnosu u HE "Piva" od 1995. godine, a prilikom uručivanja nagrade moglo se čuti da je on u dosadašnjem radu pokazao izuzetno visok stepen stručnosti, savjesnosti i odgovornosti u ispunjavanju radnih zadataka. Posebno se isticao u pripremi i vođenju poslova grupe radnika kod zamjene, opravke, revizije i remonta elektro opreme i sklopova postrojenja.

Nakon ceremonijalnog dijela svečanosti za prisutne je priređen koktel, koji je bio dobra prilika za druženje. On se kao i mnogo puta ranije, kada su ovakve svečanosti u pitanju, završio pjevanjem narodnih pjesama uz gusle, a izvođači su bili upravo radnici HE "Piva".

M. Vuković

Milorad Kavaja, penzioner

Brana u gnijezdu orlova

Penzioner Milorad Kavaja, koji je od prvih dana učestvovao u gradnji hidroelektrane na Mratinju, podsjetio je učesnike svečanosti na vrijeme kada je moćna fabrika struje građena na veoma nepristupačnom terenu. U tako teškim uslovima na hiljade vještih i hrabrih neimara iz svih krajeva bivše Jugoslavije rijeku Pivu pregradili su betonskom branom i stvorili jedno od najvećih vještačkih jezera pitke vode.

- Mjesto gdje je brana smještena bilo je tada dostupno samo orlovima i divokozama. Ljudska ruka je uradila ovo što sad imamo. Energetski objekat sa branom, koja je u momentu gradnje bila treća u svijetu po visini. Elektromašinska oprema koja je ugrađena u HE Piva bila je više od 80% proizvedena u bivšoj Jugoslaviji – kazao je Kavaja.

- Zajedno sa gradnjom HE Piva i mi smo se gradili i učili. Imali smo sreću što su bili izvanredni izvođači radova. Organizacija je bila takva da se ne može zamisliti bolja. Puštanjem elektrane u pogon 1976. godine, mi smo imali i lijepih i teških situacija, mislim na izvođače radova i nas koji smo radili pod nadzorom. Mi smo živjeli u ovim barakama u zimskom periodu taman kao da smo bili u igloima. Baraka odozgo pokrivena snijegom sa svake strane, hladnoća velika, a mi smo morali raditi. I radilo se. Nije se tu ništa moglo desiti nauštrb kvaliteta i sigurnosti rada elektrane - prisjeća se Kavaja.

- Doživio sam da HE „Piva“ radi evo već 35 godina. Radiće ona vječno, budite sigurni – zaključio je Milorad Kavaja.

M.V.

Gosti jubileja HE „Piva“ bila djeca iz doma „Mladost“ iz Bijele

NAJLJEPŠI POKLON

Vrijedan jubilej – 35 godina postojanja i uspješnog rada HE „Piva“ uveličalo je i prisustvo djece iz doma „Mladost“ iz Bijele. Petnaestak mališana u okviru jednodnevnog izleta posjetilo je grandiozni elektroenergetski objekat, i veličanstveni spomenik naše srednjovjekovne istorije manastir Piva, a boravak u Plužinama bio je i izvanredna prilika za druženje sa vršnjacima iz osnovne škole „Braća Topalović“ koja egzistira u okviru obrazovnog centra u Plužinama.

Svečana atmosfera u hidroelektrani uticala je i na male posjetioce, koji su bili impresionirani saznanjem da su bili dio značajnog datuma za Elektroprivredu Crne Gore. Možda, kad se vrate u svoje domske sobe, neće pamti sve tehničke podatke koje su čuli, ali će se, svakako, sjećati dobre volje i snažnih emocija sa kojima su svuda primani.

Mi, koji smo imali zadovoljstvo da budemo njihovi saputnici, ganuto smo primijetili sa koliko su zahvalnosti male zvanice primale pažnju koja je stizala sa mnogih strana. Posebno nas je obradovala i rastužila činjenica da će Elektroprivreda ugostiti djecu koja za prolječni raspust nijesu imala kod koga da odu. Ovo saznanje pojačalo je našu želju da im, bar u jednom danu, budemo i dobri domaćini i prijatelji, rođaci i drugovi, jednom riječju – familija.

Dok nas je kroz divlji i bujan Pivski kraj, znalački i profesionalno vodio vozač HE „Piva“, Goran Vasović, posmatrali smo guste bukove šume i četinare koji su, još uvijek, nosili boje zime. Sitna kiša koja je rominjala i sivilo u koji je bio zavi-

jen pivski pejzaž nijesu mogli umanjiti dječji entuzijazam sa kojim su krenuli na ovo putovanje. Čuju se pitanja, komentari, smijeh...

Prenoseći svoje utiske dugogodišnji vaspitač i pomoćnik direktora Doma „Mladost“ Slavica Ilić, nije skrivala zadovoljstvo činjenicom da su djeca lišena roditeljske ljubavi i brige, prvi dan prolječnog raspusta provela lijepo, na korisnom izletu koji je imao i karakter edukativne radionice.

- Posebno mi je drago što su ovdje djeca koja ne napuštaju često Dom, jer nemaju kod koga da odu, pa je ovo bio doživljaj za pamćenje i za njih i za nas, vaspitače, a vjerujem i za naše ljubazne domaćine koji su nam omogućili nesvakidašnju priliku. Prijatno smo se iznenadili i mi koji vodimo brigu o djeci, a i sama djeca - kaže gospođa Ilić.

- Trenutno je u Domu 160 šticićenika, uzrasta od mjesec dana do 24 godine, koliko ima najstariji koji uspješno završava studije. Vaspitača i medicinskih sestara, nas koji se direktno bavimo djecom je oko 60, uz to idu i prateće službe, tako da nas je, ukupno zaposlenih 101. Dom funkcioniše po principu dom – porodica – kaže ona.

Posebno mi je drago što su ovdje djeca koja ne napuštaju često Dom, jer nemaju kod koga da odu, pa je ovo bio doživljaj za pamćenje i za njih i za nas, vaspitače, a vjerujem i za naše ljubazne domaćine

- Broj djece u jednoj grupije od 11 do 15, a grupe su formirane prema polu i uzrastu. Nastojimo da djeca po godištu budu slična, mada stručnjaci kažu da je to lošija varijanta jer u porodici nikad nemate djecu istog uzrasta, međutim, nama je to jednostavniji način da riješimo njihovu vršnjačku komunikaciju.

Svaka vaspitna grupa ima svog porodičnog, ili matičnog vaspitača koji vodi računa o tome šta im je potrebno od garderobe, školskog pribora, ide na roditeljske sastanke, vodi računa o zdravlju, kao odjeljski starješina u školi. Ovo se odnosi na školsku djecu. Omlađoj djeci brinu medicinske sestre i predškolski vaspitači. Što se tiče komfora, imaju sve, nedostaju im trenuci intime i pripadanja kakve imaju danas - objašnjava gospođa Ilić.

U Obrazovnom centru u Plužinama goste iz Bijele dočekala je gostoljubiva direktorka Gordana Radović, njen pomoćnik Milinko Čuković i grupa učenika. Uz malo okrepljenje koje su

Filip Vojinović, u ime Elektroprivrede, uručuje djeci poklone

domaćini priredili krećemo zajedno ka našem krajnjem odredištu, HE "Piva".

Put do elektrane vijuga kroz impresivne, sure masive. Orijaška moć ljutog kamena duboko se osjeća, pa u ćutnji punoj poštovanja dolazimo do našeg cilja.

Grandiozna brana Mratinje, čija je gradnja, poduhvat jedinstven i u svijetu, zauzela prelijepu i pitku rijeku Pivu, dočekuje nas u svojoj monumentalnosti i ljepoti. Divimo se susretu ljudske pameti i hrabrosti i nestvarne prirodne magije. Sve je povezano u jedinstven spoj vrhunskog tehničkog i estetskog kvaliteta.

Veličanstvenost trenutka prekidaju simpatične dječje upadice da je trebalo elektrani za rođendan donijeti poklon, možda tortu, da je šteta što su na to zaboravili i slično.

U zgradi elektrane, ljubazni vodiči, Stevan Drašković, vođa smjene i Miško Lalatović, rukovalac elektrane, strpljivo, svojim malim, pažljivim slušaocima objašnjavali su na koji način se proizvodi struja i kako zasija sijalica u njihovoj sobi u Bijeloj. Radoznale oči upijaju sve. Ipak, čini se da dječaka Januzaviše od džinovskih turbina, ogromnih osigurača i komandne table, jednom riječju, više od svega, fascinira jedan mali ručni sat koji mu je, za ovu priliku, ustupio njegov drug iz Doma, Sreten. Malo, malo, pa se čuje:

- Izvinite, a koliko je kod vas sati, da uporedim...

Svečana atmosfera u hidroelektrani, koja obilježava značajan jubilej, prenosi se i na male posjetioce koji su, očigledno, impresionirani saznanjem da su dio značajnog dana u životu Elektroprivrede Crne Gore. Možda, kad se vrate u svoje domske sobe, neće pamtit i sve tehničke podatke koje su čuli, ali će se, svakako, sjećati dobre volje i snažnih emocija sa kojima su svuda primani.

Jedan dirljiv trenutak odigrao se i u plužinskom hotelu dok smo čekali na polazak poslije ukusnog i domaćinskog ručka. Vaspitačici Slavici i grupi djece prišao je, ozbiljan i zreo, dječak Vuk iz Plužina, učenik trećeg razreda osnovne škole, i pružio im veliku kesu. On je, samoinicijativno, sa svojom majkom, za drugove iz Bijele spakovao hranu za put. Na vrhu kese nalazile su se „dragocjenosti“ – jedno plišano srce i Vukov crtež, na čijoj poledini je napisao pjesmu posvećenu novim prijateljima.

Predstavnik Elektroprivrede i organizator ovog izuzetnog putovanja, Filip Vojinović, uručio im je i poklon Kompanije – zanimljivu publikaciju „Moja domovina Crna Gora“.

Prošao je dobar dio dana i polako sabiramo utiske. Pitamo djecu šta im se najviše sviđjelo.

- Sve!

- Ali, šta najviše? – insistiramo.

- Sve – ponavljaju Sreten, Janko i Zoran, uporni da ništa ne izdvoje, jer sve što se u ovom danu desilo za njih ima podjednaku važnost.

- Ručak - iskreno će Januz, dok pogleduje na sat.

Na povratku, krećemo ka Pivskom manastiru. Biti u ovom kraju, a ne posjetiti manastir, koji je, od šesnaestog vijeka, kad je sagrađen, pa nadalje, bio najvažniji duhovni i kulturni centar ovog područja, nemoguće je. Sudbina ovog dragulja Pive i Crne Gore bila je, takođe, vezana za HE „Piva“, zbog čije

se izgradnje, manastir morao premjestiti sa stare na novu, sigurnu lokaciju.

U našem kombiju atmosfera je na zavidnom nivou. Mali Janko prednjači u zabavljanju prisutnih. Ipak, na disciplinu se ne smije zaboravljati. O tome budno brine vaspitač Milorad Drobnjak.

Bliži se kraj uzbuđljivom danu. Rastajemo se, uz dogovor o ponovnom viđenju. Naši mali drugari se vraćaju moru koje, za njih, predstavlja, ne samo prirodnu ljepotu, već i osjećaj identifikacije i pribježište, poput majčinog skuta. Nadamo se da su, te večeri, sanjali lijepe snove o nekom boljem svijetu i budućnosti koja ih neće plašiti. Da bi u to vjerovali, pomoći će im pjesnik Miroslav Antić čije stihove im poklanjamo na rastanku, dok mislimo na njih.

„Bogat sam. Imam oči. Ruke.

I pune džepove dobrih reči.“

O. Vulcanović

Vaspitačici Slavici i grupi djece prišao je, ozbiljan i zreo, dječak Vuk iz Plužina, učenik trećeg razreda osnovne škole, i pružio im veliku kesu. On je, samoinicijativno, sa svojom majkom, za drugove iz Bijele spakovao hranu za put. Na vrhu kese nalazile su se „dragocjenosti“ – jedno plišano srce i Vukov crtež, na čijoj poledini je napisao pjesmu posvećenu novim prijateljima

U komandnoj sali: Drugari iz Bijele i Plužina

Istorijat hidroelektrane "Piva"

Hidroelektrana "Piva" Plužine je akumulaciono pribransko postrojenje sa jednom od najvećih betonskih lučnih brana u svijetu. U pogonu je od 1976. godine, a njena osnovna djelatnost je proizvodnja električne energije u vršnom režimu rada, jer ima mogućnost brzog startovanja i sinhronizacije na dalekovodnu mrežu 220 kV. Zbog specifičnih topografskih karakteristika terena, smještena je u planinskom masivu na sjeverozapadu Crne Gore. Kompletno postrojenje ove hidroelektrane urađeno je ispod površine zemlje, u stijenama pivskog kanjona.

Projektant branje "Energoprojekt" - Beograd, a podzemnih postrojenja "Elektroprojekt" - Ljubljana. Modelska ispitivanja i geotehničke radove su obavili: Institut "Jaroslav Černi" i "Geosonda" - Beograd, dok je glavne građevinske radove izvela "Hidrotehnika" - Beograd.

Pripremni radovi za izgradnju HE "Mratinje", kako se sve do puštanja u pogon zvao ovaj proizvodni objekat, čiji je investitor bio Kombinat aluminijuma Titograd (KAT), koji je tada takođe bio u izgradnji, započeti su 1966. godine. Na ovim poslovima, pored beogradskih firmi "Hidrotehnika" i "Geosonda", bila su angažovana građevinska preduzeća "Crna Gora" iz Nikšića i "Titograd". Pored izgradnje pristupnih puteva, najizazovniji posao na samom početku realizacije ovog projekta bio je proboj optočnog tunela, dužine 340 m promjera 9,5 m, za skretanje toka Pive, koji je završen početkom septembra 1967. godine. Za potrebe graditelja u susjednom selu Mratinje izgrađeno je naselje za smještaj oko 1.500 radnika, a u tu svrhu, pored ostalog, podignuti su: restoran, ambulanta, škola, prodavnice, pekara, zanatske radionice, velika bioskopska sala i komunalna mreža.

Iako je bilo planirano da ovaj izuzetan projekat bude završen do kraja 1971. godine, rokovi za okončanje radova, zbog problema u finansiranju, nekoliko puta su pomjerani, a u međuvremenu je promijenjen i investitor. Ugovorom sa KAT-om, od 25. februara 1969, HES "Gornja Zeta" i "Elektro Crna Gora" preuzeli su sva prava, obaveze, bankarska zaduženja i poslove oko izgradnje HE "Mratinje", a ujedno se obavezali da će snabdijevati Kombinat strujom po ugovorenoj i za obje strane prihvatljivoj cijeni. Sa EES Srbije ugovoren je zajednički rad. Dragocjeni kilovati iz prvog agregata HE "Piva" potekli su tek 28. marta 1976, a HE "Piva" je 13. jula iste godine svečano pustio u rad Džemal Bijedić, predsjednik Saveznog izvršnog vijeća.

Izgradnja ovog grandioznog hidroenergetskog objekta bio je podvig bez presedana, ne samo na ovim prostorima. Na ovom projektu bila je angažovana sva ondašnja jugoslovenska industrija i građevinska operativa, koje su bile sposobne da same izgrade ne samo tada jednu od najvišočijih brana na svijetu, sa podzemnim postrojenjem, nego i kompletnu opremu (od agregata do razvodnog postrojenja i 100 km dugog DV 220 kV do Pljevalja) ovog respektabilnog proizvodnog objekta, koji je, zajedno sa HE "Perućica" i TE "Pljevlja", pouzdani oslonac crnogorskog elektroenergetskog sistema.

O veličini i značaju ovog, ne samo građevinskog poduhvata, poznatog čitavom stručnom svijetu, najbolje će posvjedočiti sljedeći podatak. U 220 m visoku branu, koja je završena početkom avgusta 1975. godine, za čiju je izgradnju iskopano oko 750.000 kubika materijala, ugrađeno je preko 900.000 kubika betona i 30.000 tona gvožđa.

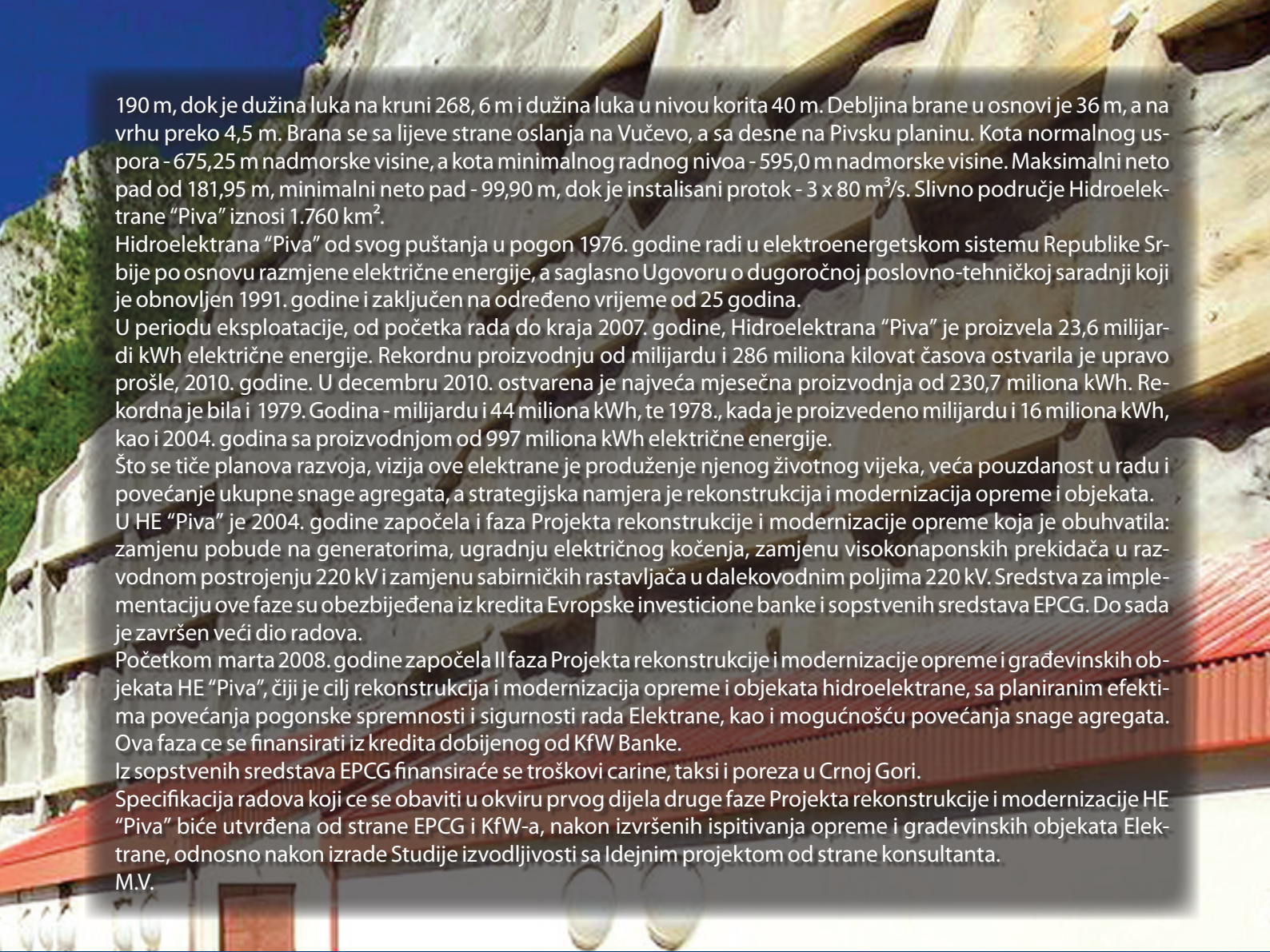
Pored brane, podzemnog i rasklopnog postrojenja HE "Piva", izgrađeno je, između ostalog, i novo

Plužine (60 m iznad potopljenog gradića), novi magistralni put od Nikšića do Šćepan Polja, novi čelični most, dug 438 m, širok 9,2 m, visok 120 m iznad nivoa rijeke Pive, čija je konstrukcija teška 1.700 tona, kao i brojni drugi infrastrukturni objekti kao što su, na primjer, dalekovodi i niskonaponska elektroenergetska mreža za napajanje novog naselja i pivskih sela. Ne smije se zaboraviti ni preseljenje kulturno-istorijskog dragulja ovog kraja – znamenitog Pivskog manastira iz 17. vijeka na novu, 150 m višočiju lokaciju.

Jednom riječju, HE "Mratinje", koju je gradila mladost tadašnje SFRJ, bila je, kako svjedoče pojedini stručnjaci EPCG koji su učestvovali u njenoj izgradnji, škola koja se ne ponavlja, dok su njeni graditelji bili pravi heroji u miru.

Nažalost, u toku izgradnje ove HE u bespuću pivskih vrleti život je dalo 38 njenih graditelja, o čemu svjedoči spomen ploča na brani.

Bitno je podsjetiti i na osnovne tehničke karakteristike HE "Piva": Instalirana snaga iznosi 360 MVA. Ukupna zapremina akumulacije - $880 \times 10^3 \times 10^3 \text{ m}^3$, a korisna zapremina akumulacije - $790 \times 10^3 \times 10^3 \text{ m}^3$. Godišnja proizvodnja električne energije projektovana na 860 GWh, prosječna godišnja proizvodnja električne energije (1976. – 2007.) iznosila je 737,25 GWh. Prosječna godišnja proizvodnja od početka rada do kraja 2010. godine bila je 755 GWh. Mašinska hala sa tri agregata duga je 140 m, a visoka preko 30 m. Ukupna dužina cjevovoda je preko 2,5 km. Najvažniji djelovi primarne opreme svakako su tri spiralne turbine sa vertikalnom osovinom (250 o/min) tipa "Francis" i tri trofazna generatora sa vertikalnom osovinom (250 o/min) od po 120 MVA, a tu su i tri trofazna transformatora (15,75/220 kV) od po 120 MVA. Konstruktivna visina betonske lučne brane je 220 m, a hidraulična

190 m, dok je dužina luka na kruni 268,6 m i dužina luka u nivou korita 40 m. Debljina brane u osnovi je 36 m, a na vrhu preko 4,5 m. Brana se sa lijeve strane oslanja na Vučevo, a sa desne na Pivsku planinu. Kota normalnog uspora - 675,25 m nadmorske visine, a kota minimalnog radnog nivoa - 595,0 m nadmorske visine. Maksimalni neto pad od 181,95 m, minimalni neto pad - 99,90 m, dok je instalirani protok - $3 \times 80 \text{ m}^3/\text{s}$. Slivno područje Hidroelektrane "Piva" iznosi 1.760 km^2 .

Hidroelektrana "Piva" od svog puštanja u pogon 1976. godine radi u elektroenergetskom sistemu Republike Srbije po osnovu razmjene električne energije, a saglasno Ugovoru o dugoročnoj poslovno-tehničkoj saradnji koji je obnovljen 1991. godine i zaključen na određeno vrijeme od 25 godina.

U periodu eksploatacije, od početka rada do kraja 2007. godine, Hidroelektrana "Piva" je proizvela 23,6 milijardi kWh električne energije. Rekordnu proizvodnju od milijardu i 286 miliona kilovat časova ostvarila je upravo prošle, 2010. godine. U decembru 2010. ostvarena je najveća mjesečna proizvodnja od 230,7 miliona kWh. Rekordna je bila i 1979. Godina - milijardu i 44 miliona kWh, te 1978., kada je proizvedeno milijardu i 16 miliona kWh, kao i 2004. godina sa proizvodnjom od 997 miliona kWh električne energije.

Što se tiče planova razvoja, vizija ove elektrane je produženje njenog životnog vijeka, veća pouzdanost u radu i povećanje ukupne snage agregata, a strategijska namjera je rekonstrukcija i modernizacija opreme i objekata.

U HE "Piva" je 2004. godine započela i faza Projekta rekonstrukcije i modernizacije opreme koja je obuhvatila: zamjenu pobude na generatorima, ugradnju električnog kočenja, zamjenu visokonaponskih prekidača u razvodnom postrojenju 220 kV i zamjenu sabirničkih rastavljača u dalekovodnim poljima 220 kV. Sredstva za implementaciju ove faze su obezbijeđena iz kredita Evropske investicione banke i sopstvenih sredstava EPCG. Do sada je završen veći dio radova.

Početkom marta 2008. godine započela II faza Projekta rekonstrukcije i modernizacije opreme i građevinskih objekata HE "Piva", čiji je cilj rekonstrukcija i modernizacija opreme i objekata hidroelektrane, sa planiranim efektima povećanja pogonske spremnosti i sigurnosti rada Elektrane, kao i mogućnošću povećanja snage agregata. Ova faza ce se finansirati iz kredita dobijenog od KfW Banke.

Iz sopstvenih sredstava EPCG finansiraće se troškovi carine, taksi i poreza u Crnoj Gori.

Specifikacija radova koji ce se obaviti u okviru prvog dijela druge faze Projekta rekonstrukcije i modernizacije HE "Piva" biće utvrđena od strane EPCG i KfW-a, nakon izvršenih ispitivanja opreme i građevinskih objekata Elektrane, odnosno nakon izrade Studije izvodljivosti sa idejnim projektom od strane konsultanta.

M.V.

EPCG među dobitnicima nagrada Privredne komore Crne Gore za 2010.

Društveno odgovorna Kompanija

Dobitnici nagrada Privredne komore za 2010. godinu su Kompanija „KIPS“ iz Podgorice – za uspješno poslovanje, Elektroprivreda Crne Gore Nikšić - za društvenu odgovornost, Montavar Metalac Nikšić i Ranko Delević iz Berana za inovativnost i Vojin Žugić, vlasnik i direktor kompanije „Stadion“ iz Podgorice za unapređenje menadžmenta, odlučio je Odbor za dodjelu nagrada PKCG na sjednici održanoj 18. aprila u Podgorici.

Nagrada za društvenu odgovornost dodjeljena je ELEKTROPRIVREDI CRNE GORE, akcionarskom društvu Nikšić, koja je, kako se navodi u obrazloženju odluke, tokom vijeka svog trajanja, pored osnovne djelatnosti, bila posvećena i davanju doprinosa razvoju crnogorskog društva. Ovo se naročito odnosi na uključivanje Kompanije u aktivnosti na unapređenju i razvoju sistema socijalne i zdravstvene zaštite djece i omladine,

obrazovanja, kulture i sporta. Rezultati ove aktivnosti su poboljšanje kvalitete zdravstvene zaštite djece u Crnoj Gori, poboljšanje stambenih uslova socijalno najugroženijih porodica i osoba sa invaliditetom u više crnogorskih gradova. Za pomoć stanovništvu ugroženom od poplava u 11 crnogorskih opština usmjereno je 350 hiljada eura, a značajna sredstva opredijeljena su u donatorskim akcijama borbe protiv siromaštva, dok je uspješan rad i takmičenje jednog broja sportskih klubova u Crnoj Gori skoro nezamisliv bez pomoći i podrške Elektroprivrede. Po posvećenosti održivom razvoju, naša Kompanija se nalazi na samom vrhu društvene odgovornosti, te je po tom osnovu zaslužila i Nagradu Privredne komore.

Nagrade je dobitnicima uručio predsjednik Crne Gore Filip Vujanović na svečanosti koja je povodom Dana Komore organizovana 21. aprila u Vili Gorica u Podgorici. U

ime Elektroprivrede ovo veliko priznanje primio je predsjednik Odbora direktora EPCG, Srđan Kovačević.

Press konferencija EPCG povodom finansijskog izvještaja za 2010.

Loša odluka regulatora

Elektroprivreda Crne Gore će imati značajne gubitke i velike probleme u poslovanju zbog aktuelne cijene električne energije. Elektroprivredi treba priznati gubitke i stepen naplate na način kako je to regulisano u razvijenim zemljama. Neto dobit EPCG u prošloj godini iznosila je 16,5 miliona eura i veća je gotovo četiri puta u odnosu na 2009. godinu, dok su prihodi iznosili oko 300 miliona eura i 3,6 odsto su manji nego 2009. godine

Na konferenciji za štampu posvećenoj aktuelnoj situaciji u EPCG, čelni ljudi naše Kompanije, izrazili su umjereno zadovoljstvo rezultatima postignutim u 2010. godini, jer i pored rekordne proizvodnje prihod nije bio znatno veći u odnosu na prethodne godine. Cijena električne energije za ovu godinu veoma je niska i zbog toga će Elektroprivreda Crne Gore imati značajne gubitke i velike probleme u poslovanju, saopštili su predstavnici naše Kompanije na press konferenciji održanoj u hotelu Podgorica.

Izvršni direktor EPCG, Enrico Malerba odluku Regulatorne agencije za energetiku o cijenama struje, koje su stupile na snagu 1. aprila, ocijenio je kao negativnu, jer je u suprotnosti sa strateškim planovima i projektima države.

- RAE nije bila sposobna da prepozna suštinske elemente i komponente koje utiču na formiranje cijena, a već ranije smo naveli nedostatke i ograničenja takve metodologije formiranja cijena - naglasio je Malerba.

U upravi su, kako je naveo izvršni direktor EPCG, veoma zabrinuti za poslovanje i bilans EPCG u ovoj godini, s obzirom na smanjenje cijena struje.

- Imajući u vidu nove tarife, moraćemo revidirati poslovne planove za ovu godinu u dijelu troškova i investicija - najavio je Malerba.

Predsjednik odbora direktora EPCG Srđan Kovačević kazao je da potpisnici ugovora o dokapitalizaciji EPCG moraju sjesti za sto i analizirati „ovo što se dogodilo, jer su se desile neke stvari koje nije bilo moguće predvidjeti u trenutku njegovog potpisivanja“.

- Naravno da predstavnici vlade i A2A mogu definisati aneks ugovora, ako se postigne obostrani dogovor - naglasio je Kovačević.

Kovačević je ocijenio da Elektroprivredi treba priznati gubitke i stepen naplate na način kako je to regulisano u razvijenim zemljama.

- Stopa povrata na investicije ne može biti na sadašnjem nivou. Za građane je bilo povoljnije da plaćaju gubitke nego stopu povrata. Mislim da niko nije oštećen, a svako ko tvrdi da jeste može se žaliti sudu i EPCG će, ako se to utvrdi, obešteti oštećenog - istakao je Kovačević.

Finansijski direktor EPCG, Masimo Sala, predstavio je novinarima rezultate poslovanje kompanije u prošloj godini, posebno kao pozitivne ističući one ostvarene u proizvodnji.

- Vanredna raspoloživost vodenog kapaciteta u prošloj godini omogućila je povećanje proizvodnje u hidroelektranama za 33 odsto, smanjujući količine uvezene energije i omogućavajući izvoz energije u susjedne zemlje - objasnio je Sala i dodao da je proizvodnja u Termoelektrani Pljevlja povećana 106 odsto.

Neto dobit EPCG u prošloj godini iznosila je 16,5 miliona eura i veća je gotovo četiri puta u odnosu na 2009. godinu.

- Prihodi EPCG su iznosili oko 300 miliona eura i 3,6 odsto su manji nego 2009. godine. To je uglavnom uzrokovano smanjenjem tarifa za električnu energiju za više od 20 odsto, koje je odobrila RAE krajem decembra 2009. godine - precizirao je Masimo Sala.

On je dodao da je u prošloj godini smanjen nivo gubitaka na distributivnoj mreži za skoro tri odsto, tako da sada iznosi 20 odsto, dok je naplata povećana na 93 procenta. Kapitalne investicije u prošloj godini iznosile su 23,7 miliona eura, dok je stopu povrata na investicije od 1,5 odsto Sala ocijenio kao "nedovoljnu".

EPCG je prošle godine postigla rekordnu proizvodnju energije od četiri milijarde kilovat sati električne energije, 50 odsto više u odnosu na 2009. godinu. Uvoz energije smanjen je za 37 odsto, dok je izvoz više nego utrostručen.

Dobit EPCG prije kamata, oporezivanja, umanjenja vrijednosti i amortizacije (EBITDA) u prošloj godini iznosila je 61,6 miliona EUR, 28 odsto manje nego 2009, dok je dobit prije kamata i oporezivanja (EBIT) iznosila 12,7 miliona EUR u odnosu na 4,6 miliona ostvarenu u 2009.

Neto dug kompanije na kraju prošle godine iznosio je 71,3 miliona EUR.

Iz menadžementa su poručili da će u ovoj godini nastojati da poboljšaju procenat naplate računa, ali i da je nivo naplate koji je regulator odredio (u visini od 100 odsto) dosta "neozbiljan".

M.V.

Detaljsa press konferencije

USVOJENA BUDVANSKA DEKLARACIJA

Budvanska deklaracija o jačanju regionalne saradnje i koordinacije u promovisanju energije u kontekstu održivog razvoja i zelene ekonomije u Jugoistočnoj Evropi, usvojena je početkom aprila ove godine u crnogorskoj prijestonici turizma.

Ministri zemalja članica Procesu saradnje u jugoistočnoj Evropi, odgovorni za održivi razvoj i energetiku, istakli su čvrstu opredijeljenost za koordinaciju aktivnosti javnog sektora u istraživanju, razvoju i promociji inkluzivnog rasta i održivog razvoja. Pri tom su prepoznali važnost privatnih investicija, javno-privatnog partnerstva i međunarodnu saradnju, uključujući i regionalne centre za inovacije.

Deklaracijom je potvrđena i potreba za zajedničkim radom na uklanjanju barijera, stvaranju podsticaja, unapređenju izgradnji kapaciteta i sprovođenju odgovarajućih mjera na osnovu najbolje prakse. Osim toga, založili su se za snažno ubrzanje implementacije i transfera ključnih postojećih i novih tehnologija sa niskim nivoom ugljenika, u skladu s nacionalnim okolnostima.

Zelena ekonomija se definiše kao ona koja emituje malo ugljenika, efikasno koristi prirodne resurse i koja je socijalno inkluzivna. Buduće investicije moraju biti preusmjerene na obnovljive izvore energije, javni saobraćaj, energetske efikasnost, održivu poljoprivredu i mjere za zaštitu ekosistema i biološke raznolikosti

Posebno je naglašeno promovisanje korišćenja postojećih nacionalnih i međunarodnih instrumenata i mehanizama za olakšavanje na osnovu višestrukog uključivanja zainteresovanih strana i obostrano korisne saradnje između vlada, civilnog društva, poslovnog sektora, industrije i naučnika

- Zelena ekonomija se definiše kao ona koja emituje malo ugljenika, efikasno koristi prirodne resurse i koja je socijalno inkluzivna. Buduće investicije moraju biti preusmjerene na obnovljive izvore energije, javni saobraćaj, energetske efikasnost, održivu poljoprivredu i mjere za zaštitu ekosistema i biološke raznolikosti - rekao je ministar ekonomije Vladimir Kavarić otvarajući sastanak ministara održivog razvoja i energije Procesu saradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECF).

Ova formalna, podregionalna pripremna inicijativa za Konferenciju UN-a o održivom razvoju u Rio de Žaneiru 2012. godine, treba da identifikuje regionalne potrebe i prioritete, kao i da utvrdi smjernice i olakša usklađivanje donatorskih aktivnosti, izbjegavajući na taj način preklapanja i dupliranja.

Ministar Kavarić je podsjetio da su procjene UN-a, za sljedećih 20 godina, da će samo investicije u energiju premašiti 350 milijardi dolara, dok će 200 milijardi dolara biti uloženo u razvoj i „ozeljenjavanje“ saobraćajnog sektora, a po 134 milijarde dolara u sektore građevinarstva i turizma. Više od 100 milijar-

di dolara namijenjeno je planu za upravljanje otpadom i vodnim resursima, a 76 milijardi dolara za povećanje efikasnosti u industriji.

Energetika je ključna oblast razvoja ekonomije svake zemlje. Energetika, takođe, direktno i indirektno, utiče na životnu sredinu, ali i na rast GDP-a, porast zaposlenja, ispunjavanje osnovnih ljudskih potreba, i može se smatrati privrednom granom koja utiče na sva tri stuba održivog razvoja.

Energetski sektor u Crnoj Gori prepoznat je kao važan pokretač nacionalne ekonomije, istakao je ministar Kavarić.

- Najznačajnija pitanja se odnose na povećanje udjela obnovljivih izvora energije, promociju energetske efikasnosti i investicija u datim oblastima. Obezbjedenje održivog razvoja energetike temelji se na ubrzanom ali racionalnom korišćenju vlastitih energetske resursa, uz uvažavanje principa zaštite životne sredine, povećanja energetske efikasnosti i veće korišćenje obnovljivih izvora energije, kao i na potrebi za socio-ekonomskim razvojem Crne Gore - smatra on.

- Usvajanjem budvanske Zelene deklaracije na ovom Ministarskom sastanku prihvatamo da se vidljivi rezultati i stalna poboljšanja u održivom korišćenju energije mogu postići samo kroz koherentnu, integrisanu i transparentnu regionalnu saradnju i pristup. Regionalna saradnja će ostati jedan od naših prioriteta i doprinosa političkoj stabilnosti i privrednom rastu što je osnovni preduslov za privlačenje stranih direktnih investicija, inkluzivni rast i održivi razvoj - istakao je ministar ekonomije.

Ministar održivog razvoja i turizma, Predrag Sekulić, podsjetio je da je Crna Gora čvrsto opredijeljena da svoj ekonomski razvoj zasniva što više na principima "zelene ekonomije".

- Kao država koja je Ustavom definisana kao ekološka, Crna Gora preuzima mjere koje na nivou sektorskih politika treba da omoguće usklađivanje razvojnih potreba i prioriteta sa globalno prihvaćenim principima i načelima održivog razvoja. Cijeli koncept ekonomskog razvoja i svaki pojedinačni projekat biće konstantno filtrirani kroz okvir razvojne održivosti i zaštite životne sredine - naglasio je ministar Sekulić.

Bosiljka Vuković, vd direktora Kancelarije za održivi razvoj, naglasila je da je suština zelene ekonomije u Crnoj Gori strateški razrađena kroz principe održivog razvoja i smjernice za njihovo sprovođenje, koji su definisani Nacionalnom strategijom održivog razvoja.

- Svaka od sektorskih politika usvojenih nakon Strategije održivog razvoja, takođe, sadrži reference o neophodnosti integrisanja pitanja životne sredine u sve ekonomske politike - istakla je Vuković.

- Čestitam zemljama koje su već prihvatile koncept zelene ekonomije u njihove nacionalne politike i ohrabrujem ih da dijele iskustva i najbolje prakse sa drugima. Međutim, moramo biti oprezni jer ne postoji univerzalno rješenje u pristupu zelenoj ekonomiji. Svaka zemlja mora da usvoji sopstveni pristup zelenoj ekonomiji u skladu sa onim što su njene razvojne perspektive i specifični uslovi - upozorio je kopredsjedavajući Komisije UN za održivi razvoj Park In Kook. On je podsjetio da

zelena ekonomija nije zamjena za održivi razvoj već njegov sastavni dio.

Glavni cilj UN Konferencije i samita o održivom razvoju Rio +20 je osiguranje političkog interesovanja za održivi razvoj. Osim toga, treba izvršiti procjenu napretka i definisati preostale praznine u sprovođenju rezultata glavnih samita o održivom razvoju uz rješavanje novih i nadolazećih izazova. Težište će biti na konceptu zelene ekonomije u kontekstu održivog razvoja i iskorjenjivanja siromaštva. Događaj u Riju imaće poseban značaj za socio-ekonomska globalna kretanja, jer će po prvi put na svjetskom nivou konkretizovati „zeleni“ aspekt makroekonomske politike zemalja. Naime, uvođenjem terminologije, kao što su „zel-

ena ekonomija“, „zeleni poslovi“, „strategija zelenog razvoja“, elementi zaštite životne sredine kao trećeg stuba nosioca održivog razvoja još bliže i direktnije se povezuju sa programima klasičnog ekonomskog rasta i napretka.

Proces saradnje u Jugoistočnoj Evropi (South-East European Cooperation Proces - SEECP) pokrenut je 1996. godine u Bugarskoj na sastanku ministara inostranih poslova zemalja Jugoistočne Evrope. Od 23. juna 2010. godine predsjedavanje Procesom saradnje u Jugoistočnoj Evropi preuzela je Crna Gora.

Zemlje učesnice SEECP-a su: Albanija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Hrvatska, Grčka, Makedonija, Moldavija, Crna Gora, Rumunija, Srbija, Slovenija i Turska.

Olga Nikčević, direktorica Centra za zaštitu potrošača

Prava za potrošače, ali i za EPCG

Obaveza CEZAP-a je da štiti potrošače i njihove interese samo kada su pravu, kad njihovi zahtjevi nijesu nerealni i kad se ne radi o pokušaju da se nađe „rupa u zakonu“ i ne plati ono što je potrošeno. Sudski procesi po utuženjima EPCG zbog neplaćanja i krađe struje odugovlače se, a kazne su simbolične i neadekvatne učinjenom krivičnom djelu.

Ako je suditi po broju žalbi koje svakodnevno pristižu u Centar za zaštitu potrošača, crnogorski potrošači su dobro informisani kako da brže i efikasnije rješavaju svoje probleme u svim oblastima roba i usluga, pa i u oblasti elektroenergetike. Tome je, po riječima Olge Nikčević, direktorice Centra za zaštitu potrošača, doprinio i ovaj Centar u kojem već 12 godina rade na podizanju nivoa svijesti crnogorskih građana o njihovim potrošačkim pravima i pružanju pomoći u rješavanju konkretnih problema preko Tržišne inspekcije i Arbitražnog odbora.

- Iako je zakon na njihovoj strani, sami propisi nijesu dovoljni. Trebalo je edukovati potrošače da ne trpe nepravdu, već prijavljuju uočene nezakonitosti kako bi nadležne institucije znale u kom pravcu da djeluju. Iako su dobili svoja prava, potrošači nijesu zaštićeni ako ta prava i ne konzumiraju. Zato moraju biti aktivni, a ne pasivni, sve u cilju dostizanja socijalne

pravednosti i dostojanstva ličnosti. Ne treba im samo uzimati novac, treba ih i poštovati, a to predviđa i Zakon o zaštiti potrošača - ističe Nikčević.

Prema njenim riječima, dosta žalbi ima i na EPCG, a najčešće žalbe su na naplatu zastarjelog duga. Nikčević se slaže da treba platiti potrošene kilovat sate, ali, kako, po njoj, zakonska regulativa predviđa zastarijevanje potraživanja nakon dvije godine, Elektroprivreda bi morala otpisivati takva dugovanja ukoliko nije u međuvremenu utužila naredovne platiše. Potpisivanje protokola o plaćanju u ratama i za dug potrošača stariji od dvije godine, za direktoricu

CEZAP-a je i svojevrsna ucjena kupaca el. energije da priznaju i onaj dug koji je za otpis. To što je nekome zastario dug, propust je Elektroprivrede i njenih službi, koje su dozvolile da potrošač godinama troši struju, a da je ne plati. Da su na vrijeme isključivali sve takve potrošače, umjesto što su isključenja vršena selektivno, ne bi bilo ni tolikih dugovanja, kategorična je Nikčević.

Potrošači se, kako je kazala, takođe žale i na obračun potrošnje, posebno na obračun gubitaka el. energije na mreži, što po riječima naše sagovornice ne treba da čudi jer je, kako je kazala, neprihvatljivo da kupci el. energije sa visokim stepenom izmirenja dugovanja praktično plaćaju za one koji krađu struju.

Prigovori konzumenata odnose se i na obračun više i niže tarife.

- Ima potrošača koji jedva sastavljaju kraj s krajem, zbog čega iz dana u dan čekaju noćnu tarifu da bi uštedjeli,

Ja nijesam protiv Elektroprivrede, jer bi to značilo da sam protiv najvažnijeg privrednog subjekta u Crnoj Gori. Nije u interesu ni građana da rade protiv EPCG kao jedinog snabdjevača el. energije. Zato moram reći da nije u redu ni to što se sudski procesi po utuženjima EPCG zbog neplaćanja i krađe struje odugovlače i što su kazne simbolične i neadekvatne učinjenom krivičnom djelu

Kada potrošači shvate da moraju platiti sve što potroše, racionalnije će se ponašati, pa će i potrošnja biti manja, iako je naš mentalitet takav da nijesmo baš štedljivi

pa tako potroše 90 odsto jeftine struje. Za Elektroprivredu je takva potrošnja nerealna, jer je niža tarifa svega osam sati dnevno, pa im tako i izvrši obračun – 60 odsto potrošnje po višoj, a 40 odsto po nižoj tarifi, što nije stvarno stanje. Na isti način se vrši obračun i potrošačima kojima je u kvaru uklopno brojilo, a takvih je dosta u Crnoj Gori, umjesto da se uklopni satovi dovedu u red i konzumentima obračuna stvarna potrošnja – smatra Nikčević i tvrdi da potrošač nije obavezan da vodi računa o ispravnosti mjernog mjesta već da je to obaveza EPCG. Sve drugo je neadekvatno pružanje usluge.

Ima žalbi i na isključenja sa mreže koja su, kako tvrde pojedini potrošači, nepravedna zbog toga što su selektivna, pa se dešava da bude isključen potrošač koji mnogo manje duguje od nekog drugog potrošača koji je zaštićen od te krajnje mjere za naplatu potraživanja.

Dugo godina se na Elektroprivredu gledalo kao na socijalnu ustanovu, a ne kompaniju koja ima svoj proizvod i koja taj proizvod prodaje

- Ja nijesam protiv Elektroprivrede, jer bi to značilo da sam protiv najvažnijeg privrednog subjekta u Crnoj Gori. Takođe nije u interesu ni građana Crne Gore da rade protiv EPCG kao jedinog snabdjevača el. energije. Zato moram reći da nije u redu ni to što se sudski procesi po utuženjima EPCG zbog neplaćanja i krađe struje odugovlače i što su kazne simbolične i neadekvatne učinjenom krivičnom djelu. Zakoni naše države se moraju poštovati, pa kada je Elektroprivreda u pravu, pa kada je Elektroprivreda u pravu, to pravo treba i da ostvari - istakla je

Nikčević. CEZAP je, kaže ona, obavezan da štiti potrošače i njihove interese samo kada su u pravu, kad prigovori nijesu nerealni, odnosno kad se ne radi o pokušaju potrošača da nađe „rupu u zakonu“ i izvuče se da ne plati ono što je potrošio. To su odavno naučili da prepoznaju, pa nastoje da se takvima ne bave, već da budu tu za najranjivije, da oni ne plate ceh.

- Kada se potrošač, čija je mjesečna faktura preko 150 eura, žali na EPCG da ga isključenjem sa mreže prisiljava da plati ono što je potrošio, a on nema novca, mi znamo da takva žalba nije opravdana, jer ko nema novca štedi struju i ne troši toliko. Isto tako, pojedini potrošači ne mogu da plate jer im se skupilo više faktura, a da su plaćali redovno, ne bi imali takve probleme - smatra Olga Nikčević i dodaje da je to, vjerovatno, posljedica činjenice da se dugo godina na Elektroprivredu gledalo kao na socijalnu ustanovu, a ne kompaniju koja ima svoj proizvod i koja taj proizvod prodaje.

- Ima, dakle, zloupotreba i sa druge strane i na njih se odmah ukaže. Potrošačima se objasni da el. energija nije socijalna kategorija, zato postoje subvencije države, već proizvod koji ima svoju cijenu koju kupac mora da plati. Ne može ih niko zaštititi od njihovih obaveza, već samo od ugrožavanja njihovih potrošačkih prava.

- Mi nastojimo da o problemima koje iznose potrošači prvo razgovaramo sa Elektroprivredom. To je naš doprinos da EPCG bolje razumije potrebe svojih klijenata. Samo da sve ne ostane na razgovoru, kao ranije - rekla je naša sagovornica po kojoj recept za rješenje ovih problema može da bude podvlačenje crte. Ona smatra da treba otpisati

zastarela potraživanja, pa krenuti od početka. Prva stvar je da se sva mjerena mjesta dovedu u ispravno stanje i da očitavanje bude bez greške, da bi fakture bile realne, a onda forsirati naplatu. Ne treba dozvoliti da se nakuplja potrošnja i nagomilava dug iz mjeseca u mjesec. EPCG ima moćno sredstvo u svojim rukama - isključenje sa mreže nesavjesnih potrošača koji u zakonskom roku nijesu reagovali na opomenu da izmire svoja dugovanja. Tako će potrošač znati na čemu je, pa će voditi računa i o svojim obavezama i o potrošnji.

Na kraju razgovora Olga Nikčević se osvrnula i na zahtjev Elektroprivrede za odobrenje regulatorno dozvoljenog prihoda rekavši da su oni i prije odluke Regulatorne agencije poslali prigovor EPCG, uvjereni da je taj zahtjev nerealan. Ona smatra da je dobro što struja u Crnoj Gori nije poskupila, jer to ovi potrošači, od kojih gotovo polovina jedva preživljava, ne bi mogli da izdrže. Kaže da o cijeni el. energije treba transparentno odlučivati, da bi bila realna. Ako je realno da struja poskupi, neka poskupi. A ako nije, EPCG novac može tražiti u racionalizaciji poslovanja, u sprečavanju krađe struje, u naplati.

-Kada potrošači shvate da moraju platiti sve što potroše, racionalnije će se ponašati, pa će i potrošnja biti manja, iako je naš mentalitet takav da nijesmo baš štedljivi, posebno kad ne moramo da redovno plaćamo račune - zaključila je Olga Nikčević.
B.M.

Okrugli sto o energetskej efikasnosti i povećanju udjela obnovljivih izvora energije u Crnoj Gori

„ČISTA“ ENERGIJA ŠANSA ZA BUDUĆNOST

Okrugli sto na temu „Energetika i energetska efikasnost u praksi - neke od mogućnosti“ održan je krajem februara u Podgorici. Raspravljalo se o tome kako povećati energetske efikasnosti i udio OIE (obnovljivih izvora energije) u Crnoj Gori. Organizatori su bili Ministarstvo ekonomije Vlade Crne Gore, grupacija „Vako“ iz Slovenije i crnogorski Centar za energetske efikasnosti. Predstavnici kompanije „Vako“, čija je djelatnost inženjering za mašinske i elektroinstalacije i projektovanje, isporuka i montaža solarnih i fotonaponskih sistema po principu „ključ u ruke“, predstavili su mogućnosti svoje kompanije, uvjereni da Crna Gora, u tehničko-tehnološkom smislu, može biti regionalni centar za razvoj ovih tehnologija. Zato u grupaciji „Vako“ i planiraju da odavde implementiraju pomenute sisteme u Albaniji, Makedoniji i Bugarskoj. Učesnike je pozdravio Dragomir Mirović, predstavnik kompanije „Vako“ u Crnoj Gori, koji je, između ostalog kazao da ima saznanja kako Vlada Crne Gore ulaže veliki napor za povećanje energetske efikasnosti i veće korišćenje OIE, a kompanija „Vako“ ima dovoljno znanja i iskustva da u Crnoj Gori izgradi stabilan i permanentan sistem za korišćenje obnovljivih izvora energije.

U Crnoj Gori preduzimaju se mjere da se pokrene bankarski sektor za kreditiranje implementacije ovakvih sistema, kako bi se oni bolje plasirali na našem tržištu. Vlada je preuzela inicijativu da obezbijedi sredstva za subvencioniranje kamatne stope za ugradnju solarnih panela

Predstavljajući ovu renomiranu kompaniju njen čelni čovjek Toni Vrščaj je kazao da su u svom višedecenijskom postojanju realizovali brojne visokozahtjevne projekte na području klimatizacije i komercijalnog hlađenja, a zahvaljujući stalnom ulaganju u znanje i kvalitet rada, uživaju veliko povjerenje kupaca, što je preduslov za visoku poziciju na tržištu.

Kao izlagač na okruglom stolu predstavio se i dr Martin Bardić sa temom „Vako solar program“. Riječ je o solarnim kolektorima, ravnim i vakuumskim. Prednosti prvih su niski troškovi investiranja, životno doba preko 25 godina i mogućnost ugradnje na krovu, a drugih visoka iskorišćenost i brzi povrat investicija, vakuumaska toplotna izolacija i integracija sa sistemom za grijanje prostorija.

Izlaganje Janeza Husića bilo je na temu „Toplotne pumpe i klimatizacija“. On je predstavio više rješenja za klimatizaciju u stambenim objektima, hotelima, restoranima, biznis centrima, bolnicama, a posebno interesantni su multifunkcionalni sistemi za istovremeno hlađenje, grijanje i pripremu sanitarnu

Detaljsa skupa

ne tople vode, i to sa smanjenim uticajem na životnu sredinu.

Stjepan Plesac, vođa projekta u području komercijalnog hlađenja u svom predavanju pod nazivom „Energetski efikasni rashladni sistemi“ posebno se osvrnuo na energetske efikasnosti kroz stimulisanje novih tehnologija. Plesac je prikazao energetske efikasne integralne sisteme za hlađenje koji uključuju hlađenje za vitrine i komore, grijanje i klimatizaciju cjelokupnog objekta, korišćenje geotermalne energije i pripremu tople vode bez korišćenja fosilnih goriva.

U nastavku rada ovog okruglog stola učesnici su se saglasili da su energetika, ekologija i zelena proizvodnja budućnost planete. Stoga se, prema riječima Dragice Sekulić, pomoćnika ministra ekonomije, u Crnoj Gori preduzimaju mjere da se pokrene bankarski sektor za kreditiranje implementacije ovakvih sistema, kako bi se oni bolje plasirali na našem tržištu. Vlada je preuzela inicijativu da obezbijedi sredstva za subvencioniranje kamatne stope za ugradnju solarnih panela. B.M.

Toni Vrščaj: Ugradnja solarnih sistema u ekspanziji

- U Sloveniji se velika pažnja posvećuje implementaciji obnovljivih izvora energije. Ugradnja solarnih i fotonaponskih sistema je u ekspanziji, interesovanje za to pokazuju gotovo svi investitori. Trenutno je aktuelno izdavanje krova uzakup. Naime, opštine imaju veliki broj javnih krovova koje ustupaju investitorima da oni postave instalaciju, a da im zauzvrat daju 3 do 4 odsto dobiti sljedećih 30 godina. Inače, Slovenija investitorima u ove sisteme garantuje podsticajnu otkupnu cijenu 15 godina, odnosno sve do otplate kredita. Kad se kredit otplati, više nije važeća ta cijena, nego tržišna. Za nas je interesantna Crna Gora, koja je u suštini nabijena energijom, vri od energije, samo je treba uzimati. Ima preko 260 sunčanih dana u godini, ima more, ludo snažne rijeke. To je energija, to je bogatstvo, to je budućnost Crne Gore - rekao je Toni Vrščaj.

Toni Vrščaj

Ministarstvo ekonomije obilježilo svjetski dan energetske efikasnosti **Dijelili štedne sijalice i savjete**

Sektor za energetska efikasnost Ministarstva ekonomije obilježio je 5. mart, Dan energetske efikasnosti akcijom u okviru koje su se građanima Podgorice na info pultu na Rimskom trgu od podne do 16 časova dijelile štedne sijalice i brošure sa praktičnim savjetima za energetska efikasno domaćinstvo.

Energetska efikasnost podrazumijeva skup mjera koje se preduzimaju u cilju smanjenja potrošnje električne energije, a koje pri tome ne narušavaju uslove rada i življenja. Zato je ne treba miješati sa „štednjom struje“ koja obično podrazumijeva određena odricanja, dok efikasna upotreba energije doprinosi povećanju kvaliteta života, poručili su iz ovog resora i njegovog Sektora za energetska efikasnost.

Njihov apel da se struja ne rasipa organizovan je sa namjerom da se građani podsjetu koliko znače i male uštede.

Građani su bili veoma zainteresovani, a Ministarstvo je najavilo nove slične akcije i u drugim gradovima Crne Gore.

- Ja do sada nijesam koristio ove sijalice, ali od danas hoću, jer kažu da je potrošnja mnogo manja - kaže Branislav Vučković, i dodaje da redovno plaća struju, iako ne bez teškoća, jer mu je to prilično velika stavka u budžetu.

- Ove sijalice efikasno mogu da zamijene

to i pozdravljam ovu akciju pomenu da će koristiti i druge el. energije.

Većina građana nije samo

la sijalice, već su se in-

teresovali i za ostale

vidove uštede. Man-

ja potrošnja koja

nije na uštrb

životnog kom-

fora svima mnogo

znači. Raspitali su se

o mogućnostima i cije-

nama ugradnje solarnih

panela i energetska efikas-

nih fasada.

Nekima je brošura koju su dobili uz

sijalice konačno riješila dilemu da li

bojler treba da bude stalno uključen,

ili da se povremeno gasi, kao i kolika treba

da bude temperatura na termostatu

uređaja za hlađenje prostorija.

klasične, a i traju mnogo duže. Ja sam se uvjerio u Ministarstva - poručio je Ranko Pejović uz naše savjete iz brošure koji doprinose uštedi

uzima-

I najmlađi uče šta je energetska efikasnost

Milionska ušteda

- Ako bi svako domaćinstvo u Crnoj Gori zamijenilo samo jednu sijalicu štednom na nivou države uštedjelo bi se oko 4,5 miliona eura. Zato se danas dijele štedne sijalice kao simbol energetske efikasnosti i poruka građanima koliko je malo potrebno da bi se napravile velike uštede - kazala je za naš list pomoćnica ministra ekonomije za energetska efikasnost Dragica Sekulić.

- Porocjenjujemo da je godišnja ušteda po domaćinstvu, sa jednom štednom sijalicom u kući koja radi osam sati, oko 23 eura, po trenutnim cijenama električne energije - rekla je Sekulić i dodala:

„Ne znam koliko građani, kada se kaže energetska efikasnost, znaju o čemu se radi, ali ako im na ovakav simboličan način ili nekim drugim projektima pokažemo koliko mogu da uštede, mislim da će biti svjesniji toga.“

Crna Gora, kako je navela Sekulić, prema Sporazumu o energetske zajednici, do 2018. godine mora da ispuni obavezu postizanja indikativnog cilja energetske efikasnosti, koji podrazumijeva uštedu od devet odsto od prosječne finalne potrošnje energije u zemlji. U tom cilju su i ova i sve buduće akcije kojih će biti i u drugim gradovima naše države.

Dragica Sekulić

Na ski festivalu „Durmitor 2011“ učestvovala i ekipa EPCG

Druženje ispred rezultata

U organizaciji crnogorskog saveza „Sport za sve“ početkom marta na Žabljaku je održan trodnevni ski festival „Durmitor 2011“. Na ovoj amaterskoj sportskoj manifestaciji učestvovalo je 29 ekipa sa oko 400 takmičara, među kojima i ekipa naše Kompanije. Manifestacija, koja ima višedecenijsku tradiciju, nakon dužeg perioda ponovo ima međunarodni karakter jer su na njoj pored ekipa iz crnogorskog saveza učestvovala i ekipe iz Srbije i Bosne i Hercegovine.

Ski fest „Durmitor 2011.“ održan u organizaciji crnogorske asocijacije „Sport za sve“ predstavlja jednu od masovnih sportsko-rekreativnih akcija. Podatak da je na ovoj rekreativnoj manifestaciji, organizovanoj na Žabljaku, učestvovalo oko 400 takmičara to najbolje i dokazuje. Na takmičenjima je učestvovalo 29 ekipa kolektiva iz Crne Gore, Bosne i Hercegovine i Srbije. Na Ski festivalu nadmetalo se u čak 15 disciplina. Pored klasičnih skijaških disciplina kao što su slalom, veleslalom i sankanje, zanimljiva su bila i takmičenja prilagođena zimskom ambijentu kao što su: mali fudbal na snijegu, odbojka na snijegu, precizno gađanje grudvama i izrada figura od snijega. Takmičilo se i u navlačenju konopca, pikadu, stonom tenisu i šahu.

Na Žabljaku je učestvovala i ekipa EPCG, koja je brojila četrdesetak takmičara. Predsjednik Sindikalne organizacije zaposlenih EPCG Zoran Ostojić učešće naših radnika na Ski festivalu na Žabljaku ocijenio je kao zapaženo u svakom pogledu, misleći prvenstveno na sportske rezultate i ponašanje.

- Smisao ovakvih manifestacija je druženje, održavanje i čuvanje starih i stvaranje novih prijateljstava, uspostavljanje kontakata i saradnje među učesnicima. Naglasio bih činjenicu da je na Ski festivalu bilo predstavnika iz tridesetak firmi iz Crne Gore, dvije iz Srbije i jedne iz BiH, a nije bilo ni najmanjeg incidenta ni, što bi se reklo u narodu, „mrkog pogleda“ među njima – kaže Zoran Ostojić.

-Crnogorski savez „Sport za sve“ se ovog puta pokazao kao odličan organizator. Imajući to u vidu, ali i značaj ovakvih

skupova za svakog pojedinca iz naše Kompanije, mogu slobodno reći da će radnici EPCG učestvovati na narednim sličnim rekreativnim skupovima, naravno ukoliko nam stigne poziv od organizatora – zaključuje predsjednik SOZ Zoran Ostojić.

O svojim impresijama sa ove manifestacije govore i članovi ekipe Elektroprivrede.

Svetlana Razić- Sektor za korporativno planiranje i analizu: „Redovni sam učesnik ovakvih manifestacija i mislim da je njihova osnovna svrha stvaranje poznanstava i druženje među učesnicima. Ovo je pogotovo bitno za našu Kompaniju, koja posluje na cijeloj teritoriji Crne Gore, jer je ovo dobar način da upoznamo svoje kolege, da poboljšamo internu komunikaciju i odnose u kompaniji. Svi radnici koji par ili više puta učestvuju na ovakvim susretima shvate njihov stvarni značaj.“

Milan Čanović- ED Podgorica: „Druženje je, po mom mišljenju, najbitnije na ovakvim susretima. Rezultati na takmičenjima nijesu toliko značajni, mada ne treba zanemariti ni taj, da tako kažem, takmičarski utisak. Ovakve manifestacije treba omasoviti da bi zaposleni u pravom smislu shvatili njihov značaj. Moram istaći da je ovdje na Žabljaku organizacija bila zaista odlična. Siguran sam da ću učestvovati i na narednim skupovima ovakvog tipa, ukoliko mi obaveze na poslu to budu dozvoljavale.“

Venka Janjušević – Finansijska direkcija: „Ovakvi susreti su prava prilika da se nakratko zaboravi svakodnevni ritam zaposlenog pojedinca. Ovdje se družimo, takmičimo, uživamo u prirodi i stičemo nova poznanstva, a to je svakako i cilj i svrha ovakvih okupljanja“

Mira Radunović – Direkcija za nabavke: „Moram istaći da su ovakvi susreti zaista lijepa prilika da se družimo, takmičimo, da izađemo na planinu i barem na kratko zaboravimo svakodnevne obaveze. Ovakvih manifestacija bi u današnje vrijeme trebalo da bude više.“

Mira Radunović osvajač je zlatne medalje u veleslalomu za takmičarke u kategoriji preko 35 godina. Ona je za 44 sekunde provezla prilično zahtjevnu stazu postavljenu na terenu Javorovača. U skijaškim disciplinama, od takmičara iz naše Kompanije, uspješan je bio i Aleksandar Toljić koji je osvojio medalju, tačnije treće mjesto u kategoriji takmičara do 35 godina.

M.V.

Dio ekipe EPCG sa pobjednicom u veleslalomu Mirom Radunović

**Mr Budimir Bijelić predsjednik
Skupštine crnogorskog saveza
"Sport za sve"**

Skupljanje pozitivne energije

Mr Budimir Bijelić

Sa predsjednikom Skupštine crnogorskog saveza "Sport za sve" magistrinom Budimirom Bijelićem razgovarali smo o istorijatu, trenutnim aktivnostima i planovima ove asocijacije. Sportska rekreacija je potreba ljudi današnjeg vremena. Aktivnosti saveza usmjerene su na sve sportove i za sve generacije. Značaj ovakvih manifestacija je veliki za zdravlje, psihozdravlje, funkcionalno i motoričko zdravlje, tj. lijepo raspoloženje svakog učesnika.

Koliko je duga tradicija saveza čiji ste predsjednik Skupštine?

Asocijacija je u stvari programski nasljednik „Partizana Crne Gore“, a to je bio savez za sport i fizičko vježbanje koji je osnovan još 1948. godine. Zavisno od društvenih promjena i savez se mijenjao, prilagođavao se učesnicima, korisnicima, članovima, tako da je transformisan prvo u Saveza sportsku rekreaciju, a 1992. godine u crnogorski savez "Sport za sve". Sami naziv asocijacije "Sport za sve" znači da su aktivnosti usmjerene na sve sportove i to za sve generacije. Ništa nije mimo našeg programa i nijedna generacija u određenim aktivnostima nije van našeg programa.

Recite nam nešto više o trenutnom društvenom značaju saveza "Sport za sve"

Vidjeli ste i sami da je odziv, prisustvo i učešće zaposlenih iz raznih firmi, pogotovo mlađih zaista veliki. To najbolje govori o tome koliko je sportska rekreacija potreba ljudi

današnjeg vremena. Konkretno u ovom slučaju to je boravak na snijegu, na planini, u prirodi. Ovo na Žabljaku je jedna zajednička manifestacija i ona ima veliki značaj za zdravlje, psihozdravlje, funkcionalno i motoričko zdravlje, tj. lijepo raspoloženje svakog učesnika. Ako na to dodamo druženje, zbližavanje ljudi i opuštanje, ovo je onda zaista jedno pravo skupljanje energije za neki naredni period, a to će svaki od učesnika sam da osjeti. Mislim da sve ovo doprinosi skupljanju jedne pozitivne energije što je, naravno, dobar predušlov za rad tačnije za postizanje boljeg učinka na radnom mjestu svakog pojedinca.

Koje bi ste aktivnosti izdvojili kao najbitnije?

U toku godine imamo tri velike, manifestacije. To su ovaj Ski fest, zatim tradicionalni rekreativni višerboj (to su takmičenja u takozvanim narodnim sportovima), a organizujemo i ljetnji fest, koji je prilagođen ljetnim uslovima. Zadnjih godina to radimo u saradnji sa savezima iz Srbije i Bosne i Hercegovine. Moram naglasiti da redovno organizujemo i jednodnevne izlete, a to pripremaju pojedinačno društva i opštinski savezi.

Da li su kompanije, njihovi menadžmenti i sindikati, raspoloženi da sarađuju sa vašom asocijacijom?

Velike kompanije koje su stvarale ovu asocijaciju kao Željezara Nikšić, Boksiti, KAP, danas realno nemaju mogućnost da pomažu naše aktivnosti, bar ne u onom obimu kako smo navikli. Pozitivan primjer je Elektroprivreda, koja ima svoje ljetnje igre, a na zimskim je ove godine učestvovala nakon nekoliko godina pauze. U principu situacija je takva da, gdje je sindikalna organizacija organizovanja i moćnija da nešto sufinansira, onda tu nema problema. Sad hoće li doći, 5, 10, 15 ili 50 ljudi iz neke pojedinačne firme, po meni nema previše značaja, jer to je njihova interna stvar, odnosno stvar potreba i mogućnosti. Međutim, kad vidim da ekipa u kontinuitetu učestvuje, onda mogu da kažem da ima razumijevanja od strane sindikata ili menadžmenta određene kompanije da ulaže u zdravlje svojih radnika.

Kao dugogodišnji sportski radnik i entuzijasta, recite nam kako vidite budućnost ovog saveza i sličnih asocijacija?

Mislim da je budućnost pozitivna, da ipak postoji jedan pozitivan trend, posebno kod ovakvih organizacija koje se bave programima usmjerenim ka širem sloju učesnika, jer su i potrebe takve. Ja to gledam iz potrebe zaposlenog pojedinca, koji je u ritmu rada od 8 - 16 sati. On ima potrebu da izađe, da ne jednom ili dvaput godišnje, nego svakodnevno ima aktivnosti, posebno za vrijeme vikenda, a mjesečne aktivnosti koje mi organizujemo dobar su primjer za ovo što kažem. Mislim da je to realna potreba, a samim tim postoji i perspektiva ovih organizacija da izvedu ljude, da im daju šansu da se bar povremeno isključe iz urbanog života, opterećenja i stresova na poslu. Globalna i lokalne ekonomske krize će proći, a sa njima i otežavajući faktori za rad ovakvih udruženja.

M.Vuković

Miloš Bigović, šef Sektora za naplatu FC Snabdijevanje

Povećan broj redovnih platiša

Možete li nam reći nešto više o aktuelnoj strategiji naplate, o načinima koji su dosad primjenjivani u cilju poboljšanja naplate dugovanja?

U 2010. godini ostvaren je zadovoljavajući stepen naplate kod distributivnih potrošača i bio je oko 2% veći nego u prethodnoj godini. Moram istaći da su za ovaj rezultat zaslužni svi zaposleni u FC Snabdijevanje.

Od mjeseca maja 2010. godine, u okviru pilot projekta za kategoriju domaćinstva, plaćanje na 18 jednakih mjesečnih rata je omogućeno potrošačima iz Nikšića, od septembra potrošačima iz Bijelog Polja, Kolašina, Mojkovca, Rožaja i Berana, a od decembra 2010. godine i potrošačima iz Podgorice.

Kako bi potrošačima omogućili lakše plaćanje računa za utrošenu električnu energiju, pored šaltera EPCG, potrošači iste mogu uplatiti na šalterima Pošte CG, kao i svih poslovnih banaka i otvaranjem trajnih naloga kod banaka, a u toku je postupak sklapanja ugovora koji će omogućiti potrošačima da svoje račune mogu platiti i putem platnih terminala (bankomata).

Sva dešavanja u protekla dva mjeseca su se reflektovala i na rezultate koji su ostvareni u naplati potraživanja za utrošenu električnu energiju. U cilju povećanja stepena naplate, u toku je izrada predloga mjera koje će doprinijeti njegovom poboljšanju. U okviru redovnih aktivnosti u poslednjih mjesec dana je intezivirana aktivnost na održavanju sastanaka sa Budžetskim potrošačima, koji imaju određena dugovanja, na kojima se definiše dinamika izmirenja njihovog duga.

U toku je izrada strategije naplate za 2012. godinu, i u tom smislu formirana je radna grupa.

Kako vidite trenutnu situaciju u Sektoru za naplatu FC Snabdijevanje?

U okviru Sektora za naplatu funkcionišu dvije službe, i to Služba za kontrolu i izvještavanje i Služba za fakturisanje, reklamacije i isključenja. Svakodnevne aktivnosti koje se odnose na ove poslove se kordiniraju sa Organizacionim jedinicama Snabdijevanje i zadovoljstvo mi je istaći da to funkcioniše besprekorno od formiranja FC Snabdijevanje. Kako je u toku izrada nove organizacije, Sektor za naplatu će doživjeti određene transformacije, mada se djelokrug njegovog rada neće smanjiti.

Kakvi su efekti pilot projekta naplate potraživanja na 18 rata (Nikšić, Podgorica) i da li će se neke slične akcije pokrenuti u drugim opštinama?

Kao što sam već pozitivni rezultate i sklopilo pro-

rekao ovaj Pilot projekat, koji je startovao prošle godine, daje određene rezultate. Od početka projekta oko 10 hiljada potrošača se obratilo OJ Snabdijevanje tokom o izmirenju duga do 18 mjesečnih rata. Projekat za sada namjeravamo da proširimo i na gradove Cetinje, Budva i Bar.

Da li su i dalje aktuelni popusti od 5 procenata, koje dobijaju redovne platiše?

Odbor direktora je još u januaru 2009. godine, a na prijedlog FC Snabdijevanja, donio odluku da sve potrošače iz kategorije domaćinstva koji uredno izmiruju svoje obaveze po osnovu računa za utrošenu električnu energiju stimuluše sa popustom od 5% na visinu mjesečnog iznosa računa. Takva odluka je doprinijela da se broj potrošača koji redovno izmiruje svoje obaveze konstantno povećava i od 87.558 potrošača koji su u januaru 2009 imali status urednih platiša, taj broj je porastao do 104.552 na dan 31.12.2010 godine.

M.V.

POVEĆANI EFEKTI U NAPLATI

Povećanje procenta naplate u obje kategorije potrošnje i potpisivanje velikog broja protokola o izmirenju duga najveći uspjeh u protekloj godini

Da je krizna 2010. godina za organizacionu jedinicu Snabdijevanje Podgorica bila uspješna najbolje govori ostvareni rezultat povećanja ukupnog procenta naplate u obje kategorije potrošnje u prošloj godini za 2,96 odsto u odnosu na 2009. godinu. Ostvaren je, naime, procenat naplate potraživanja u iznosu od 90,18 odsto i pored sve veće besparice i teške ekonomske situacije u Crnoj Gori. U takvim uslovima naplata potraživanja u kategoriji domaćinstava ostvarena je u iznosu od 77,72 odsto i održala se na nivou iz 2009. godine, dok je naplata potraživanja u kategoriji ostala potrošnja povećana za čak 11,33 odsto, što je zavidan pomak. U 2010. godini naplaćeno je 108,30 odsto fakture, što je, prema riječima Ivane Radulović-Gatolin, šefa podgoričkog Snabdijevanja, prije svega zasluga rukovodioca Službe za naplatu industrijskih i komercijalnih kupaca Jova Adžića i njegovog tima.

Radulović-Gatolin kaže da je Snabdijevanje Podgorica 2010. godine uvelo neke nove aktivnosti, tj. da je obaveza ove organizacione jedinice, počev od marta, izdavanje rješenja o promjeni naziva korisnika, što je veoma obiman posao koji podrazumijeva uključenost znatnog broja ljudi. U prošloj godini izvršeno je više od 600 promjena naziva korisnika. Takođe, od jula imaju i obavezu potpisivanja ugovora o snabdijevanju električnom energijom. Poznato je, naime, da u Podgorici gotovo svakodnevno niču novi stambeni objekti, te je stoga potpuno jasno koliki je priliv novih potrošača sa kojima se moraju potpisati ovi ugovori. Kako je u pitanju izuzetno komplikovan i obiman posao, koji u isto vrijeme predstavlja nastavak procedure izdavanja rješenja o priključenju za koje je nadležna ED Podgorica, kao i predušlov za priključenje novih potrošača na mrežu, za pohvalu je sinhronizovan rad Službe za mjerenje i kontrolu Elektrodistribucije Podgorica i radnika Snabdijevanja, a rezultat toga je više od 1.300 potpisanih ugovora.

Od 1. decembra prošle godine realizuje se nova akcija za kategoriju domaćinstva u Podgorici, koja se odnosi na potpisivanje ugovora o dinamici izmirenja duga. Ova akcija podrazumijeva da umjesto dotadašnjih uslova za sklapanje protokola, odnosno uplate učešća od minimalno 30 odsto i plaćanja ostatka duga na maksimalno šest rata, važe uslovi sklapanja protokola na 18 jednakih

rata za sve potrošače koji duguju šest i više računa.

- Interesovanje građana je i dalje veliko, gužve na šalterima Snabdijevanja su ogromne - kazala je Radulović-Gatolin, koja je ovom prilikom posebno istakla zalaganje Veska Ivanovića i Vjere Terzić zbog njihovog neumornog truda da ispoštuju svakog potrošača i da im izađu u susret. Ova akcija je nastavljena u 2011 godini i trajaće sve dok postoji interesovanje građana. Uvedena je i druga smjena na šalterima na kojima je moguće potpisivati protokol, kako bi se smanjile gužve i ispoštovali svi potrošači. Do sada je potpisano više od 4.200 protokola.

I u 2011. godini Snabdijevanje Podgorica je nastavilo da realizuje akciju „Dan otvorenih vrata“ tako da svi potrošači koji traže određene informacije ili imaju bilo kakav prigovor mogu da dobiju odgovor direktno, efikasno i brzo. Naša sagovornica smatra da ova akcija doprinosi jačanju imidža Elektroprivrede kao kompanije kojoj je svaki potrošač jednako važan i čija su vrata otvorena za svaki pojedinačni problem, zbog čega planiraju da i u narednom periodu budu tu za njih. Snabdijevanje Podgorica zaista vodi brigu o jačanju ukupnog imidža EPCG u očima potrošača. U tom cilju se stalno radi na poboljšanju organizacije poslova koji se odnose na sam kontakt sa strankama i za koji je, od nedavno, zadužena nova šefica Službe za reklamacije i isključenja, Ivana Marković. Marković, koja je do sada radila kao inženjerka u Službi mjerenja i kontrole ED Podgorica, će na najbolji način iskoristiti svoje znanje u jačanju rezultata naplate u kategoriji domaćinstava, jer se u ovoj godini očekuje i dalje teška ukupna ekonomska situacija u državi, a planirane veličine se moraju ostvariti.

- U želji da kupcima olakša otplatu dugova za utrošenu el. energiju Snabdijevanje sklapa protokole o plaćanju zaostalih dugova na rate, ali i aktivno prati da dužnici ne zanemare svoje obaveze, proistekle iz protokola. „Zaboravni“ se pozivaju telefonom i opominju da izmire dug, što ima efekta jer većina opomenutih u roku od nekoliko dana uplati ratu i tako izbjegne skidanje sa mreže kao krajnju mjeru i plaćanje takse od 30 eura za ponovno priključenje, što nije malo, jer je nekim potrošačima rata manja od tog iznosa - ističe Marković i dodaje da je to i svojevrsna poruka potrošačima da je riječ o ozbiljnoj kompaniji koja i te kako vodi računa o svojim potraživanjima.

Šalteri Snabdijevanja su u toku cijelog dana, osim za sklapanje protokola, otvoreni i za reklamacije i prigovore na koje se, prema njenim riječima, odmah reaguje.

- Svaka reklamacija računa se prosleđuje Distribuciji čije ekipe izlaze na teren da provjere mjerno mjesto koje je, prema njihovim izvještajima, uglavnom ispravno, a ako se posumnja u ispravnost, brojilo se šalje na atest i u slučaju da je radilo na štetu potrošača, račun se koriguje - kazala je Marković i dodala da nema zaostajanja ni u prinudnoj naplati. Oni za koje važi princip „uzmi, troši, a ne plati“ isključuju se sa mreže nakon što uzakonskom roku nijesu reagovali na opomene, uredno poslate preko Pošte Crne Gore. Prije odlaska na teren uvijek se provjeri da li je potrošač izvršio uplatu da ne bi bilo greške, a kada je na vidiku ekipa sa „makazama“, dužnici nerijetko traže da im se ne „siječe“ struja i obećavaju da će dug izmiriti.

Marković kaže da je taj posao veoma težak, jer često dođe do nečeg što prevazilazi verbalni konflikt.

- Neplatiše brojilo brane agresivnim nastajima, prijetnjama, psovkanama, zbog čega je najvažnije da monteru budu staloženi i da ne dozvole da dođe do rasprave i ubjeđivanja. Nije im lako, kao što nijesu laka ni vremena u kojima živimo - dodaje ona.

Problem je, po njenom mišljenju, što je veliki broj mjernih mjesta unutar objekata, a stubova na privatnim posjedima, zbog čega je izmještanje priključaka na liniju razdvajanja javnog i privatnog vlasništva „prava stvar“ jer će tako biti pristupačniji i za kontrolu i za isključenje.

B.Mitrović

Ivana Radulović - Gatolin

Postizanje dobrih rezultata u naplati potraživanja težak zadatak

POTROŠAČ UVIJEK U PRAVU

U šalter sali velika gužva. Posebno na šalteru za podnošenje zahtjeva o sklapanju protokola, ali i na neizostavnom šalteru za reklamacije. Ljudi se, s razlogom ili bez njega, uvijek na nešto žale. Ovdje se, uglavnom, žale da su im previsoki računi za struju, mada je, priznaju u Snabdijevanju, određeni procenat onih koji se žale u pravu, uglavnom zbog neispravnog mjernog uređaja, mada ni kompjuter nije nepogrešiv.

- Uvijek krećemo od pretpostavke da je konzument u pravu čim je odlučio da se žali, ali, u većini slučajeva, nije tako. Zapravo, najveći problem su neizmireni računi koji se nakupe iz mjeseca u mjesec - kažu naši sagovornici sa „prve linije“ čiji posao zaista nije lak. Svjesni da jedan broj potrošača više nije u stanju da redovno plaća račune, naoružaju se strpljenjem i pokušavaju da nadomjeste negodovanje i da ih upute na sklapanje protokola o plaćanju duga od 18, a u izuzetnim slučajevima i do 36 mjesečnih rata.

- Ljudi uvijek misle lako je nama iz EPCG, pa polaze sa stanovišta da nijesmo u istoj poziciji, iako smo i mi potrošači, i mi moramo da plaćamo račun za struju - kaže Svetlana Brajović. Sa njom su u smjeni Vera Terzić, Vesko Ivanović i Snežana Cacović.

- Ovo je težak i naporan posao, često stresan. Dolaze nervozni ljudi koji imaju i drugih problema, pa im je svako kriv - kaže Svetlana i dodaje da je većini potrošača teško objasniti da Elektroprivreda nije socijalna ustanova, već kompanija koja ima svoj proizvod i koja taj proizvod prodaje.

- Mi se trudimo da budemo strpljivi i ljubazni jer znamo da neki od njih jedva sastavljaju kraj sa krajem. Saslušamo svakog potrošača, pomognemo gdje možemo, ili ih uputimo kako da riješe problem. Pojedini očekuju od nas da im problem riješimo telefonskim putem. Neko prijeti, neko psuje, a neko, bogami i kune. Na sreću, ima i onih koji su ljubazni i zahvalni za svaku pomoć. Njima ne treba objašnjavati šta je faktura niti ih podsjećati na obaveze. Zadovoljni su što im se omogućava da plate u ratama - rekla je ona.

To i napišu u knjigu utisaka koja je uvedena prošle godine. I to ne bilo kakva. Valja je pogledati. U njoj su pohvale, zamjerke, sugestije, poneka psovka. Ali i potpis potrošača koji unosi utiske.

A sa druge strane šaltera red za podnošenje zahtjeva za plaćanje u ratama. Veselin Vujović zahvalan je na toj mogućnosti, ali i na ljubaznosti naših radnika. Nema primjedbi, osim što nije omogućeno plaćanje karticom poslije četiri sata.

Vejsel Agović koji redovno plaća struju, došao je da podnese zahtjev za kontrolu potrošnje, jer sumnja u ispravnost mjernog mjesta. Smatra da treba imati razumijevanja i za one koji neredovno plaćaju, zbog krupnih ekonomskih teškoća koje su pritisle i građane i preduzeća.

Slavica Milačić negoduje zbog takse od 30 eura, jer ne može da plati ni struju a ne takse, a potrošač koji nije želio da kaže svoje ima kategoričan je da je ne bi nikada platio da ne mora zbog isključenja jer, po njemu, neki potrošači godinama ne plaćaju struju.

Vojislav Glušac se žali da je isključen bez opomene, ili je on nije dobio, a od redovnog platiše postao je neplatiša od kada je uvedeno plaćanje gubitaka. Ne želi, kaže, da plaća za druge, pa sam određuje šta je za platiti a šta nije.

Radovan Mojašević je kategoričan da ima i većih dužnika od njega pa se ne isključuju. On predlaže da se kontrolišu kafane, restorani, hoteli, jer ih sigurno ima da duguju velike iznose.

Danica Stanković - Gagović plaća redovno i zato je tu, ali kad može ona sa penzijom od 200 eura, mogu i drugi pa, po njoj, neplatiše treba isključivati, jer „nije pošteno da neko plaća struju a neko ne plaća“.

U Snabdijevanju kažu da potrošači koji ne plaćaju struju spadaju u kategoriju „teških“ potrošača, ali to ne može pokolebati njihovu odlučnost da naplate potraživanja i da nikome ne oprostie dug.

I mada se ulažu zaista veliki naponi i preduzimaju raznovrsne mjere, od povlastica do skidanja sa mreže, kao krajnje mjere, postizanje dobrih rezultata u naplati potraživanja težak je zadatak.

Napuštamo šalter salu u nadi da će doći vrijeme kad će i kod nas potrošači redovno plaćati račune za utrošenu el. energiju. Tek tada naplata neće biti prioritetan zadatak na kojem se angažuje veliki broj radnika, već će se snage usmjeriti na povećanje kvaliteta usluge kupcima koji sa plaćanjem računa ne kasne.

B.M.

Bolja organizacija – bolji rezultat

U Snabdijevanju Podgorica su u toku 2010. godine nastojali da se još bolje organizuju kad je u pitanju komunikacija sa konzumentima, posebno onima koji neredovno plaćaju svoje račune za el. energiju. Naime, prema riječima Jova Adžića, šefa Službe za naplatu industrijskih i komercijalnih kupaca, zaposleni u ovoj OC potrudili su se da pronađu brojeve telefona svojih dužnika, stupe u kontakt sa njima i pozovu ih radi dogovora o izmirenju duga, a rezultat toga je veliki broj potpisanih protokola i usmenih dogovora koji se, za sada, poštuju.

Adžić je posebno istakao zalaganje referenata za naplatu komercijalnih kupaca po zonama Slobodana Milovića i Dijane Gvozdrenović, jer su najzaslužniji za pomenute kontakte i komunikaciju sa potrošačima. Za one potrošače koji nijesu potpisali protokol o plaćanju dat je nalog da se isključe sa mreže. U vezi s tim, ostvaruje se stalna komunikacija sa nadležnim šefovima u ED Podgorica i ekipama za isključenje koje, inače, imaju velike probleme na terenu, kao i predstavnik Snabdijevanja u toj ekipi Savo Prašević.

Ustaljena je praksa, kaže Adžić, da svaki potrošač koji se obrati Snabdijevanju, bilo u vidu pismenog prigovora, bilo usmeno, ili u okviru „Dana otvorenih vrata“, dobije odgovor u predviđenom roku. Tako se, po njegovom mišljenju, gradi povjerenje potrošača, koji su u prethodnom periodu u nekim slučajevima ostajali uskraćeni za odgovor na postavljena pitanja.

On je posebno istakao rad ekipe za isključenja neredovnih platiša iz kategorije komercijalna potrošnja u Elektrodistribuciji Podgorica, koja korektno odrađuje svoj posao i sa kojom Snabdijevanje ima odličnu saradnju. To je, kaže Adžić, veoma težak posao, jer su radnici na isključenjima pod velikim pritiskom, izloženi su vrijeđanju i prijetnjama potrošača koje su prinuđeni da isključe, jer je to jedini način da ih privole da izmire svoja dugovanja.

Novi naplatni punkt
pljevaljskog
Snabdijevanja

Završena adaptacija zgrade
Snabdijevanja u Pljevljima

BOLJI USLOVI RADA

Kompletnom adaptacijom radnog prostora stvoreni primjereniji uslovi za solidan i efikasan rad

Da bi se nevelikom kolektivu pljevaljskog Snabdijevanja, smještenoj u staroj zgradi ED Pljevlja, omogućili što bolji uslovi u neprikladnim prostorijama, FC Snabdijevanje je 30. septembra 2010. godine sa Tehnogradnjom d.o.o. Pljevlja potpisala ugovor o adaptaciji prostorija svoje organizacione jedinice u Pljevaljima. Posao vrijedan 86.367,51 €, čija je cijena koštanja bila nešto niža (85.195,72 €), završen je za tri mjeseca – 15. decembra, što znači da su se uklopili u dogovorenu sumu. Prije toga bila je okrećena samo fasada pomenute zgrade.

Kako nas je informisao Svetozar Šestović, šef ove organizacione jedinice, pored podova, plafona i stolarije u svih sedam kancelarija koje pripadaju Snabdijevanju Pljevlja, zamijenjene su građevinske instalacije, zajedno samokrim čvorom, vodovodnom i kanizacionom mrežom, dok je ovalni hol u zgradi pretvoren u naplatni pult.

Isto tako, promijenjene su ne samo električne, nego i termotehničke instalacije za etažno grijanje za struju, te instalacije za računarsku opremu, a nabavljen je i nov namještaj sa plakarima.

Time su, po Šestovićevoj ocjeni, stvoreni možda najbolji uslovi u FC Snabdijevanje za još kvalitetniji i efikasniji rad, mada su rad i poslovanje Snabdijevanje Pljevlja i do sad bili na visokom nivou, o čemu svjedoče i ukupni rezultati u naplati električne energije na kraju prošle godine, po kojima je ova organizaciona jedinica i ovog puta bila u samom vrhovu funkcionalne cjeline. Nakon uspješno izvedene adaptacije poslovnog prostora osnovne jedinice u Pljevljima, nužno je zamijeniti i većinom zastarjelu računarsku opremu, posebno server i štampače, što je ušlo i u plan nabavke osnovnih sredstava za 2011. godinu u FC Snabdijevanje.

I.Z.

Svetozar Šestović

Snabdijevanje Herceg Novi

NAJZAPOSLENIJI TOKOM SEZONE

Od 7 miliona i 545 hiljada €, koliko je OJ Snabdijevanje Herceg Novi fakturisala u 2010. godini, naplaćeno je kod domaćinstava 7 miliona i 108 hiljada €, ili 94,2 odsto, dok je ukupan stepen naplate u prethodnoj godini sa prenesenim dugom iznosio 69 odsto. Skromniji rezultat u naplati u kategoriji ostala potrošnja u prethodnoj godini posljedica je veoma lošeg stanja u kojem se trenutno nalazi privreda grada pod Orjenom

Po rezultatima ostvarenim u prošloj godini u naplati računa za utrošenu električnu energiju kod domaćinstava osnovna jedinica Snabdijevanja u Herceg Novom zauzela je četvrto mjesto u svojoj funkcionalnoj cjelini. Naime, kako nas je informisao šef hercegnovskog snabdijevanja Predrag Jovanović, od 7 miliona i 545 hiljada €, koliko je bilo fakturisano u 2010. godini, naplaćeno je 7 miliona i 108 hiljada €, ili 94,2 odsto, dok je ukupan stepen naplate u prethodnoj godini sa prenesenim dugom iznosio 69 odsto, mada su hercegnovska domaćinstva na kraju 2010. ukupno dugovala 3 miliona i 215 hiljada €.

Umjesto fakturisanih 5 miliona i 877 hiljada €, kod kategorije ostala potrošnja u 2010 godini naplaćeno je 5 miliona i 172 hiljade €, što čini 88 odsto, a sa prenesenim dugom 60 odsto, dok je kumulativan dug ove kategorije potrošača električne energije na kraju prošle godine iznosio 3 miliona i 555 hiljada €.

Adaptacijom poslovnog prostora, koji se sastoji od tri kancelarije i tri šaltera, smještenog u zgradi ED Herceg Novi, stvoreni su solidni uslovi za funkcionalnije i efikasnije poslovanje hercegnovskog Snabdijevanja, u kome je zaposleno devet radnika

Skromniji rezultat u naplati u kategoriji ostala potrošnja u prethodnoj godini, kakom nam je objasnio Jovanović, posljedica je veoma lošeg stanja u kojem se trenutno nalazi privreda grada pod Orjenom.

Tokom prošle godine u kategoriji ostala potrošnja sklopljeno je 29 ugovora o naplati računa za utrošenu električnu energiju u ratama, a u istom periodu slopljeno je i 108 takvih ugovora sa domaćinstvima.

U razdoblju 2006 – 2010. godina utuženo je 66 potrošača iz kategorije ostala potrošnja, sa ukupnim dugom od 455 hiljada €, dok je ukupan dug 1.380 utuženih domaćinstava iznosio 1 milion i 319 hiljada €.

- Svoja potraživanja kod dužnika iz ostale potrošnje sa kojima smo sklopili ugovore ostvarujemo i putem prinudnih presuda Privrednog suda, a sa domaćinstvima to najčešće ide uz pomoć dogovora, jer sve zavisi od njihove trenutne mogućnosti - napominje Jovanović.

U tom smislu zanimljiva je struktura naplate kod domaćinstava. Na šalteru hercegnovskog Snabdijevanja u prošloj godini naplaćeno je 1 milion i 460 hiljada €, a u sedam poštanskih jedinica na području Herceg Novog 4 miliona i 365 hiljada €, ostalo u bankama. Ovakav način naplate,

kako nam je kazao Jovanović, praktikuje se u gradu koji čuva ulaz u Boku još od 1994. godine, kada su u ovdašnjoj elektrodistribuciji prvi u EPCG počeli takvu saradnju sa Poštom Crne Gore, što se pokazalo kao dobar potez, jer su ga prihvatili i ostali u Crnoj Gori.

- Razumljivo je da smo najzaposleniji tokom turističke sezone, kada se sakupi i najviše novca, jer tada broj potrošača naraste za nekoliko hiljada, a od 24.000 potrošača u kategoriji domaćinstva, koliko ih ima na području Herceg Novog, 7 do 8 hiljada su sezonci. Međutim, i van sezone obim našeg posla je povećan zbog novih procedura u naplati računa za utrošenu električnu energiju, kaže Jovanović.

Adaptacijom poslovnog prostora 2009. godine, koji se sastoji od tri kancelarije i tri šaltera, smještenog u zgradi ED Herceg Novi, po ocjeni našeg sagovornika, stvoreni su solidni uslovi za funkcionalnije i efikasnije poslovanje hercegnovskog Snabdijevanja, u kome je zaposleno devet radnika.

Oprema sa kojom raspolažu, kao jedna od boljih u FC Snabdijevanje, dobro funkcioniše, a imaju i mogućnost masovnog štampanja računa na dva štampača.

Po Jovanovićevim riječima, saradnja sa Elektrodistribucijom sa kojom dijele zajednički krov je korektna i ogledase, između ostalog, u zajedničkom trudu u dostavljanju traženih podataka, kada se, recimo radi o reklamaciji računa ili pak, kada treba uputiti nalog za dalje ispitivanje.

- I pored manjeg procenta neočitanih potrošača, zbog opravdanih razloga, koji ipak sami dostavljaju stanje na svom brojilu, naša saradnja sa kolegama iz ED Herceg Novi teče ustaljenim tempom, o čemu svjedoče i zajedničke ekipe prilikom kontrole potrošača i isključenja dužnika. A kao potvrda toga je i zajednički pilot projekat da zajednička ekipa za isključenje dužnika sa elektroenergetske mreže bude pod nadležnošću šefa hercegnovskog Snabdijevanja - zaključio je Jovanović.

I.Z.

Predrag Jovanović

Snabdijevanje Tivat

NAPLATA STANDARDNO DOBRA

Goran Kankaraš

Maksimalno zalaganje zaposlenih kao zaloga uspješnosti u ostvarivanju zacrtanih planova - prepoznatljiva tradicija jedne od najboljih organizacionih jedinica FC Snabdijevanje

Po rezultatima koje ostvaruje u naplati računa za utrošenu električnu energiju organizaciona jedinica Snabdijevanja u Tivtu redovno je u vrhu svoje funkcionalne cjeeline. Takva tradicija ni ovog puta nije iznevjerena.

- Naplata je, zaslugom svih radnika, standardno dobra - kaže Goran Kankaraš, šef Snabdijevanja Tivat, koji nam je prezentovao i podatke po kategorijama potrošnje.

Kada se radi o domaćinstvima, naplata je, kako ističe Kankaraš, više nego dobra, isključivo zbog maksimalnog zalaganja zaposlenih. I pored toga, nakon slanja opomena, što je redovna i ustaljena praksa, ukoliko ne izmire svoje obaveze, neuredne platiše se isključuju sa elektroenergetske mreže. Protokoli za izmirenje duga sa ovom vrstom potrošača skoro i da se ne sklapaju (svegaparprotokolagodišnje), jersenedozvoljavana gomilavanjeduga (preko 200 €), pa se, zbog uglavnom manjih dugovanja, u Snabdijevanju Tivat ne praktikuje ovakva procedura. Međutim, evidentni su problemi sa naplatom i isključenjima kod stotinjak potrošača,

najviše zbog sporosti državnih i pravosudnih organa u rješavanju sporova ove organizacione jedinice sa nesavjesnim potrošačima, kao i MUP-a, prije svega zbog nemogućnosti isključenja, dok je realizacija utuženja veoma spora i u krajnjem slučaju neefikasna.

- Dok dođemo na sud, zaboravimo o čemu se radilo - rezignirano kaže Kankaraš.

Što se tiče velepotrošača, slična priča je kao i sa domaćinstvima. Dok je kod opštinskih ustanova naplata izvanredna, kod ustanova koje se finansiraju iz državnog budžeta računi za utrošenu električnu energiju se naplaćuju sa zakašnjenjem, a najveći problem je realizacija potraživanja kod velikih firmi. Ipak, jedna od najsvjetlijih tačaka u naplativelepotrošačajefirma»PortoMontenegro« koja, kao jedan od najvećih potrošača, svoje račune u iznosu od 20 do 25. 000 eura na mjesečnom nivou izmiruje već do kraja mjeseca.

Mada nekih ozbiljnijih teškoća oko naplate (ako se ne računaju potrošači koji ne dozvoljavaju isključenje) u ovoj organizacionoj jedinici i nemaju, sem problema sa tehnikom (kao što je, reci-

mo, kvarservera u toku ljetnjeturističke sezone) i povećanog obima posla usled velikog broja vikendaša, Kankaraš ipak pominje dvije vrste problema sa realizacijom potraživanja za utrošenu struju. Prva, kod potrošača koji su utuženi, jer se presuda čeka i po dvije godine. Druga vrsta problema su potrošači koji ne dozvoljavaju isključenje, čiji se dug povećava, a protiv kojih, kako izgleda, kao da nema lijeka.

Važno je pomenuti i kuriozitet koji ne postoji u drugim organizacionim jedinicama Snabdijevanja, kao što je preko 950 potrošača (više od 10 odsto ukupnog broja tivatskih potrošača) koji su u pretplati, među kojima prednjače strani državljani.

Po riječima nešeg sagovornika, tri kancelarije i jedna pomoćna, koje se nalaze u zgradi Elektrodistribucije Tivat, sa kojom je, saradnja kako ističe Kankaraš, maksimalno dobra i krajnje korektna, ipak nijesu dovoljne (jer nedostaje prostorija za arhivu) da zadovolje trenutne potrebe šestočlanog kolektiva tivatskog Snabdijevanja, čija kadrovska problematika nije ružičasta. Sve će biti jasno ako se kaže da je od šestoro zaposlenih (petoro sa stalnim zaposlenjem, a jedno sa rješenjem na određeno vrijeme) dvoje pred penzijom.

I.Z.

Operateri za domaćinstva Snabdijevanja Nikšić između ostalog brinu o zaključivanju ugovora i dinamici izmirenja obaveza za utrošenu električnu energiju, a pored rješavanja reklamacija oni izdaju i naloge za isključenja neredovnih platiša. Svi ovi poslovi podrazumijevaju kontakt sa potrošačima. Taj kontakt nije uvijek jednostavan jer se živi teško, standard je pao, ali potrošeno se mora podmiriti.

Dolaze ljudi raznih profila, potreba, raznolikih naravi. Svi pretenduju da budu u pravu, da se njihove žalbe uvažavaju, čuju se kritike, komentari...

Zima se oduži, treba se grijati. Mnogi ma nije lako podmiriti ni minimalan, a kamoli visok račun, neki, još uvijek, žive u vremenu kad je struja bila socijalna kategorija pa se teško i bolnomire sa saznanjem da Elektroprivreda mora da potražuje adekvatan novac za ono što je proizvela. Zaposleni kao operateri domaćinstva nikšićkog Snabdijevanja u svakom trenutku su tu, spremni da pruže sva objašnjenja kupcima električne energije u vezi sa prispjelim računom. Utrošena električna energija mora se platiti kao svaka druga roba, odnosno kao veoma važna roba. Razgovaramo sa radnicima na ovim poslovima: Milanom Pješivcem, Marijom Abramović i Marijom Šćepović.

- Rad sa strankama, svima je poznato, nije lak posao - kaže Milan Pješivac.

- Dolaze ljudi raznih profila, potreba, raznolikih naravi.

Svi pretenduju da budu

u pravu, da se njihove žalbe uvažavaju, čuju se kritike, komentari... U našem poslu, kao i u svim ostalim, iskustvo je najbolji učitelj. Kad se stranka pojavi na vratima odmah prepoznamo kakav će nastup imati. Neki potrošači reaguju grubo i prije nego što čuju argumente. Naše je da ih smirimo, da im pružimo potrebne informacije, da razjasnimo sve stavke sa računa - ističe Pješivac.

- Fleksibilan odnos se podrazumijeva. Stranke moramo da prihvatimo, da se prilagođavamo, da im uzvratimo ljubaznošću. Ni njima nije lako - objašnjava Pješivac.

- Dođu ljudi nezavidnog socijalnog statusa, iz porodica gdje niko ne radi. Dođu i plaću. Donesu potvrde sa Biroa sa zapošljavanje da ne rade ni muž ni žena, niko u porodici. Neki objašnjavaju da su ostavili bolesnika u kući, a očekuju isključenje struje. Kao čovjek ih moram razumjeti, ali kao službenik sam obavezan da štitim interes Kompanije. Potrošeno se mora platiti, potrebe sistema su na prvom mjestu. Sa onima koji ne mogu platiti dugovanje pravimo sporazum o plaćanju u ratama. Oni koliko - toliko ispoštuju dogovor, ali smo svjesni da će se situacija za dva - tri mjeseca ponoviti. Tada prizovemo strpljenje u pomoć i posao se završava. Uz osmijeh je svima lakše - prenosi nam svoja iskustva Milan Pješivac.

- Ipak, najviše dolaze fini, mirni ljudi, uglavnom penzioneri. Ono zbog čega najviše protestuju su stavke na računu koje se odnose na plaćanje doprinosa, poreza. Nije im jasno da u situaciji kad potroše struju u

vrijednosti od 15 € na šta ide ostatak novca. Naš zadatak je da im to objasnimo, strpljivo i sa taktom. Uglavnom svi odu zadovoljni, sve funkcioniše kako treba, počevši od ulaza gdje svakog ljubazno dočeka sekretarica Sonja Jaredić i uputi ih na ljude kojima se treba obratiti.

Da ljubaznost i predusretljivost ovdje nijesu parola, već stil rada i ophođenja sa ljudima uvjerali smo se i sami. Ne postoji bolji način da eksponent jedne kompanije vodi računa o njenim interesima i renomeu od tog. To je, naravno, najbolji način i da stranka ode zadovoljna, a da posao bude obavljen.

Marija Abramović i Marija Šćepović dio su ovog malog, složenog tima u čijem društvu je veoma prijatno, skoro da se zaboravlja da su tu da vam, uz osmijeh, uzmu novac za struju. Objasnjavaju nam šta još spada u njihov posao.

- Radimo na štampanju računa, za sad pravimo sa novim potrošačima ugovore o međusobnim odnosima. Uskoro će svi potrošači morati da potpišu ove ugovore u kojima će biti precizirane obaveze Elektroprivrede prema kupcima električne energije i obratno. Više neće biti zastarjelih računa, jer potpisom ugovora potrošač prihvata sva svoja dugovanja. Osim toga, odavde idu svi izvještaji prema Direkciji Snabdijevanja - o isključenjima, reklamacijama i svim ostalim aktivnostima. Radimo na promjeni brojila, baždarenjima, po potrebi radimo prepise računa na zahtjev potrošača, kao i sve ostale tekuće poslove - saopštile su nam naše sagovornice.

O.V.

Sa radnicima Snabdijevanja Nikšić
UZ OSMIJEH JE LAKŠE

U posjeti operateru za domaćinstva Snabdijevanja u Herceg Novom

Računi s mirisom mimoze

Herceg Novi, živopisni grad sa bijelim kućama među zelenilom i egzotičnim biljem, sa kulama sa čijih strana vise slapovi puzavica djeluje spokojno u ranim jutarnjim časovima. Da li je neprimjereno tihu promenu ili ranu gradsku užurbanost prekinuti ovozemaljskim (možda bolnim) pitanjima: o računima za struju, plaćanju, žalbama, reklamacijama?

Hercegnovljani su, mahom, ljubazni i predusretljivi. Ipak, pomenuta tema im podiže adrenalin. Nekoliko šetača žustro objašnjava da je krađa struje ono što najviše pogađa redovne platiše. Zalažu se za uvođenje brojila na daljinsko očitavanje, pa da se „odreže“ svako me koliko je ko potrošio.

- Struja se mora plaćati - složni su - bez nje nema života, pogotovo je bitno kvalitetno napajanje u turističkoj sezoni, ali niko nema prava da izmiče toj obavezi - kažu oni. Penzioneri koje sretno u obližnjoj samoposluzi trguju najosnovnije i uglavnom su tihi i odmjereni. Žale se na mala primanja, pa štede struju, griju se na drva ili pola dana provode kod djece da bi smanjili vrijeme za grijavanja stanova.

Sa strankama je naporno raditi. Najviše se žale na način obrade računa. Jedino što im je sa računa jasno je cijena kilovata i potreba plaćanja PDV-a.

- Zarste u vrijeme praznika mimoze došli u Herceg Novi da pričate o računima za struju - diraju nas obližnji mladići.

- Ovo su dani razbibrige, muzike, pjesme i veselja po našim trgovima i pjacetama - objašnjavaju nam.

Buketi mimoza i vino mame sa stolova hercegnovskih gostionica. Ipak, mi krećemo na naše odredište, u zgradu opštinskog Snabdijevanja.

Tamo nas dočekuje ljubazna službenica Dara Jačeglav koja je zaposlena već trideset godina, prvo u ovdašnjoj Distribuciji, a, zatim, jedanaest godina u OJ Snabdijevanje, gdje i danas radi kao operater za domaćinstva. Iskusna, još uvi-

jek puna energije i duha, lako se nosi sa poslovima kontakta sa potrošačima oko reklamacija na prispjele račune za utrošenu električnu energiju. To spada u njene osnovne, svakodnevne aktivnosti. O tome nam priča.

- Odmah da se razumijemo, sa strankama je naporno raditi - priča nam Dara. - Najviše se žale na način obrade računa. Jedino što im je sa računa jasno je cijena kilovata i potreba plaćanja PDV-a. Sve ostalo im je nejasno. Često, i pored napora koji uložim, ne mogu ništa da im objasnim. Pojedinci shvate objašnjenje, ali mi ne vjeruju, pa žele kod šefa da im on potvrdi dobijenu informaciju. Ima svega na ovom radnom mjestu, svašta se doživi, ali ja ne pamtim, neprijatne stvari zaboravljam. Dobijam i grdnje, čak i pogrdna imena, ali nastojim da ljude smirim, da ih razumijem. Finansijski su razapeti na stotinu strana, velika je kriza u društvu, pa su mnogi nervozni, što treba shvatiti i oprostiti. Ali, stižu i pohvale i poneki struk mimoze - kaže ona.

- Naravno, više ima finih ljudi nego neprijatnih i agresivnih. To su, pretežno, naši stalni potrošači, naše redovne platiše - nastavlja Dara. Oni, uglavnom, donose stanja sa svojih brojila koja inkasanti ne mogu očitati, ili zbog njihove nepristupačnosti ili zbog odsustva ljudi od kuće. Što se tiče njihovih reklamacija, one se podnose pismenim putem, imamo obrazac za to, uputimo na adekvatnu adresu, Elektro distribuciji, napravi se zapisnik i ponjem se obradi reklamacija - objašnjava ona.

O svom odnosu sa strankama Dara ne želi sama da priča.

- Tu su drugi, pa neka oni ispričaju, kaže ona. Ja samo mogu reći da nastojim da budem ljubazna i korektna.

Glasno komentarišemo da je iz iskustva poznato da samo ljudi koji su sigurni u svoje sposobnosti i svoj rad nemaju potrebu za samohvalom već prepuštaju drugima sud o tome. Dara ne potvrđuje, ali i ne negira ovu tvrdnju.

Osim rada na reklamacijama posao Dare Jačeglav podrazumijeva i unos knjiga, kao i njihovu kontrolu, unos zapisnika, sklapanje ugovora o izmirenju dugova, jednom riječju širok opseg poslova

za jedinog zaposlenog operatera u hercegnovskom Snabdijevanju.

Dara se ne žali. Kaže, stiže se sve. Naporno je najviše ljeti, kad su tri udarna mjeseca prepuna posla. Dara o tome priča: Tada je takva presija na šalter da je to nemoguće i opisati. To morate doći da slikate i da se sami uvjerite u to, drugačije je tu gužvu nemoguće dočarati. Ljudi koji ovdje dolaze na ljetovanje donose stanje sa brojila i izmiruju račune. U tom periodu glava boli od posla, ali je i naplata velika pa se trud isplati - zaključuje Dara.

Ima svega na ovom radnom mjestu, svašta se doživi, ali ja neprijatne stvari zaboravljam. Dobijam i grdnje, čak i pogrdna imena, ali nastojim da ljude smirim, da ih razumijem

Napuštamo našu sagovornicu i krećemo nazad ostavljajući za sobom Herceg Novi, atraktivan grad, omiljeno mjesto umjetnika, boema i svih ostalih koji vole mjesto bogate historije i pejzaža pod palmama, drvećem urmi i tamno zelenim agrumima. Zaključujemo da priča Dare Jačeglav liči na priče iz svih ostalih crnogorskih gradova. Čak i ovdje, u gradu koji se čini kao stvoren samo za uživanje, ljudi imaju naravi i brige poput svih ostalih.

O. Vulanović

Dara Jačeglav

Klub dobrovoljnih davalaca krvi EPCG

OPRAVDATI RENOME NAJBOLJEG U DRŽAVI

Upravni odbor Kluba dobrovoljnih davalaca krvi Elektroprivrede, na sjednici održanoj 06. aprila, odlučio je da se redovna prolječna akcija organizuje 18. aprila u saradnji sa Opštinskom organizacijom Crvenog krsta Nikšić i Službom za transfuziju nikšićkog Doma zdravlja. Akciji će se pridružiti i članovi studentskog Kluba DDK Filozofskog fakulteta. Dogovoreno je i da se do redovne godišnje Skupštine Kluba, koja je planirana do kraja maja pripreme Izvještaj o radu za 2010. i Plan rada za ovu godinu.

Predsjednik Upravnog Odbora Risto Gredić, informisao je članove Upravnog odbora da je zahtjev za obezbjeđenje novčanih sredstava za ovogodišnje aktivnosti dostavio Odboru direktora i menadžmentu kompanije i od kojih se očekuje pozitivan odgovor.

Skupština će, inače, imati i izborni karakter, s obzirom da će dobrovoljni davaoci krvi naše kompanije imati priliku da biraju novog predsjednika i članove Upravnog odbora Kluba. Datum Skupštine će biti naknadno odredjen i blagovremeno objavljen.

Upravni odbor je do Skupštine DDK, za vršioca dužnosti predsjednika te humane organizacije imenovao Mitra Vučkovića, rukovodioca Sektora za internu komunikaciju u Direkciji za odnose sa javnošću, koji je i sam dobrovoljni davalac krvi.

Zahvalivši se na ukazanoj časti, Vučković je, u kratkom obraćanju, istakao da pred Klubom predstoji naporan posao jer se mora opravdati renome jednog od najaktivnijih i najboljih DDK-a u Crnoj Gori. Pritome je izuzetno važno dalje organizaciono jačanje Kluba, kao i kontinuirani rad na omasovljavanju članstva.

-Preduslov svega je stabilno finansiranje, pri čemu veliko razumijevanje i podršku, prirodno, treba očekivati od menadžmenta i posloводства kompanije koji su i do sada

Mitar Vučković

iskazivali poseban senzibilitet za društveno odgovorno poslovanje, pa nema razloga da tako ne bude i ubuduće. A, ovdje se zaista radi o skromnim sredstvima koja bi omogućila normalno funkcionisanje Kluba i ostvarivanje zacrtanih humanih ciljeva, kazao je Vučković.

Sjednica Upravnog odbora Kluba DDK EPCG, počela je minutom ćutanja u znak sjećanja na tragično nastradalog prvog predsjednika i istaknutog humanistu Mrku Mrkića, inače dugogodišnjeg direktora Direkcije Društva. O.V.

VUČKOVIĆ: Preduslov svega je stabilno finansiranje, pri čemu veliko razumijevanje i podršku, prirodno, treba očekivati od menadžmenta i posloводства kompanije koji su i do sada iskazivali poseban senzibilitet za društveno odgovorno poslovanje, pa nema razloga da tako ne bude i ubuduće. A, ovdje se zaista radi o skromnim sredstvima koja će omogućiti normalno funkcionisanje Kluba i ostvarivanje zacrtanih humanih ciljeva.

Sa sastanka Upravnog odbora

Veliki uspjeh akcije dobrovoljnih davalaca krvi EPCG

PRIKUPLJENO VIŠE OD STO JEDINICA DRAGOCJENE TEČNOSTI

Klub dobrovoljnih davalaca krvi EPCG još jednom je pokazao humanost prikupivši više od sto jedinica tog nezamjenljivog lijeka na redovnoj godišnjoj akciji, organizovanoj 18. aprila u nikšićkom Domu zdravlja.

Svoje prvo ovogodišnje okupljanje dobrovoljni davaoci naše kompanije upriličili su u saradnji sa Klubom Studenata Nikšića, opštinskom organizacijom Crvenog krsta i Službom za transfuziju Doma zdravlja. Akciji, koja je imala izuzetan odziv, pridružio se i jedan broj odgovornih građana i pripadnika granične policije iz ispostave Vilusi.

Dobrovoljci na ovom plemenitom zadataku, humanisti iz EPCG, zadovoljni su što je njihova inicijativa imala masovnu podršku. Članovi Kluba studenata Nikšića, koji su u velikom broju, njih osamdeset, priskočili, položili su ispit iz visoke društvene svijesti.

Kolege iz Elektroprivrede mogu biti sigurni da je spremnost na solidarnost prema ljudima u nevolji, koju oni godinama njeguju, našla put i do generacije na kojoj svijet ostaje. Student Fakulteta za fizičku kulturu iz Nikšića Ivan Stanić preživio je veliku željezničku nesreću na Bioču. Iz ličnog iskustva, duboko je svjestan šta znači gest davanja krvi, pa je osjetio potrebu da pomogne akciji.

- Ovo je najmanje što čovjek može da učini da bi spasio nečiji život. Poučen onim što sam preživio, shvatam šta znači imati spremne dovoljne količine krvi u situacijama kad treba hitno reagovati.

VD predsjednika Kluba DDK EPCG, Mitar Vučković, nije krio oduševljenje brojnošću dobrovoljnih davalaca.

- Sa izuzetnim zadovoljstvom konstatujem da je današnja akcija dobrovoljnog davanja krvi jedna od najuspješnijih, ne samo kada je Klub EPCG u pitanju. Stoga, čestitam svim članovima Kluba DDK Elektroprivrede, ali ništa manje i našim mladim kolegama iz Kluba studenata Nikšića sa kojima već izvjesno vrijeme gradimo lijepu tradiciju zajedničke organizacije akcija koje, svjedoci ste, svaki put okupe veliki broj humanista -kazao je Vučković.

Uz čestitke povodom decenije postojanja studentskog Kluba dobrovoljnih davalaca krvi, Vučković se zahvalio i opštinskoj organizaciji Crvenog Krsta, kao i Službi za transfuziologiju nikšićkog Doma zdravlja na dugogodišnjoj plodnoj saradnji i podršci.

-Ipak, činjenica je, da bi efekti entuzijazma humanista okupljenih u Klubu DDK EPCG bili osjetno skromniji da nije razumijevanja i podrške kompanije koja i na taj način potvrđuje društveno odgovoran odnos prema zajednici u kojoj čitav jedan vijek postoji i uspješno posluje. Izuzetnu zahvalnost dugujemo i Sindikalnoj organizaciji zaposlenih EPCG i njenim podružnicama - naglasio je Vučković. Podsjetivši da je Klub DDK EPCG nedavno ostao bez jednog od osnivača i svog prvog predsjednika Mrke Mrkića, Vučković je kazao da ovu akciju članovi Kluba, uz dužni pijetet, posvjećuju tragično preminulom humanisti.

Veliki odziv studenata

Dame ravnopravne u humanosti

Pionirski projekat u ED Tivat

Izolovano uže za veću bezbjednost

Kao savremeno tehnološko dostignuće, ovo uže u potpunosti osigurava rad i rukovanje, bez ikakve opasnosti po život električara i ne uzrokuje kvarove ni ozbiljnije posljedice

Ako je atraktivna tivatska rivijera ljeti tradicionalno često odredište brojnim turistima, najveća potrošnja električne energije u ovom dijelu zaliva upravo je tokom zime, zbog grijanja. Potrošnja struje ljeti jedino je veća u turističkim naseljima Krašići i Krtole.

Funkcionisanje elektroenergetskog sistema protekle zime, kako su nas informisali Miodrag Milić, direktor i Milinko Papović, šef Službe održavanja Elektrodistribucije Tivat, odvijalo se uhodanim ritmom, bez izrazitijih problema.

Kada je u pitanju realizacija Plana investicija za 2011. godinu, koji je u funkciji što uspješnije pripreme za ovogodišnju turističku sezonu, jedan od važnijih poslova svakako je polaganje podzemnog desetokilovoltnog kabla od trafostanice 35/10 kV „Tivat“ do centra grada, čime će se povećati sigurnost i kvalitet napajanja gradskog jezgra Tivta.

Značajan posao, u tom smislu, je i izgradnja dva distributivna postrojenja 10/0,4 kV, snage 630 kVA, u naseljima Matkovići i Brda, radi rasterećenja mreže i povećanja napona, a samim tim i kvaliteta snabdijevanja ovih naselja. Tome cilju je, trenutno, podređena i rekonstrukcija 10 kV dalekovoda za Gornju Lastvu.

U sklopu pomenutih investicionih aktivnosti, zajedno sa Elektrogradnjom iz Podgorice, realizuje se i jedan interesantan, pionirski projekat u Crnoj Gori. Naime, kako nam je objašnjeno, nadzemnim izolovanim užetom, čija je ugradnja u toku (u ukupnoj dužini 3,5 kilometara), što je novina u mreži FC Distribucija, u najvećoj mjeri se obezbjeđuje

puna sigurnost potrošača. Kao savremeno tehnološko dostignuće, ovo uže u potpunosti osigurava rad i rukovanje, bez ikakve opasnosti po život električara prilikom intervencije, a u slučaju manjih mehaničkih udara (recimo, pada voda na željezni stub) ne uzrokuje kvarove ni ozbiljnije posljedice, niti, pak, prilikom nevremena, posebno jakog vjetera ili oluje kada dolazi do tzv. tuširanja provodnika.

Doksagubicima u elektromrežini nemaju problema (u 2010. bili su na nivou plana za navedenu godinu), tivatskim elektrodistributerima najveći problem u radu predstavlja nedostatak voznog parka. Postojeća vozila, među kojima je i autodizalica, praktično su rashodovana, zbog čega treba hitno nabaviti mala kola za potrebe ekipa koje vrše kontrolu i očitavanje potrošača, ali i radnika angažovanih na održavanju i intervencijama. Suočeni sa sve izraženijim kadrovskim problemom, koji se posebno ogleda u nepovoljnoj starosnoj strukturi elektromontera, u Elektrodistribuciji Tivat se sazabrinuto šču pitaju kako da održe kontinuitet, kad prekaljeni iiskusni majstori nijesu više u prilici da obučavaju mlađe radnike, kojih u kolektivu skoro i da nema. Optimizam ipak uliva izuzetna razvojna mogućnost Tivta u narednom periodu, a samim tim i ovdašnje distribucije.

-Sudeći po nagovještajima, predstojeća intenzivna izgradnja turističkih objekata i sadržaja na tivatskoj rivijeri (marine i slično), što je i državni projekat, iziskuje enormnu elektroenergetsku snagu, što će, u najmanju ruku, udvostručiti,

pa čak i utrostručiti snagu od 16 MVA, kolika je sadašnja angažovana snaga trafostanica Elektrodistribucije Tivat, koja u ovom važnom razvojnom projektu ima svoje nezaobilazno mjesto. To je i jedinstvena prilika za realizaciju vlastitih razvojnih planova i programa, koja se ne smije propustiti. Jednostavno rečeno, mi smo tu da sve to energetski ispratimo - pojašnjavaju naši sagovornici.

I.Z.

Zgrada ED Tivat

Miodrag Milić

Milinko Papović

Aktivnosti u ED Herceg Novi

Rješavanje dugogodišnjih problema

Iako su hercegnovski elektrodistributeri tokom protekle zime marljivo radili na realizaciji planiranih zadataka, svakodnevni posao vezan za održavanje energetskih mreža i objekata ovdašnje distribucije odvijao se ponekad dosta otežano. Razlog za to bio je nedostatak radne snage, u prvom redu tehničke struke (inženjeri i elektromonteri), ali i neophodnog materijala kao što su stubovi.

Po riječima Milorad Samardžića, direktora ED Herceg Novi, situacija je u posljednje vrijeme mnogo bolja, jer je dobavljena veća količina drvenih i betonskih stubova, a stigao je i kvalitetniji izvođač građevinskih radova, mada posao na zamjeni stubova, zbog malog broja montera, ide dosta teško.

Što se tiče sigurnosti i kvaliteta snabdijevanja električnom energijom, veoma je važno riješiti dugogodišnji problem alternativnog napajanja Tople i Igala. Samardžić je istakao da su problemi u isporuci električne energije u navedenim naseljima prije svega rezultat činjenice da se Topla, Igallo i Njivice napajaju preko 35 kV dalekovoda iz TS 110/35 kV »Podi«, koja pripada Crnogorskom elektroprenosnom sistemu AD. Zbog nedostatka rezervnog napajanja svaki kvar na ovom jedinom DV izaziva veće prekide u isporuci električne energije, na koju utiče i loše stanje TS 35/10 kV »Igallo«, koja je izgrađena prije 30 godina, kao i veliki broj oštećenja na visokonaponskim vodovima, posebno na kablovskoj mreži, izazvanih intenzivnom gradnjom stambenih, poslovnih i infrastrukturnih objekata. Ovi radovi se, i pored zabrane, u manjoj mjeri izvode i u turističkoj sezoni, a praćeni su oštećenjem energetskih vodova, što izaziva prekide u napajanju potrošača. Isto tako, za otklanjanje kvarova na prenosnoj TS 110/35 kV »Podi« veoma često je potreban dolazak ekipe iz Elektroprenosa iz Podgorice, što ima za posljedicu višesatne prekide u isporuci električne energije. Pored toga, na broj kvarova i isporuku u znatnoj mjeri utiču i izuzetno snažna atmosferska pražnjenja na prostoru Boke (najčešća i najintenzivnija na prostoru bivše Jugoslavije).

U cilju poboljšanja situacije, kako nas je informisao Samardžić, radi se na pribavljanju odobrenja od SO Herceg Novi za polaganje 2,5 km duplog 35 kV kablovskog voda, od TS 110/35 kV »Podi« do TS 35/10 kV »Topla«. Za tu namjenu već je nabavljeno 14,5 km jednožilnog 35 kV kabla, a ukupna vrijednost investicije sa građevinskim radovima i opremanjem dvije 35 kV ćelije na Podima iznosiće preko 600 hiljada €. U drugoj fazi takođe je predviđeno polaganje takođe duplog 35 kV kabla od TS 35/10 kV »Topla« do TS 35/10 kV »Igallo«. Po ocjeni našeg sagovornika, realno je očekivati da se sve ove aktivnosti okončaju do sredine 2012. godine.

Urađena je i rekonstrukcija TS 35/10 kV »Igallo« (u šta je uloženo 25 hiljada €), što će doprinijeti selektivnom

odvajanju mreže koja je u kvaru od one koja normalno funkcioniše. Polaganjem duplog 35 kV kabla Podi – Topla, u prvoj, i Topla – Igallo, u drugoj fazi, područja Tople, Igala i Njivica dobiće dvostruko prstenasto napajanje, odnosno kvalitetnu isporuku električne energije.

Ostale dvije kapitalne investicije su završetak distributivne TS 35/10 kV »Podi« i izgradnja TS 35/10 kV »Baošići«. Mada se radi na pribavljanju potrebne dokumentacije od SO Herceg Novi, a s obzirom da je već 95 odsto radova završeno, očekuje se da će do početka turističke sezone biti pušteno u rad distributivno postrojenje na Podima. Što se tiče novog energetskog čvorišta u Baošićima, čijom će se izgradnjom poboljšati kvalitet snabdijevanja električnom energijom cijele hercegnovske rivijere, u toku su aktivnosti na pribavljanju opštinskog odobrenja za izgradnju objekta, a konačno su, poslije dugog čekanja, krajem prošle godine dobijeni i tehničko-urbanistički uslovi.

Umjesto planiranih 14,68 odsto, ukupni stepen gubitaka u mreži ove distribucije u 2010. godini, ukoliko se uračuna i naplaćena neovlašćena potrošnja, iznosio je 16,83 odsto, što je prekoračenje za 2,15 procenata, a bez realizovane neovlašćene potrošnje 17,61 odsto. Po mišljenju Milorada Samardžića, to je ipak znatno poboljšanje u odnosu na 2009, kada su iznosili 19,33 odsto.

I.Z.

Milorad Samardžić

Mještani Igala nijesu najveći »kradljivci« struje

Revoltiran nekim, po njemu, nepravilnostima u kontroli potrošnje električne energije u Igalu, jedan igalski potrošač navodeći i određene primjere, je predložio da se u Igalu bolje kontroliše krađa struje, jer je, po njegovoj ocjeni, ovaj dio grada, shodno njegovoj veličini, možda najveći kradljivac struje. Objasnivši da se kontrola potrošnje planski sprovodi na cijeloj teritoriji hercegnovske opštine, pa tako i u Igalu, i upoznavši nezadovoljnog potrošača sa načinom kako se sprovodi kontrola potrošnje i koje se radnje preduzimaju nakon otkrivanja krađe struje, direktor ED Herceg Novi Milorad Samardžić je u odgovoru naglasio veliku ulogu građana i potrošača u pružanju pomoći u otkrivanju neovlašćene potrošnje.

Po Samardžićevom mišljenju, ocjena da je krađa struje u Igalu najveća nije tačna, već je stvar subjektivne prirode. Radi se o često neutemeljenom i duboko subjektivnom mišljenju, jer, kako je objasnio Samardžić, kod velikog broja potrošača postoji ubjeđenje da oni oko nas troše više struje, a dobijaju manje račune.

- Tek kroz dodatna ulaganja i uvođenje novih tehnologija krađu električne energije možemo svesti na prihvatljivu mjeru, odnosno na nivo koji postoji u svim razvijenim zemljama svijeta, a za postizanje tog cilja potrebna su znatna materijalna sredstva. Apsolutno smo sigurni da će EPCG u svojim razvojnim planovima i programima ugradnju brojila sa daljinskim očitavljem uvrstiti u svoje prioritete. Dosadašnja pozitivna iskustva jednostavno nameću takva razmišljanja - zaključio je Samardžić.

Sa ekipama Elektrogradnje na izgradnji novog dalekovoda na području Rijeke Crnojevića

„MI SMO NEUNIŠTIVI...“

Prilikom montaže dalekovoda svaki stub je gradilište na kojem po nekoliko dana radi i po desetak radnika, po pravilu, u veoma teškim uslovima. Ipak, bez obzira na bespuće, u kojem se najčešće izvode radovi, zbog čega su primorani da opremu i materijal prenose na rukama, uspijevaju da svaki posao, uz najveći napor i požrtvovanje, završe kvalitetno i u roku

Radovi na montaži čelično-rešetkastih stubova za novi DV 35 kV Cetinje-Podgor na dionici Čisto polje već su bili poodmakli kad smo početkom marta u društvu sa Rankom Terzićem, organizatorom gradilišta, posjetili ekipe ovog dijela EPCG na stubnim mjestima 45. i 46. u blizini sela Građani.

Tek kad se ode na lice mjesta i čuje priča montera, bravara, vozača, kvalifikovanih i nekvalifikovanih radnika može se steći utisak o tome šta prethodi paljenju prekidača. Zato nećemo odustati, ni zbog uskog krivudavog puta na koji smo skrenuli sa magistrale, kao ni najave dužeg pješaćenja po bespuću od strane našeg vodiča. Postaje nam ubrzo jasno zašto je najviši napor i najduže pješaćenje upravo tada kad se radi na dalekovodima.

- Danas je divan dan, pravi prolječni. Da prije nekoliko dana ovdje nije bilo 20-tak santimetara snijega i jakog sjevernog vjetrova koji je temperaturu spuštao na nulu, čovjek bi zaboravio kako priroda ponekad umije da se razgoropadi - priča Ranko i zaustavlja svog „terenca“ da duboko u podnožju vidimo izvor Rijeke Crnojevića. Prizor je prelijep. Utisak kviri pogled na zarđale stubove starog dalekovoda.

- Njih mićemo, čita mi misli Ranko i pokazuje rukom naviše kako bi što slikovitije opisao teškoće kroz koje su prošli dok su montirali nove stubove, iznoseći stubnu konstrukciju, što ručno, što konjima, po više stotina metara, negdje i čitav kilometar.

Stubovi su visoki od 12 do 19 metara, teški preko tone, a na svaki od njih treba namontirati oko 800 šarafa sa opremom - objašnjava on, dodajući da se novi DV gradi trasom starog dalekovoda, koji je petrolejke ugasio još davne 1950. godine.

- Ako si kadra sići dolje da vidiš uslove u kojima radimo, moraš niz ovu strminu - opominje me i kreće.

Hoda sa takvom lakoćom strmom stazom koju su prokčili radnici Elektrogradnje. Lako je njemu, navikao je na svakakve terene. Za 22 godine u Elektrogradnji uradio je na stotine objekata, a na nekim od njih imao je, kako kaže, više radnika nego što Elektrogradnja danas ima zaposlenih. Šta je ovo u odnosu na Pivsku planinu zimi kad led prosto umrši žice, snijeg zamete puteve, hladnoća prodire do kostiju. Tamo je Ranko više puta sa svojim ekipama vodio pravu borbu sa stihijom. Spuštamo se, kako nam se učinilo, prilično dugo do ekipa koje su dolje obavljale svoj uobičajeni posao.

Na jedva pristupačnom gradilištu zatekli smo montere Slavka Despotovića, Radoslava Vlahovića, Đoka Mitrića, Nenada Ralevića, Žarka Tomaševića, Budimira Vujajlovića, tehničara Janka Koprivicu, NK radnike Selmana Šabovića, Milovana Vujoševića i Hasima Šabovića. „Najstariji“ među njima i vjerovatno jedan od najvjernijih kolektiva Elektrogradnje u kojem radi preko 30 godina, Slavko Despotović, nije izostao ni sa ovog posla. Objlašnja nam da je prilikom montaže svaki stub gradilište na kojem nekoliko dana radi po desetak radnika.

Ekipe Elektrogradnje u akciji

- Naš posao je težak, pravi rudarski. Ne znam se radno vrijeme, više smo posvećeni poslu nego porodicama - kaže Slavko.

On puni tri decenije živi i radi u Podgorici, a

kako nije riješio stambeno pitanje, porodica mu je u Pljevljima, pa je obilazi samo vikendom, i to ako nema neke havarije ili drugog hitnog posla. Prisjeća se elektrifikacije crnogorskih sela, kad su spavali u šupama bez osnovnih životnih uslova. Sa sobom su nosili hljeb i konzerve za cijelu sedmicu. Dešavalo se da rade u takvoj nedodijji da su, poput Ivice iz poznate bajke, morali ostavljati obilježja da ne bi zalutali u povratku. Njegovo iskustvo i znanje je dragocjeno, koliko je samo materijala i opreme prošlo kroz njegove ruke i ruke ovih ljudi ovdje koji rade od zraka do mraka, ne pitajući za radno vrijeme. Kad se radi dalekovod, posla ima po čitav dan, kaže Terzić i dodaje da ne očekujem veliku priču jer su oni hitri samo na poslu, ne i u hvali. Iako im se život odvija na terenu, ne vole mnogo da pričaju o naporima takvog življenja. Nama djeluju tako skladno, očigledno je da se dobro razumiju. Nastoje da težak rad „začine“ sa malo opuštenosti i humora. U svakom poslu postoji nešto što je iznad rutine. Oni su primjer za to.

- Temperatura 40 stepeni, ili -20, kiše, snjegovi i vjetrovi ne mogu, a da ne ostave posljedice na organizam, o čemu najbolje govori visok procenat invalida rada u Elektrogradnji. Slavko je jedva preživio operaciju čira na želudcu, dodaje Radoslav Vlahović koji je prilikom otklanjanja havarije u Beranama, pao zajedno sa stubom sa velike visine, zadobivši „samo“ prelom noge. Sačekao da zaraste pa opet na stub. Mi smo neuništivi, kažu, pribjegavajući samoironiji, ali u isti mah djelujući pouzdano.

Radoslav Vlahović i Hasim Šabović danas su preko ruku prebacili oko 800 šarafa. Ipak ne priznaju umor.

- Samo da se ne zaboravimo kad dođemo kući pa počnemo vrtjeti kašiku kao šarafe - šale se na svoj račun, dok svoj posao rade bez pogovora. Svjesni divlje ljepote tamošnje vegetacije „probili“ smo se i do sljedećeg stubnog mjesta gdje smo zatekli „starog“ terenca Miloša Tomića, Nenada Ralevića, Antonija Popovića, Vlada Markovića. Na stubu su Komnen Spaić i Radovan Jasnić. Rade, kažu, od zore do mraka u ovom kamenjaru. Zato njima ne treba pričati kako treba raditi, to su odavno naučili. Zajedničko mišljenje svih je da se sve manji broj radnih ljudi interesuje za posao elektromontera. Uslovi za rad koji se obavlja u svim vremenskim (ne)prilikama izuzetno su teški, često su u prilici, kao na ovom dalekovodu, da do objekta dugo pješače, noseći alat i materijal.

Stambeni problemi su ono što im najteže pada. Godinama druguju sa dalekovodima, putevima i bespućima Crne Gore, a nijedan od njih nije riješio to važno životno pitanje. „Krive“ važeći Pravilnik o rješavanju stambenih potreba što su im mali izgledi za to i u narednom periodu. Značaj posla koji obavljaju ipak je motivacija da uprkos svemu rade dobro i predano.

Napuštamo neposredne aktere ove priče i produžavamo dalje do mjesta gdje se dovoze pozicije da bi se natovarile na konje i prebacile do gradilišta. Tu zatičemo vozače Nikolu Brnovića, Dobrašina Boškovića i Dejana Šakovića. Svi su oni decenijama u ovom kolektivu. Kad bi uzeli da računamo koliko su obišli za volanom. Ranko Terzić i za njih ima samo riječi hvale. Nikad ne pitaju za radno vrijeme, uvijek priskoče da ponesu i povuku.

Dalje nastavljamo Brnovim kamionom. Potpuno opušteni pored ovog majstora svog zanata posmatramo posni krševiti predio. Kamene podzide svjedoče da se ovdje nekada živjelo.

B.M

Naš posao je težak, pravi rudarski. Ne zna nam se radno vrijeme, više smo posvećeni poslu nego porodicama

Za nepristupačne terene koristi se staro, ali pouzdano prevozno sredstvo

Poštovani čitaoci

Pozivamo Vas da, kao radnici naše Kompanije, kojima je prvenstveno list „Elektroprivreda“ i namjenjen svojim tekstovima, komentarima i predlozima aktivno učestvujete u izradi našeg i Vašeg lista. Sve Vaše sugestije možete nam dostaviti na mail adrese

miodrag.vukovic@epcg.com

ili list.epcg@epcg.com

U ime redakcije lista „Elektroprivreda“ unaprijed Vam zahvaljujem.

Glavni i odgovorni urednik

Miodrag Vuković

BiH: Struja skuplja za preko 10 odsto?

Do polovine ove godine struja bi u BiH mogla poskupjeti za više od 10 posto, jer je Elektroprivreda BiH prošle sedmice od FERK-a tražila korekcije cijena.

Iako nije upućen zahtjev za povećanje cijena – povećanja će biti, i to najvjerovatnije do jula ove godine. Proces korekcije cijena električne energije, koji je pokrenuo FERK, na osnovu zahtjeva Elektroprivrede BiH, uvest će i jedinstvenu tarifu za sve, pa tako više neće biti takozvane skupe i jeftinije struje.

“Korekcija znači da neće doći do smanjenja ili povećanja nego da će pojedine grupe i kategorije potrošnje biti revidirane. Nekome će doći do povećanja, nekome do smanjenja”, tvrdi predsjednik FERK-a Risto Mandrapa.

Šef komunikacija Elektroprivrede BiH Fahro Memić kaže da ima prijedloga povećanja od deset procenata na više, ali tvrdi da je naivnije poskupljenje od 10 do 12 posto.

U međuvremenu, dok nastoji povećati cijenu struje, Elektroprivreda BiH namjerava raspisati tendere za nekoliko poslova čija je ukupna vrijednost oko pola milijarde maraka. Reakcije na takvu vijest su da to ne može biti dopušteno, jer je protivno zaključcima Parlamenta Federacije BiH, koji jasno kažu da bez nove vlasti ne mogu biti donošene strateške odluke niti pokrenuta ulaganja.

Inače, u 2009. godini Elektroprivreda BiH je ostvarila dobit od 62 miliona maraka, a već naredne godine bila u gubitku 14 miliona. Dok to pravdaju smanjenjem potražnje i cijena na svjetskom tržištu, kritike iz političkih stranaka i pojedinih medija na istovremena milionska ulaganja upućuju na to da se radi o završavanju započetih poslova dok je još vremena. Sve je to razlog, ali i cijena sprog formiranja vlasti u Bosni i Hercegovini.

NE Kozloduj - rekordna proizvodnja

Jedina bugarska nuklearna elektrana Kozloduj zabilježila je u prvom kvartalu ove godine najveću kvartalnu proizvodnju električne energije od početka rada 1988. i 1993. godine.

Njezina dva reaktora od po 1000 MW proizvela su 4.506.941 MWh struje. To je 297.000 MWh više nego u prvom kvartalom prošle godine što će donijeti 10 miliona eura veću zaradu, javlja bugarski dnevnik Novinite.

Solarna energija za zemlje Sredozemlja

Trinaest kompanija, među kojima francuski EdF, italijanski ENEL, RTE i NEXANS potpisale su protokol o zajedničkom ulaganju u novi sistem podvodnih kablova Transgreen. Cilj ovog dogovora je da do 2020. godine omogući izvoz električne energije solarnog porijekla iz sjeverne Afrike ka evropskom kontinentu. To je i jedan od projekata Evropske unije kako bi se obezbijedila energetska nezavisnost zajednice u prvom planu u odnosu na ruski gas i naftu.

Francuska, kao inicijator projekta, angažovala je najviše državne instance i stručnjake, a u rad na ovom projektu uključeno je još 12 predsjednika energetskih i drugih kompanija. Prvi okvir dogovora koji još pravno nije definisan jeste mediteranska energetska saradnja, kao posledica mediteranske unije koju je prošle godine za vrijeme predsjedavanja Francuske promovisao predsjednik Nikola Sarkozy.

Cilj je interkonekcija i povećanje saradnje između dvije obale Sredozemnog mora zahvaljujući sistemu visokonaponskih podvodnih kablova između Afrike i Evrope. To predstavlja jedan od projekata Solar Mediteran kojim se vrši prenos obnovljive solarne energije, snage 20 gigavata iz južnog i istočnog Sredozemlja. Ovaj projekat ne predstavlja samo stvaranje linija između juga i sjevera, jedna takva veza postoji od 1,4 gigavata na Gibraltarskom moreuzu, već je to mogućnost da se sa tim visokonaponskim postrojenjima ta energija prenese ka Evropi, a instalacije bi koristile i domaćim tržištima, jer bi se električna energija prodavala i na afričkom kontinentu. Znači, taj projekat bi omogućio energetsku nezavisnost cijele mediteranske regije u narednom periodu, s tim da se ne koriste zagađujući sistemi proizvodnje energije ili nuklearna postrojenja...

Iako Francuzi sebe predstavljaju kao inicijatore, zasluga za to ipak pripada njemačkoj fondaciji DESERTEC koja ima dvadesetak kompanija i koja u narednih 40 godina planira izgradnju vjetrenjača i solarnih farmi na afričkom kontinentu. Na taj način one bi mogle da proizvedu 15 odsto evropske potrošnje električne energije. „Transgreen” je taj projekat zapravo udružio sa fondacijom DESERTEC, posle čega je prvobitna investicija podignuta na nivo sa velikim postrojenjima.

Inače, uvođenjem solarnih farmi i zapadnu Afriku, projekat bi mogao da se proširi i na u tom delu Crnog kontinenta. Cilj projekta je energetska interkonekcija između juga i sjevera Sredozemlja, a cijena jednog linka bila bi oko milijardu eura.

EPS će graditi 50 mini HE

Zlatiborski okrug, kao jedan od najbogatijih prirodnim resursima, biće centar djelovanja Elektroprivrede Srbije (EPS) za oblast obnovljivih izvora energije. Generalni direktor EPS Dragomir Marković je rekao da će EPS razvijati obnovljive izbore energije. U tom cilju EPS je već započeo projekat izgradnje 50 mini hidrocentrala širom Srbije koje finansira država, a u toku je proces dobijanja kredita od Evropske banke za obnovu i razvoj u iznosu od 45 miliona eura.

“Nema ozbiljne elektroenergetske kompanije u svetu koja ne razvija oblast obnovljivih izvora energije, niti postoji ozbiljna država u svetu, a da ne razvija svoje prirodne resurse u ovom domenu. EPS će razvijati te obnovljive izvore energije i to će vrlo brzo biti jedan od osnovnih resursa kojima ćemo su u budućnosti baviti”, rekao je Marković.

Čajetina je prva opština u kojoj će biti realizovan projekat proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije. U projekat izgradnje mini hidroelektrane snage ispod jednog megavata opština i kompanija Dunav osiguranje uložile su milion eura, dok će EPS pružiti logističku podršku i distribuciju električne energije. Predsjednik opštine Čajetina Milan Stamatović rekao je da će izgradnja početi čim dozvole vremenske prilike, a opština je pripremila sve potrebne dozvole. Generalni direktor Dunav osiguranja Milenka Jezdimirović ocienila je da će ovaj projekat pokazati kako se zajedničkim snagama, domaćim kapitalom, znanjem i pameću može napraviti minielektrana, zaposliti ljudi i povećati prihode budžeta opštine.

Elektrika direktno iz oblaka

Brazilski naučnici su nedavno riješili tajnu koja već dugo mnogim fizičarima i hemičarima nije davala mira – teoretski su objasnili kako u vlažnom vazduhu nastaje električni napon. U svojoj studiji su naznačili čak i način na koji bi se mogla iskoristiti atmosferska vlaga za proizvodnju električne energije... A to perspektivno može biti novi alternativni izvor energije, po načinu proizvodnje i značaju sličan solarnim panelima.

Na osnovu toga već bi se sada mogao u osnovnim crtama predstaviti uređaj koji bi „umio“ da proizvodi elektriku direktno iz – vazduha, a mogao bi se koristiti za osvjetljenje domova ili za punjenje baterija na automobilima. Ti uređaji mogu postati sasvim uobičajeni, kao što su sada solarni paneli... Naučnoj i široj javnosti su rezultate svog rada predstavili članovi tima istraživača sa Državnog univerziteta u brazilskom okrugu Campinas, kojim rukovodi profesor Fernando Galembek.

- Naše istraživanje bi moglo popločati put ka korišćenju elektrike iz atmosfere kao budućeg električnog alternativnog izvora. Isto onako kao što je solarna energija oslobodila neka domaćinstva od računa za električnu energiju, ovaj novi, obećavajući izvor, može imati sličan efekt. A kad budemo potpuno razumjeli kako nastaje elektricitet u atmosferi i kako se širi, možemo spriječiti štete i pogibije od gromova i munja – kaže Galembek, koji je zaslužan za dosad najznačajniji korak u razumijevanju načina kako u atmosferi nastaje i gubi se elektricitet.

Omogućnost korišćenja elektriciteta u vlažnom vazduhu razmišljao je i Nikola Tesla, o čemu je ostavio nekoliko svjedočanstava... Taj elektricitet nastaje, međutim, i na drugim mjestima, na primjer, kada se vodene kapi nalijepe na mikroskopske čestice prašine i drugog materijala u vazduhu. U biti taj proces vodi ka stvaranju atmosferskih oblaka i tako počinju da se generišu munje i gromovi.

Korak naprijed u razumijevanju ovog procesa bila je studija američkih naučnika sa Univerziteta u Vašingtonu, pod rukovodstvom Kejt Ovčinjik i Džeralda Polaka iz 2009. godine, koja je jasno potvrdila da vazдушna vodena para može sačuvati električni naboj, odnosno punjenje.

Tim profesora Galembeka je izveo mnoštvo laboratorijskih eksperimenata u kojima su pokušavali da simuliraju događanja prilikom kontakta vode sa česticama prašine u vazduhu. Rezultati eksperimenata sa mikročesticama od silicijuma i aluminijum-fosfata, kojih često ima u vazduhu, pokazuju upravo da čestice silicijuma u prisustvu vlage dobijaju negativni naboj, dok je njihovo dejstvo na fosfate suprotno.

- To je bio nesumnjivi, sasvim jasan dokaz da voda u atmosferi može akumulirati električne naboje i prenositi ih na druge materijale s kojima dođe u dodir – Tu pojavu su naučnici nazvali higroelektricitet, tj. elektricitet iz vlage i sa tom jednom riječju označava se cijelo jedno novo polje istraživanja – objasnio je Galembek, koji predviđa da će se u budućnosti razviti kolektori koji će, poput solarnih panela koji se koriste za proizvodnju električne energije, „sakupljati“ higroelektricitet iz vazduha i njima snabdijevati domove.

Korišćenje higroelektričnih kolektora veliku budućnost naročito ima u vlažnim tropskim krajevima, sa velikim količinama padavina, gdje je upravo i najviši učinak. A to su veoma često najsiromašniji krajevi na planeti... No, naučnici ne sumnjaju da će naći primjenu i u dugim krajevima. – Čeka nas još dosta daleki put. Ali, higroelektricitet ima veliku budućnost – dodaje Galembek. Rezultati istraživanja mogu pomoći razvoju ne samo energetike, nego i meteorologije, predviđanju gromova i munja.

Njemačka prinuđena da uvozi struju

Poslije katastrofe u Fukušimi i odluke njemačke kancelarke Angele Merkel da više atomskih centrala bude preventivno isključeno, Njemačka je prinuđena da iz Češke i Francuske uvozi 50 gigavatsati struje. Prema objavljenim podacima njemačkog Udruženja za energiju i vodu, ta količina struje jednaka je proizvodnji struje u jednom i po nuklearnom reaktoru.

Zahvaljujući tome, izvoz struje iz Francuske udvostručenje u martu. Oko 80 odsto struje koju Francuska izvozi potiče iz nuklearnih centrala.

Njemačka ima ukupno 17 nuklearnih reaktora, ali je četiri dana poslije katastrofe u Japanu kancelarka Merkel donijela odluku o gašenju postrojenja koja su izgrađena prije 1980. godine.

Tako je Njemačka od zemlje izvoznice postala uvoznik struje.

Energetske koncerne u Njemačkoj očekuju veliki gubici

Odluka vlade u Berlinu o zatvaranju sedam najstarijih njemačkih atomskih centrala (Biblis A, Biblis B, Nekarsvesthajm, Brunsbitel, Izar 1, Unterverzer i Filipsburg, sa ukupnom snagom od oko 7.100 megavata) na tri mjeseca, donijeće na stotine miliona gubitaka energetske koncernima koji njima upravljaju.

Prema proračunima stručnjaka Jakobs Univerziteta u Bremenu, koje navodi magazin „Der Spiegel“, kompanije „EnBW“, „E.ON“, „Vattenfall“ i RWE će tokom tri mjeseca imati gubitke od oko 575 miliona €.

Stručnjaci, inače, smatraju da će bezbjednosna kontrola tih sedam nuklearki, koje su u rad puštene do 1980. godine, biti veoma opsežna, te da će one zaista i ostati isključene sva tri mjeseca.

Pored te mjere, konzervativno-liberalna vlada kancelarke Angele Merkel je uvela i tromjesečni moratorijum na prošle jeseni donijetu odluku o produženju rada nuklearki do 2040. godine, dok je ranija, Šrederova socijaldemokratsko-zelena vlada odlučila da se svih 17 atomskih elektrana u Njemačkoj zatvori do 2025. godine.

Privremeno zatvaranje sedam atomskih centrala izazvaće najvjerovatnije i povećanje cijena struje, jer će u ta tri mjeseca više energije proizvoditi elektrane na uglj i gas, koje slove kao veći zagađivači, što znači da će se poskupljenje sertifikata za emisiju ugljen dioksida odraziti i na cijene struje.

Pored toga, nejasno je i koliki će biti troškovi energetske kompanije za plaćanje poreza na nuklearno gorivo tokom tromjesečnog moratorijuma, dok bi trajan prekid rada nuklearki, koje su sada privremeno zatvorene, značio ne samo gubitke od više milijardi eura u prometu energetske koncerna, već i isto tako velike troškove za konzervisanje nuklearki koje su stavljene van upotrebe.

Nuklearna energetika u Evropi nakon havarije u Fukušimi

Postoji li alternativa ?

Havarija u nuklearnoj elektrani Fukušima u Japanu podstakla je debate oko budućnosti atomske energetike u Evropi i bezbjednosti na nuklearnim objektima. Učesnici telemosta Moskva – Pariz, poznati ruski i francuski eksperti smatraju da je nuklearnu generaciju teško nečim zamijeniti, mada se alternativne varijante nude.

U energetsom bilansu Evrope nuklearno generisanje energije igra bitnu ulogu. U zemljama Evropske unije ima preko 140 nuklearnih energetskih blokova, tome treba dodati i pet koji rade u Švajcarskoj. Nuklearne centrale izrađuju ekološki čistu energiju, što omogućava da se smanji izbacivanje miliona tona ugljen dioksida u atmosferu. Istovremeno, Evropska unija svim silama teži da smanji zavisnost od uvoza nafte i gasa, između ostalog, iz Rusije.

U cjelini, u svijetu, 16 procenata proizvodnje električne energije otpada na atomske centrale, ističe Bulat Nigmatulin, bivši zamjenik ministra za nuklearnu energetiku Rusije. Drugim riječima, to iznosi, od početka sedamdesetih godina do danas, jednu šestinu. To je mnogo, ali moglo bi biti i više da nije događaja na Trimajl Ajlendu, havarije na 4. Bloku Černobiljske atomske centrale, događaja na Fokušimi. Povodom svake takve havarije na ovu granu kače se sve nevolje.

S druge strane, shvatamo da atomska energetika, u perspektivi od 30 - 50 godina, predstavlja ogroman potencijal u osiguranju energije za čovječanstvo.

U Francuskoj, 77 posto čitave energije proizvodi se u atomskim centralama. Ona je svjetski lider u njenom korišćenju. To predstavlja slabo mjesto jer, ako bude velike havarije, javno mnjenje može da istupi protiv razvoja nuklearnih centrala. Neke političke odluke, takođe, mogu da dovedu u pitanje razvoj nuklearne energetike, objasnio je Žan Pjer Molni, zamjenik direktora za međunarodna i strateška istraživanja. Zato treba pogledati do kog praga se može razvijati pojedina generacija kako bi se izbjegle katastrofe. Za sada u svijetu nema jedinstvene normativne baze o nuklearnoj bezbjednosti. Jasno je, da tamo gdje postoji rizik od zemljotresa i cunamija, ovi zahtjevi treba da budu strožiji. Nulti rizik se ne može postići, ali ako takve katastrofe, kao Fukušima, budu ponavljane, nuklearnu energetiku će, jednostavno, zatvoriti.

Havarija na atomskoj centrali Fukušima neće sahraniti atomsku energetiku, ali planovi za izgradnju novih centrala će biti revidirani i to će veoma promijeniti energetska slika svijeta, smatra Konstantin Simonov, generalni direktor Fonda za nacionalnu energetska bezbjednost. Sa atomskom renesansom biće problema pa, u tom pogledu, Rusija treba da ponudi vrlo jednostavno rješenje.

U izgradnji novih blokova, razumno je pauzirati. Čime da se oni zamijene? Odgovor je jednostavan – prirodnim gasom. Rezerve gasa će omogućiti da se zatvore ove niše. Ako, recimo, Njemačka zatvori sve atomske centrale, što je teško zamisliti, u tom slučaju, potrebno je dodatnih 35 milijardi kubnih metara gasa. To je nešto više nego što je trebalo da daje Nabuko koji Evropa toliko voli.

Izgleda da sada za nuklearnu energetiku nastupa momenat istine. Njemačka je odmah poslije havarije privremeno zatvorila 7 od 17 reaktora. Četiri od 7 isključenih energetskih blokova neće biti pušteno. Tome treba dodati plansko isključenje osme centrale krajem marta. Ukupna snaga njemačkih atomskih centrala pašće, skoro, za 40 procenata.

Vlada Švajcarske privremeno je obustavila rad reaktora i namjerno odustaje od nuklearne energetike tokom godine. Španija, koja ima osam reaktora, želi da nastavi svoj nuklearni program, kao i Češka i Turska. Evropa je sada na raskršnici.

U energetsom bilansu Evrope nuklearno generisanje energije igra bitnu ulogu. U zemljama Evropske unije ima preko 140 nuklearnih energetskih blokova, tome treba dodati i pet koji rade u Švajcarskoj

OBUKA ZAPOSLENIH

Česta su pitanja polaznika

Obukase obavlja na najsavremenijoj opremi

Cjelodnevni rad-Učionica traje od 9 do 17 sati

Stiči novaznanja što prije i lži ukoraksa savremenim trendovima u svijetu

Menadžer projekta Nataša Pavićević odgovara na postavljena pitanja

Direkcija za ICT i Projektni tim za implementaciju, na čelu sa menadžerom projekta Natašom Pavićević, u sklopu implementacije ERP (enterprise resource planning) sistema, u zgradi direkcije EPCG proteklih nekoliko mjeseci, organizovana je edukativnu učionica za obuku, testiranje i početak produkcije novog sistema. Obuku posvećenu upravljanju poslovnim procesima je prošlo više od 300 korisnika novog sistema. Rad učionice je organizovan po grupama, a učionica nastavlja sa radom dok svi krajnji korisnici ne prođu neophodnu obuku.

Donacija Elektroprivrede porodici Tomašević iz Kruševica kraj Herceg Novog

NAJLJEPŠA KUĆA U SELU

Bolest je najveća i najtužnija nevolja koja može snaći jednu porodicu. Udružena sa siromaštvom, djeluje razorno. Od petoro članova porodice Tomašević, samo je jedan zdrav, najmlađi Željko. Ipak, Tomaševići ne djeluju sumorno, osmijehuju se i užurbano dočekuju goste. Njihov optimizam probuđen je poslije saznanja da će donacija naše kompanije od 10000 eura za ovu opštinu otići na renoviranje njihove oronule kuće.

Podno Orjena, planine koja se uzdiže iznad Herceg Novoga, smjestilo se selo Kruševice. U ljutom kršu, plodne zemlje je ovdje uvijek bilo malo, jedva za goli život, pa su nevelike površine čišćene od kamena i ograđivane suvomeđom. Nijedna kuća nije podignuta na površini obradive okućnice. Sve su, kako je stara mudrost nalagala, „gurnute“ uz brdo da ne smetaju i nikle na kamenitom podnožju.

Masiv Orjena prima ogromnu količinu vode, a selo Crkvice, na njegovoj istočnoj strani poznato je kao najkišovitije mjesto u Evropi. I pored tako velikih padavina, voda je ovdje prava rijetkost jer tlo sačinjava propusni krečnjak. Ljudi se dovijaju kako znaju, grade bistjerne, koriste kapavice i snježnice. Iako ovdje od poljoprivrednih kultura uspijevaju samo krompir, trešnja i mrkva Kruševice su jedno od rijetkih naseljenih sela u Crnoj Gori. U tom bezvodnom kraju, u rustičnom predjelu, gdje u izobilju ima samo sunca i kamena, nastanjena je porodica Tomašević.

Porodica Tomašević - Boro, Željko, Marija, Obrad i Savo

Bolest je najveća i najtužnija nevolja koja može snaći jednu porodicu. Udružena sa siromaštvom, djeluje razorno. Od petoro članova porodice Tomašević, samo je jedan zdrav, najmlađi Željko. Ipak, Tomaševići ne djeluju sumorno, osmijehuju se i užurbano dočekuju goste. Njihov optimizam probuđen je poslije saznanja da će donacija naše kompanije od 10.000 € za ovu opštinu otići na renoviranje njihove oronule kuće.

- Ni ja ne pamtim kad je sazidana - kaže majka Marija Tomašević.

- Bog sami to zna. Kad sam se udala, u nju sam došla, kuća je davno prije toga sagrađena. Takva sirotinja jednom je čak i gorjela - objašnjava nam Marija koju su od prije pet godina izdale noge i sjedi nepokretna, vezana za krevet i kuću.

- Ja sam njene noge, a ona moje oči!

Ovaj komentar najstarijeg, tridesetsedmogodišnjeg Sava, koji je oslijepio od dijabetesa još kao trogodišnje dijete bolno zvuči. Ova opaka bolest odnijela mu je i prst na nozi, a, osim toga, on mora, svakodnevno, da se sam dijalizira, četiri puta na dan.

- Sada to nije problem, u praktično novoj kući, jer dijaliza mora da se izvodi u sterilnim uslovima - kažu njegova braća, takođe oboljeli od ove bolesti, trideset četvorogodišnji Boro i Obrad koji ima trideset i jednu, a zbog dijabetesa, kogajedobio sasedamnaest godina, i njemu je amputiran prst na nozi.

U razgovor se uključuje i najmlađi Tomašević, dvadesetdvogodišnji Željko, koji jedini ima kakav-takav posao, istina sezonski i nesiguran, ali on je, za sada, zadovoljan. Ostali primaju skromne penzije i dodatke u vidu tuđe njege i pomoći.

- Ne znam odakle da počnem, kaže uzbuđeno Željko. To što se nama desilo događa se jednom u životu. Kao u najljepšim snovima. Nazvala nas je Vukica Novaković, direktorka Centra za socijalni rad, i objasnila nam da Elektroprivreda organizuje donatorsko veče za pomoć najsiromašnijim porodicama u Crnoj Gori. Namjeravala je da nas predloži i tražila naš pristanak.

- Od tog trenutka naš život se iz korijena mijenja i dobija drugi smisao - priča Željko.

- Danas, poslije svega, moja braća i ja, svako jutro kad se probudimo, prvo zahvalimo Bogu, a onda i svim dobrim

Slijediti primjer Elektroprivrede

- Primjerom Elektroprivrede koja nam je obezbijedila sredstva dovoljna da, putem renoviranja zapuštene kuće Tomaševića, trajno riješimo stambeno pitanje ove porodice, trebalo bi i drugi da se rukovode - kaže Vukica Novaković, direktorka Centra za socijalni rad Herceg Novog, zadovoljna što su mogli, sa 10.000 €, koliko je donacija iznosila, u potpunosti da pokriju opsežne radove na kući Tomaševića.

- Naše aktivnosti započele su formiranjem komisije koja je raspisala oglas za prikupljanje ponuda za adaptaciju porodične kuće - kaže direktorka Novaković.

- Od više prispjelih ponuda izabrana je firma „Šeković“ iz Herceg Novog, koja je bila najpovoljnija sa cijenama. U toku gradnje to se pokazalo kao pun pogodak, jer je vlasnik firme i sam, kroz svoj rad, bio donator. Osim toga, animirao je i svoje kolege, građevinare, da pomognu. Izvođač je ispoštovao sve dogovore, u pogledu kvaliteta, roka, cijene, i više nego što smo precizirali ugovorom. Danas je kuća Tomaševića najljepša u selu - zadovoljna je Vukica Novaković.

Moja braća i ja, svako jutro kad se probudimo, prvo zahvalimo Bogu, a onda i svim dobrim ljudima koji su nam pružili ovu priliku. Ipak, sve je pokrenula Elektroprivreda. Bez njene donacije i dalje bismo živjeli u uslovima koji nijesu primjereni čovjeku

Ljudima koji su nam pružili ovu priliku. Ipak, sve je pokrenula Elektroprivreda. Bez njene donacije i dalje bismo živjeli u uslovima koji nijesu primjereni čovjeku. Prastara kuća, sazidana od primitivnih materijala, točila je na sve strane, a iz nje je vonjao miris stoljetne nebrige i zapuštenosti. Otac, baštovan, koji je umro prije godinu i po dana, sa svojom slabashnom zaradom, nije mogao više učiniti - iskren je najmlađi Tomašević.

- Kao da nas je odjednom obasjala svjetlost zvijezde Danice - nastavlja Željko. - Dobri ljudi ušli su u naš život. Izvođač radova, Dušan Kovačević, vlasnik firme „Šeković“ radio je na renoviranju svojski, bratski. Čak je i on sponzorisao određene radove. Gradski vodovod je pomogao da se napravi prelijepo kupatilo. Vidjećete da su svi poslovi urađeni sa istinskim zalaganjem, bez otaljavanja. Mi smo pomoga-

li koliko smo mogli i koliko smo znali. Dva mjeseca, koliko je trajalo renoviranje, bila su prepuna poleta. A posla je bilo dosta – krov, svi unutrašnji radovi, zidovi, plafon, keramika, drvenarija... teško je sve i pobrojati. Dušan Kovačević je našao sponzore za neke vanredne radove, recimo struju koja nije bila obuhvaćena planom renoviranja, pa smo dobili nove elektroinstalacije - sa ponosom objašnjava Željko.

- Sad se mladi Tomašević može oženiti, ima perspektivu, a, bogami, i lijepu curu - uskače Željko Komar, pravnik Centra za socijalni rad, koji nas je upoznao sa ovom porodicom.

- Do skoro to nije bilo izvodljivo, sad već pravi planove o zasnivanju sopstvene porodice, što je dirljivo za sve nas, na čelu sa Elektroprivredom, koji smo učinili sve što smo mogli da mu u tome pomognemo - kaže Komar.

Dok nas ljubazni domaćini provode kroz prozračnu, svijetlu kuću starinskog šmeka, koju su moderni materijali i vješte ruke pretvorile u izuzetan kutak, ne možemo da vjerujemo da je ova ljepotica nekad bila garavog lica, a sad je najljepša u selu. Sa malog, romantičnog prozora pruža se inspirativan pogled na krševitu padinu prošaranu poljskim cvijećem i makijom. Nameće se utisak da su ovdje

noći lijepe, da se u iskonskom miru dešavaju susreti sa prošlošću čije se prisustvo intenzivno osjeća.

A samo petnaestak kilometara odavde žive drugačiji ljudi i vodi se buran, mondenski život. Morško plavetnilo mami na uživanje, opuštenost i troškarenje. Tomaševići nijesu dio tog svijeta.

- Samo da je zdravlja - jedina je želja koju imaju. Nažalost, na to nemožemo uticati, ali nam je srce na odlasku bilo puno zbog činjenice da je naša kompanija učinila da se njihov život promijeni bar u onom dijelu u kojem je to moguće.

O. Vulcanović

Zadatak u potpunosti realizovan

Željko Komar, pravnik Centra za socijalni rad, član komisije za izbor ponuđača za adaptaciju kuće Tomaševića, kaže da mu se prvi put, zahvaljujući donaciji Elektroprivrede, pružila prilika i zadovoljstvo da jednoj porodici pomogne u ovom obimu.

- To je ono što sve zaposlene u Socijalnom, i mene lično, ispunjava neopisivim zadovoljstvom, zbog čega i radimo ovaj posao - rekao nam je Željko.

- Periodično smo kontrolisali radove i saradivali sa izvođačem - nastavlja Komar.

- Držali smo se budžeta i dogovarali o utrošku sredstava. Napravili smo fotoelaborat, prije, za vrijeme, i nakon okončanja radova, kao i video zapis.

Renovirana kuća Tomaševića

Kuća prije adaptacije

**22 mart - Svjetski dan voda – obilježen pod sloganom
»Voda za gradove«**

SAČUVATI NAJVEĆI PRIRODNI RESURS DANAŠNJICE

“Voda je opšte nasljedno dobro, čiju vrijednost moraju svi poznavati. Zadatak je svakog da s njom upravlja i da je brižljivo koristi.” Tačka X Evropske povelje o vodi

Kolika je važnost vode za čovjeka i cijeli živi svijet na Zemlji, jasno pokazuje i zabrinutost, koja prati naše vrjeme, radi sve manje zalihe čiste i upotrebljive vode. Davno održani istorijski Skup o Zemlji u Rio de Žaneiru 1992. godine utvrdio je smjernice na kojima cijelo čovječanstvo treba da radi i istraje kako bi se sačuvala i omogućila voda za potrebe rastućeg svjetskog stanovništva, a i kako bi se na održiv način upravljalo vodama za buduće naraštaje. Svakog 22. marta naročita se pažnja posvećuje problemima u vezi sa ovim za život neophodnim resursom. Ideja se sastoji u tome da se na taj dan, širom svijeta, posebno skrene pažnja na probleme vezane za vodu i vodne resurse. Voda je resurs koji koristi cjelokupno stanovništvo i to bez obzira na geografski položaj, socio-ekonomski status, vjeru i rasu. Kvalitetnu vodu smatramo najvećim prirodnim resursom današnjice. Zadnjih godina sve više se govori o vodi kao uzročniku nekih prirodnih nepogoda i katastrofa, kao sirovini koja je potreb-

na za život, ali i kao generatoru sukoba među državama, jer je ima sve manje i manje za sve više i više stanovnika.

Cilj ovogodišnjeg Svjetskog dana voda, pod sloganom »Voda za gradove«, je usmjeriti svjetsku pažnju na uticaj ubrzanog porasta gradskog stanovništva, industrijalizacije, neizvjesnosti zbog uticaja klimatskih promjena i prirodnih katastrofa na vodne sisteme gradova, te podstaći Vlade država, organizacije, zajednice i pojedince na aktivno uključivanje u izazove vezano uz upravljanje vodama.

Broj stanovnika na našoj planeti ubrzano se povećava, potrebe za vodom još i brže, a njena količina se ne mijenja. Do 2025. godine dvije trećine čovječanstva osjetiće ozbiljan nedostatak vode. Bližimo se vremenu kada će potreba za vodom premašiti zalihe. Nakon toga nužno prestaje razvoj, započinju borbe za vodu, a postoji čak i opasnost od međudržavnih ratova. Razvoj vodenih resursa razvio se u izuzetno kompleksno političko pitanje unutar i između država, sa suparničkim interesima različitog korištenja vode. Zbog toga se pitamo: imamo li dovoljne količine zdravstveno ispravne vode?

Na Zemlji se nalazi oko 1,4 milijarde km kubnih vode (71% Zemljine površine), većina te vode čak 97,5% otpada na slanu vodu (mora i okeani), slatke vode ima 2,5%, a od toga su manje od 1% rijeke i jezera, 30% podzemne vode, a 69,9% zamrznuto je na polovima. Samo je 0,8% od ukupne vode dostupno za ljudsku upotrebu što je 11,2 miliona km kubnih.

Erozijom vode i vjetra izgubljeno je 75 milijardi tona tla. U posljednjih 150 godina tako je nestalo 50% plodnog zemljišta! Voda je gotovo sve. Zemlja kao planeta bogata je vodom, ali geografska raspodjela posebno pitke vode obzirom na gustoću naseljenosti vrlo je različita. Raspodjela pitke vode zavisi od klime, sastava tla, geološke građe terena, hidrografske mreže... Azija, Južna i Sjeverna Amerika raspolažu s najvećim procentualnim udjelom svjetskih zaliha vode. Najugroženiji djelovi svijeta su prostori Azije i Afrike u aridnim predjelima, gdje je evaporacija (sveobuhvatno isparavanje) veća od količine godišnjih padavina.

Skupština Ujedinjenih nacija je pozvala sva relevantna tijela UN, specijalizirane agencije, regionalne komisije i ostale organizacije Ujedinjenih nacija da prenesu poruku i odazovu se ovom pozivu na akciju koristeći sve raspoložive mogućnosti.

Na Zemlji se nalazi oko 1,4 milijarde km kubnih vode (71% Zemljine površine), većina te vode čak 97,5% otpada na slanu vodu (mora i okeani), slatke vode ima 2,5%, a od toga su manje od 1% rijeke i jezera, 30% podzemne vode, a 69,9% zamrznuto je na polovima. Samo je 0,8% od ukupne vode

dostupno za ljudsku upotrebu što je 11,2 miliona km kubnih. Gotovo 500 velikih svjetskih rijeka je zagađeno, te se smatra kako će tokom 21. vijeka u 17 zemalja Afrike i Azije potpuno nestati vode.

Generalna skupština Ujedinjenih nacija proglasila je 2003. godinu Međunarodnom godinom pitkih voda, kako bi skrenula pažnju cjelokupne javnosti na problem ograničenih vodnih resursa u svijetu. Taj problem postaje svakim danom sve veći izborna napetosti i žestoke konkurencije među narodima. Krajem 20. vijeka više od 40% svjetskog stanovništva preživljavalo je tzv. «vodeni stres». To je bilo u predjelima

Procenjuje se da na svijetu trenutno živi preko 1.1 milijardi ljudi koji nemaju adekvatan pristup pijaćoj vodi, a da čak 2,6 milijarde pije vodu sanitetski potpuno neispravnu. Po prirodnim resursima Crna Gora spada u grupu vodom bogatih zemalja.

gdje je godišnja ponuda vode po stanovniku manja od 1000 kubnih metara. Gotovo 13% svjetske populacije, 460 miliona ljudi, živjelo je u zemljama s visokom oskudicom vode, dok je 25% čovječanstva suočeno s prosječnom oskudicom vode. Tih 40% svjetskog stanovništva živi 80% u zemljama s najnižim bruto-društvenim proizvodom. Oskudica vode pogađa dakle najteže siromašne krajeve svijeta ograničavajući njihov opšti razvitak. Razlog tome je porast broja ljudi na Zemlji, ali i povećane potrebe za vodom koje su posljedica porasta životnog standarda, promjena životnih navika i povećanja industrijske i poljoprivredne proizvodnje. Zbog toga potrošnja vode u svijetu neprestano raste. Kako su obnovljive zalihe pitke vode konstantne, stalni trend porasta potrošnje vode, uz povećani broj stanovnika rezultira stalnim smanjivanjem raspoloživih zaliha pitke vode po stanovniku. Drugi, teško rješivi problem je stalni trend porasta koncentracije stanovništva u velikim gradovima praćen sa dva gotovo nerješiva problema: potrebom nabavke velike količine pitke vode na relativno malom prostoru i pretvaranjem sve te vode u zagađenu otpadnu vodu, koja se nužno, više ili manje koncentrisano, ispušta u okolišu i ugrožava još preostale zalihe čiste vode.

Čista voda je život. Posjeduje se dovoljno znanja i vještina, ali potrebna nam je volja za zaštitu voda. Ljudski životi i prosperitet čovječanstva počivaju na našim aktivnostima, koje nam govore da ne budemo zagađivači ovog najdragocjenijeg resursa – čiste vode.

Procenjuje se da na svijetu trenutno živi preko 1.1 milijardi ljudi koji nemaju adekvatan pristup pijaćoj vodi, a da čak 2,6 milijarde pije vodu sanitetski potpuno neispravnu. Sidu, tuberkulozu, malariju i druge zarazne bolesti u zemljama u razvoju nećemo pobijediti sve dok ne dobijemo bitku za pitku vodu, javno zdravstvo i osnovne zdravstvene usluge. Kvalitet vode i socio-ekonomska pitanja, kao što su siromaštvo i zdravlje ljudi su blisko povezani. Zbog nestašice pitke vode svake godine u siromašnim djelovima svijeta umire milion i 600 hiljada djece.

Kada govorimo o prirodnim katastrofama uzrokovanim vodom onda prvenstveno mislimo na poplave, suše, tropske ciklone, cunamije, klizišta, nanose, protoke mulja, snježne mećave, lavine te odrone snijega i leda. Uticaj klimatskih

promjena, kao što su česte, produžene poplave i suše predstavljaju buduće izazove po kvalitet vodu, uz povećanje izvora zagađenja.

Po prirodnim resursima Crna Gora spada u grupu vodom bogatih zemalja. Prosječne višegodišnje padavine iznose oko 1900 mm vodenog taloga po metru kvadratnom, prosječni oticaj je oko 40 litara u sekundi po kilometru kvadratnom, što zapreminski izraženo iznosi oko 20 km kubnih/godišnje sa cjelokupne površine Crne Gore. Vode vlastitog sliva čine preko 95% ukupnog proticaja. Uzimajući u obzir prosječni oticaj sa ukupne površine i broj stanovnika Crne Gore, dolazi se do podatka da je raspoloživost sopstvene vode po stanovniku u Crnoj Gori iznose preko 30000 metara kubnih/stan/god, odnosno oko 82.200,00 l/stanovniku/dan. Kako se po evropskim standardima uzima specifična potrošnja vode po stanovniku između 150 i 350 l/stanovniku/dan jasno je zašto se Crna Gora svrstava među vodom bogatije zemlje u Evropi po vodnim resursima. Transitne vode iznose 29 metara kubnih u sekundi, tako da vode vlastitog sliva čine preko 95 % ukupnog oticanja. U svakom slučaju potrebno je istaći i niz prirodnih pojava koji utiče na neravnomjeran hidrološki bilans. Postavlja se pitanje kako se koristi ovo nesumnjivo ogromno bogatstvo i može li bolje. Na jednoj strani govorimo o vodnom bogatstvu, a na drugoj imamo problem sa njegovim korišćenjem, jer nastasica vode je sve učestalija, naročito u područjima koja predstavljaju bazu daljeg razvoja Crne Gore i nedovoljna za punu iskorišćenost hidropotencijala za proizvodnju električne energije. Poseban resurs Crne Gore čini i 300 kilometara duga obala, obalni pojas i morski akvatorijum, koji kao cjelina čine specifičan eko-sistem.

Danas smo više nego svjesni da su potpisani protokoli i smjernice jedno, a život i opšta globalizacijska politika nešto drugo, osobito što se tiče vode, njenog korištenja i njenih resursa.

O ovome bi se dalo na dugo pisati, jer svijet se zaista jako promijenio od istorijskog Samita 1992. godine. «Glad za naftom, moć oružja, sve manje vode» sve ima svoju cijenu na uštrb gladnih i žednih!!!

Mr Slavko Hrvačević, dipl.ing

Svetislav-Ćiro Nikčević, novopečeni penzioner EPCG

Nije sve ni u dobrim platama

Odlazak u penziju predstavlja jedan od najupečatljivijih trenutaka u životu svakog čovjeka. To je vrijeme kad se sumira jedan životni period i traže se nove staze i motivi za neka stara interesovanja, za koja ranije nije bilo dovoljno vremena. Velika je stvar ako čovjek na kraju svog aktivnog radnog vijeka može da pogleda unazad i da konstatuje da u svojoj radnoj biografiji ima „materijala“ vrijednog sjećanja. Ova razmišljanja pokušali smo da podijelimo sa Svetislavom - Ćirom Nikčevićem, radnikom na izgradnji HE "Mratinje", a kasnije i Sektora za razvoj i inženjering EPCG. Ćiro Nikčević je rođen 26. januara 1953. u Nikšiću, u mnogočlanoj porodici, kao jedan od trojice sinova. Srednju tehničku školu, mašinskog smjera završio je u svom rodnom gradu 1971. godine. Nekoliko godina proveo je studirajući na Mašinskom fakultetu u Podgorici, ali kako kaže, matematika, koja mu nije ležala, bila je razlog da odustane od ove ambicije.

- Moje prvo zaposlenje bilo je na izgradnji brane Mratinje. Zauzdanje prelijepe rijeke Pive bio je tada grandiozan građevinski poduhvat,

ne samo kod nas nego i u svjetskim razmjerama.

- Sjećam se svog prvog radnog dana, 15. juna 1975. Bilo je strašno. Dolazimo nas dvadeset mladih, neiskusnih tehničara iz Nikšića na jedno od tada najvećih i najtežih gradilišta u Evropi. Pokazuju nam branu, koja je bila završena tek do pola, do srednjih ispusta. Pogled na kanjon zaustavlja dah, a preko njega razapet viseći most djeluje nemoćno da zauzda toliku gradosiju.

Nekolicina nas hrabriji sa strahom pokušava da se kreće mostom držeći se za ogradu koja se neumoljivo ljulja. Ispod nas zjapi provalija od 250 metara. Odjednom, spazismo radnike sa dalekovoda 220 KV, koji se gradi u blizini, kako žurno, skoro trčeći prelaze most idući za poslom. Gledali smo za njima ćutke, širom raširenih očiju – dodaje Ćiro Nikčević.

- Naša prva zaduženja bila su daleko od opasnih terena – na „pakovanju“, ugradnji primarne opreme u Mašinskoj hali elektrane. Montirali smo rotor, stator, pomoćne uređaje, što čini pripadajuću opremu generatora. Pomagali smo u razvlačenju kablova kroz kablovske kanale duž elektrane i na svim ostalim, tada tekućim zaduženjima. Na gradilištu

je bio prisutan veliki broj renomiranih preduzeća ondašnje SFRJ: Hidrotehnika, Geosonda, Goša, Rade Končar, PLitostroj, Metalna, Mostogradnja. Bili smo privilegovani jer smo učili zanat od vrhunskih majstora. Uz njih smo se upoznavali sa opremom i radom elektrane. Bilo je pravo zadovoljstvo posmatrati ih na djelu i raditi pored ovih velikih učitelja – nastavlja Nikčević.

Velika je stvar ako čovjek na kraju svog aktivnog radnog vijeka može da pogleda unazad i da konstatuje da u svojoj radnoj biografiji ima „materijala“ vrijednog sjećanja

- Naselje u kojem smo živjeli bilo je veliko, brojalo je oko 5000 ljudi. Bili smo smješteni u novim, za nas napravljenim garsonjerama, sa kupatilima, hrana je bila odlična, za ono vrijeme sve je bilo na visokom nivou. Tu se stalno nešto dešavalo, rađale su se i ljubavi. Bilo je nabijeno atmosferom entuzijazma i osvajanja novog. I sam čin građenja je jedan veliki polet, pa je prštalo na sve strane. Imali smo igrališta, klubove za zabavu, kino salu ukojose utorkomičetvrtkomprikazivali filmovi koji su stizali iz Nikšića. Družilo se puno. Ljudi su bili naslonjeni jedni na druge, i u poslu i van posla. Plate su bile velike, ali one nijesu bile naš najveći i jedini pokretač. Bili smo svjesni da smo dio jedinstvenog poduhvata i da učestvujemo u gradnji jedne od najvećih, betonskih, lučnih brana na svijetu. Ta činjenica davala je izuzetan smisao svim našim naporima - priča nam Ćiro.

- U sjećanju su mi ostale oštre i surove pivske zime - nastavlja on.

- Most od Plužina preko jezera još je bio nezavršen, hladnoća stisla, akumulacija počela da se puni, a mi prelazimo preko pontova. Nije

Svetislav-Ćiro Nikčević

bilo nemogućeg. Išli smo pješke i od Plužina do Mratinja, ni to nas nije moglo spriječiti da dođemo na posao – sjeća se on.

Do 1988. godine Ćiro Nikčević na Mratinju uglavnom radi na poslovima elektro-mašinskog održavanja. Najteže zaduženje koje je imao bilo je, kaže, spuštanje u cjevovod uz pomoć čerka radi pregleda ravnog dijela cjevovoda i zatvarača na Ulaznoj građevini.

- Ovaj posao izvodio se jednom godišnje, prilikom remonta - objašnjava nam Ćiro – ali se pamtio. Radili smo po dvojica. Čerkr nas je spuštao duž mračnog cjevovoda, prečnika pet, a dužine oko tridesetak metara. Morali smo da pregledamo i kontroliramo sva tri cjevovoda pojedinačno, slušajući moćno šištanje pune akumulacije s druge strane zatvarača. Češće se radio pregled izlaznog zatvarača na odvodnoj vadi, takođe nezgodan i opasan posao. Tada smo se spuštali ispod radnog kola i opet pregledali zatvarač, ali sa druge strane – priča dalje Ćiro.

Ipak, najupečatljiviji trenutak života i rada na Mratinju za Ćira Nikčevića i njegove kolege bilo je puštanje elektrane u probni rad, marta 1976. Džinovska brana i jezero dugo 42 km, zapremine oko milijardu kubnih metara vode bili su spremni da se u potpunosti stave u službu čovjeka.

- Uzbuđenje pred puštanje elektrane u pogon bilo je ogromno. Svi smo bili zaduženi da dežuramo određeni dio opreme. Tokom tih dana nije se gledalo na radno vrijeme. Išli smo, po potrebi, u pola noći da provjerimo opremu, njeno stanje i ponašanje tokom eksploatacije. Bili smo dio velikog trenutka u razvoju našeg elektroenergetskog sistema – sa ponosom ističe Ćiro.

U Sektor za razvoj i inženjering Ćiro dolazi 1988. godine. Kao tehničar - saradnik proveo je oko dvije godine na radeći na pravljenju idejne dokumentacije oko vodotoka i malih hidroelektrana. Od 1990. radi na poslovima osiguranja imovine i lica čitave EPCG. Baveći se ovim referatom, veliku olakšicu mu je činilo poznavanje čitave opreme, dalekovoda, elektrana, svih elektroenergetskih objekata. Radio je u komisijama za utvrđivanje visine šteta, naplata od Lovćen osiguranja, primao prijave oko povreda radnika itd.

Za progam dobrovoljnog otkupa radnog mjesta, Ćiro kaže:
- Za ljude koji, nakon prodaje radnog mjesta mogu da ostvare penziju, to je pravi potez. Dobijaju novac, koji im znači veliku potporu. Oni koji budu odlazili, recimo, poslije trideset godina rada, na bilo koji drugi način, bili bi u nezavidnoj situaciji. Drugi posao teško da mogu naći, ali mislim da bi sti-mulacije za odlazak trebalo da budu na nivou, koji je u skladu sa reputacijom koju naša Kompanija ima u crnogorskom društvu.

Završavajući svoja sjećanja Ćiro se, kao što je neminovno, dotiče sadašnjeg trenutka. Iako se danas, kao simbol zajedničkog djelovanja, afirmiše „tim“ i timski rad, Ćiro misli da su pravi timovi nastajali tamo gdje je nevolja zbližavala, gdje se sve dijelilo i gdje se humanost podrazumijevala, kao onih davnih zima na Mratinju.

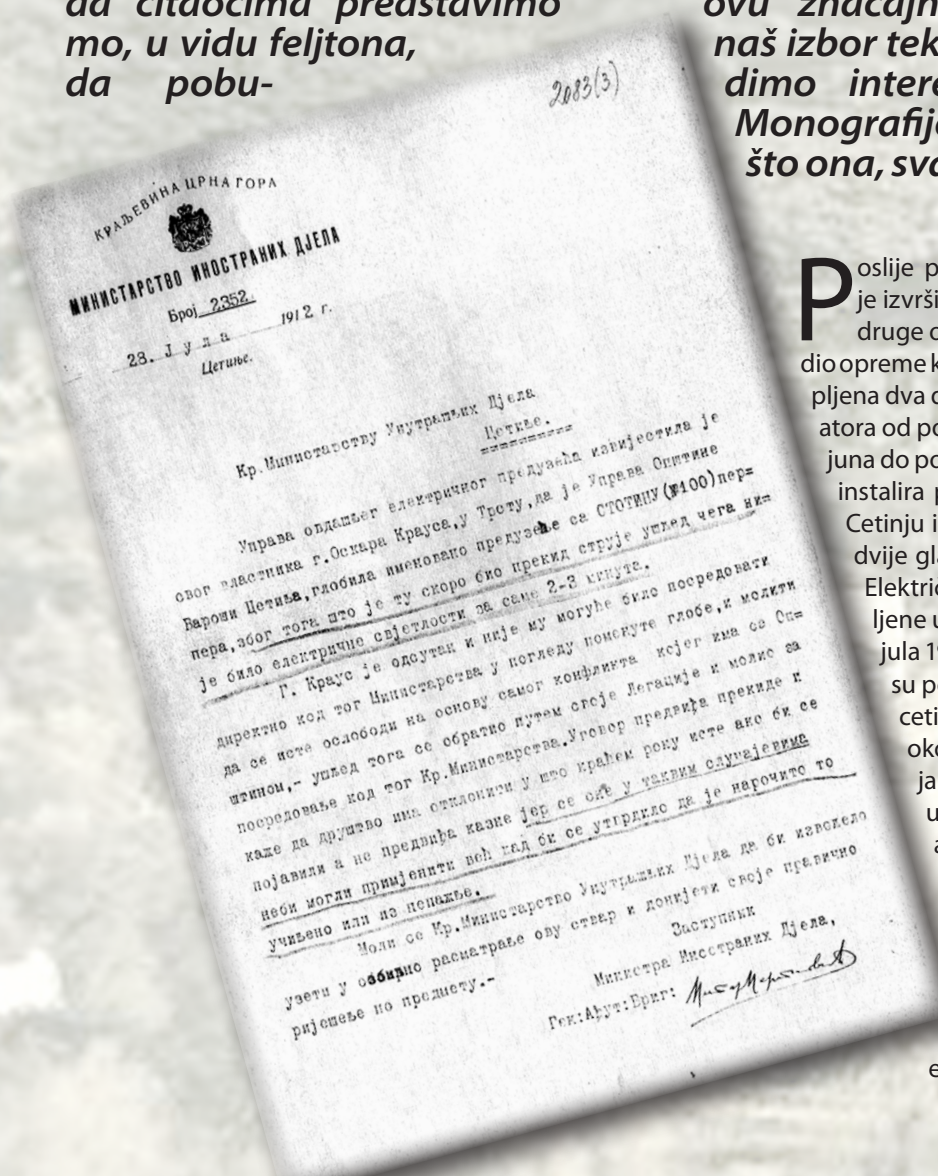
O. Vulanović

Monografija „100 godina crnogorske Elektroprivrede“ (2)

PREPOZNAT ZNAČAJ ELEKTRIČNE ENERGIJE ZA RAZVOJ DRŽAVE

Povodom proslave velikog jubileja, stogodišnjice svog postojanja, EPCG je publikovala obimnu, luksuzno opremljenu monografiju pod nazivom „100 godina crnogorske Elektroprivrede“, autora prof. dr Živka M. Andrijaševića, dr Zvezdana Folića i mr Dragutina Papovića. Ova studiozno urađena monografija sa obiljem dostupnih dokumenata čita se poput najzanimljivijeg štiva i predstavljaće pravi dragulj za izučavaoce razvoja elektroprivrede u Crnoj Gori. Od avgusta 1910, kad je, obilježavajući 50 godina vladavine, knjaz Nikola proglašen kraljem, kojim povodom je puštena u rad prva električna centrala za javne namjene, do avgusta 2010, autori prate istorijat ove privredne grane u Crnoj Gori na interesantan, analitičan način, sa pedantnom dokumentacijom, sa živom slikom vremena u kojemu su se odvijale pojedine faze razvoja el. energetskog sistema. U namjeri da čitaocima predstavimo ovu značajnu publikaciju donosimo naš izbor teksta iz nje, sa namjerom da čitaocima predstavimo mo, u vidu feljtona, da pobu-

ošta ona, svakako, zaslužuje

Poslije potpisivanja Ugovora, Emanuel Kraus je izvršio nabavku dizel-motora, generatora i druge opreme za električnu centralu. Najveći dio opreme kupljen je u Beču i Gracu. U Gracu su kupljena dva dizel-motora od po 60 KS, i dva generatora od po 55 kVA. Za dva mjeseca (od početka juna do početka avgusta 1910), Kraus je uspio da instalira postrojenje za električnu centralu na Cetinju i da uvede osvjetljenje u kraljev Dvor, dvije glavne ulice i još neke državne zgrade. Električne instalacije najprije su bile postavljene u knjaževom dvoru, i to već početkom jula 1910. godine. Sredinom jula postavljani su podzemni kablovi i u jednoj od glavnih cetinjskih ulica (Baja Pivljanina). Kada je okončan rad na instaliranju postrojenja i gradske rasvjete, ne može se tačno utvrditi, ali se zna da do 7. avgusta posao nije bio završen. Očito je da do proslave knjaževog jubileja nije mogla biti izgrađena ni zgrada za električnu centralu, tako da je za prvo vrijeme oprema za centralu najvjerovatnije instalirana u jednoj prostoriji Vladinog doma. Podatak da je električna centrala najprije radila u Vla-

dinom domu, nalazimo u jednom pismu tadašnjeg ministra unutrašnjih djela, Marka Đukanovića, koji kaže da je Krausu bilo dozvoljeno da postrojenje instalira „u jednom dijelu – pod volat – Vladinog Doma, i to daq mu se ništa i ne uslovljava, bilo za naknadu kakvu, bilo u pogledu vremena za koje bi imao premjestiti rečenu centralu.“ Zsigurno da je zgrada za električnu centralu napravljena u najkraćem roku, ali datum njenog završetka nije moguće tačno utvrditi na osnovu postojeće građe. Zna se da je firma braće Kraus otkupila oko 2.400 m² zemljišta u blizini austrougarskog poslanstva (Bajova ulica), i da je na toj lokaciji za smještaj postrojenja električne centrale podignuta kamena zgrada, kvadratnog oblika, s ravnim krovom. Za potrebe centrale i smještaj osoblja, zakupljivane su kasnije i neke okolne kuće.

U članku koji je o jubileju objavljen u „Glasu Crnogorca“ navodi se da je u subotu, 14. avgusta, u 21 čas, počelo električno osvjetljenje varoši. Tada je počela s radom električna centrala na Cetinju, odnosno „Crnogorsko poduzeće za elektriku“, što je bio njen službeni naziv. Puštanje u pogon električne centrale i instaliranje prenosne mreže, bio je, bez sumnje, veliki poduhvat, tim prije što je sve završeno za nešto više od dva mjeseca. Zbog tako kratkog roka za izvođenje radova, gotovo do posljednjeg dana postojala je neizvjesnost da li će Cetinje u vrijeme jubileja dobiti električno osvjetljenje.

Kada je, shodno Ugovoru, u potpunosti završena planirana elektrifikacija Cetinja, „Crnogorsko preduzeće za elektriku“ davalo je osvjetljenje za dvor kralja Nikole, dvor prestolonasljednika Danila, dvor kneza Mirka, sve vladine institucije, Zetski dom, Djevojački institut, bolnicu „Danilo I“, poslanstva, uličnu rasvjetu za oko stotinu svjetiljki i nešto više od šezdeset privatnih kuća. Centrala je proizvodila trofaznu struju, a ukupna dužina visokonaponske mreže iznosila je 3.500 metara. Cijena struje za jednu sijalicu od 20 svijeća bila je oko 1,50 perpera mjesečno. U vrijeme početka rada Centrale, niži državni službenik imao je mjesečnu platu 80-100 perpera.

Puštanje u rad cetinjske električne centrale bio je značajan događaj, jer je time gradski život dobio novu formu, a Crna Gora usvojila jednu tekovinu razvijenog svijeta. Kao što to često biva, i ova pojava je u početku bila prisutna na malom prostoru i dostupna nevelikom broju ljudi, ali od tada je postajala sve prisutnija u životu crnogorskog društva. Postepeno se širila i primjena električne energije - najprije za osvjetljenje, a zatim za rad električnih uređaja i pogon industrijskih postrojenja. Nedugo nakon uvođenja osvjetljenja na Cetinju, „Crnogorsko

poduzeće za elektriku“ ponudilo je građanima veliki izbor aparata za grijanje i kuvanje, navodeći kao epohalni dom et to što se uz pomoć električnog aparata „može čaj i kafa u nekoliko minuta uzvariti – bez da se prethodno zapaljuje oganj.“

Početak rada prve električne centrale na Cetinju bio je dočekan ushićenjem, koje često prati uvođenje nekog velikog tehničkog dostignuća u život jednog društva. Ovom ushićenju kasnije je pridodato i nezadovoljstvo zbog manjih problema u radu centrale. Za institucije i građanstvo, najveći problem bili su česti nestanci struje, koji su izazvani kvarom u Centrali ili prekidom na mreži. Prema sačuvanoj dokumentaciji, izgleda da ovi kvarovi nijesu uvijek otklanjani brzinom i ažurnošću koju su očekivali oni koji za svoj novac hoće da redovno imaju struju. Razloga za nezadovoljstvo imali su i vlasnici Centrale, jer kašnjenje u plaćanju računa za struju nije bila neka rijetka pojava. Sačuvano je na desetine sudskih tužbi zbog duga za neplaćenu struju. Upornim neplatišama struja je isključivana, što su neki od njih doživljavali i kao ličnu uvredu.

Problemi u radu električne centrale počeli su veoma rano, čak tokom prvog mjeseca njenog funkcionisanja. U novinskom tekstu, objavljenom u listu koji je kontrolisala crnogorska vlada, navodi se da je električno osvjetljenje dobro funkcionisalo samo tokom prvih nekoliko dana jubileja, a zatim je postajalo sve slabije, da bi sredinom septembra došlo do dvodnevno prekida. Novine su optužile vlasnika Centrale da je njegovo postrojenje lošeg kvaliteta i da zakupcima Centrale očigledno nije stalo do dobrog poslovnog ugleda. Uprava „Crnogor-

skog poduzeća za električnu energiju“ je odmah reagovala na ove pritužbe, objašnjavajući da je došlo do kvara na ventilu, koji je izazvao eksploziju u Centrali. Uprava Centrale obećava da će uskoro staviti u pogon rezervnu mašinu, tako da će grad ponovo dobiti električno osvjetljenje. Problema u napajanju bilo je i kasnije. Cetinjskom „Poduzeću za električnu energiju“ prigovaranje je da je svjetlost slaba i da na ulicama gori svaka treća ili četvrta svjetiljka. „Poduzeće za električnu energiju“ optuživano je za aljkavost i neodgovornost u snabdijevanju Cetinja električnom energijom, zbog čega je u jednom novinskom članku opštinskoj vlasti sugerisano da primorano preduzeće da ispunjava obaveze prema potrošačima ili da mu oduzme koncesiju. Bilo je i prigovora potrošača da im „Poduzeće za električnu energiju“ upisuje veću količinu električne energije nego što su uistinu potrošili, kao i da ih obmanjuju prodajući im po većoj cijeni osvjetljenje slabije snage. Zbog takvih mahinacija bio je pokrenut i krivični postupak protiv uprave električne centrale, a njen vlasnik je, kako se tvrdi u jednom novinskom članku, jedno vrijeme proveo u pritvoru.

Radom električne centrale bila je u jednom periodu nezadovoljna i najviša crnogorska vlast. Ministarstvo unutrašnjih djela, koje je imalo nadzor nad radom poduzeća, primjećuje nemarnost i neodgovornost u radu električne centrale, ali i neispunjavanje ugovornih odredaba. Ministarstvo je konstatovalo česte prekide struje, povremeno gašenje pojedinih svjetiljki u gradu, nedovoljan napon i jačinu osvjetljenja. Kada su ovakvi propusti postali sve češći, Ministarstvo unutrašnjih djela je donijelo odluku da kazni opštinsku upravu varoši Cetinja sa stotinu perpera zbog slabog nadzora nad radom električne centrale. Opštinska uprava je odmah platila kaznu, ali je odlučila da i ona kazni upravu električne centrale zbog propusta u radu, kako se oni ne bi ubuduće ponavljali. Električna centrala je od opštinske vlasti takođe kažnjena sa stotinu perpera, i to zbog jednog prekida struje koji je trajao nekoliko minuta.

Prema pisanju „Cetinjskog vjesnika“, na Cetinju je, početkom septembra 1913. godine, formiran i odbor preduzetnika, koji je trebalo da otkupi električnu centralu od njenog inostranog vlasnika. Kao razlog za ovaj potez, naveden je interes države da ovo preduzeće preuzmu ljudi iz Crne Gore, umjesto da bude u vlasništvu stranca. Svi

imućniji Cetinjani pozvani su da se uključe u ovaj odbor i da svojim ulogom pomognu otkup električne centrale. Nakon objavljivanja javnog poziva za otkup Centrale, u kome se kao razlog akcije navodi inostrano vlasništvo, uslijedio je i tekst u kome se, kao podsticaj za formiranje akcionarskog odbora, navodi i nizak kvalitet njenih usluga. Prema novinskim informacijama, čiju istinitost ne možemo provjeriti, uprava električne centrale u posljednje vrijeme štedi na osvjetljenju, tako da ne pali sve svjetiljke na cetinjskim ulicama, čak ni u glavnoj ulici – Katunskoj.

Električna centrala u Baru

Uvođenje električne rasvjete na Cetinju, odnosno upotreba električne energije za javne potrebe, podstaklo je grupu preduzetnika iz Bara da u svom gradu podignu električnu centralu. Početkom 1911. godine ustanovljeno je Osnivačko društvo za podizanje električne centrale, koje je Oblasnoj upravi predložilo da namjerava osnovati u Baru preduzeće za proizvodnju električne energije koja bi bila korišćena za gradsku rasvjetu i osvjetljenje privatnih kuća, kao i za osvjetljenje prestolonasljednikovog dvorca Topolica, a kasnije, eventualno, i za napajanje električnog tramvaja koji bi saobraćao između Starog i Novog Bara. Društvo je planiralo da izgradi dvije centrale – jednu, glavnu u Starom Baru, a drugu u Novom Baru. Osnivači društva tražili su od Oblasne uprave da njihov prijedlog proslijedi kraljevskoj vladi, koja je nadležna da za ovakav poduhvat izda odobrenje. Članovi Osnivačkog društva, njih petorica, napominju da bi električna centrala bila izgrađena isključivo od novca nekoliko crnogorskih akcionara, a novac za njeno podizanje bio bi deponovan u neku pouzdanu banku. Iako su članovi Osnivačkog društva naveli da će novac za ovaj posao obezbijediti crnogorski akcionari, podršku ovom planu dali su svojim potpisima i trojica italijanskih državljana, zaposlenih u „Barskom društvu“.

Namjeru da podigne električnu centralu u Baru imao je i Jovan Dade, posjednik iz Budimpešte. On se preko svog opunomoćenika, Joce Petrovića, obratio krajem aprila 1912. godine crnogorskom Ministarstvu unutrašnjih djela, smolbom da mu odobri izgradnju parnog mlina i električne centrale. Ministarstvo unutrašnjih djela je, imajući u vidu ekonomski značaj ovog poduhvata, odobrilo Dadeu izradu projekta koji je trebalo da kasnije podnese Ministarstvu na odobrenje.

Nakon nekoliko neuspješnih pokušaja izgradnje javne električne centrale, u Baru je tek 1913. godine instalirana i puštena u rad prva javna električna centrala. Centrala je puštena u rad 10. avgusta 1913. godine, a nalazila se u Novom Baru (Pristanu). Vlasnik centrale bilo je italijansko „Barsko društvo“ koje je imalo povlašćeni, odnosno monopolski položaj na crnogorskom tržištu. Barska električna centrala imala je dva dizel-motora, ukupne snage 66 KS, kao i dva trofazna izmjenična generatora, ukupne snage 60 kilovolt/ampera. Generatori su proizvodili trofaznu struju frekvencije 50 herca od najviše 250 volti.

NASTAVIĆE SE...

U ovom broju objavljujemo neke od tekstova iz starih brojeva lista „Elektroprivreda“ iz marta i aprila 1980. godine

ТАКМИЧЕЊЕ ЗА КУП МАРШАЛА ТИТА

ПОДВИГ НИКОЛЕ МИЈУШКОВИЋА

добило пехар. Иначе, екипа "Челика" освојила је девето мјесто, у средини табеле, што је изванредан успјех. Допринос Мијушковића био је изузетан. Овај некада врсни фудбалер "Сутјеске", "Будућности", "Сарајева" и „Црвене звезде“, показао је још једном на најбољи начин сво мајсторство, али једне друге игре, са снажним продорима и комбинааториком, тако да нијесу могли да му се одупру ни шахисти високог реномеа.

Успјех Мијушковића, иначе неприкосновеног првака "Електропривреде Црне Горе", покрећу је питање благовременог регулисања неких других, помало отужних ствари, око правдања одласка из е-сп. што је заговорјује кад такмичењења могање и врских манифестира била ова

На недавно одржаном такмичењу за куп Маршала Тита у Пули, учествујући у екипи ШК "Челик" Никшић радник Електропривреде, првокатегорник Никола Мијушковић, постигао је изванредан успјех, освојивши 4,5 поена од 5 могућих, чиме је ставио у засјенак и познате мајсторе и велемајсторе. Мијушковић је као најбољи појединац

ПОСЛИЈЕ ДОНОШЕЊА ДРУШТВЕНОГ ДОГОВОРА У РЕПУБЛИЦИ

БЕЗ ПОВЕЋАЊА ЛИЧНИХ ДОХОДАКА У ОВОЈ ГОДИНИ?

Према Друштвеном договору у Републици не би се могло очекивати стварање могућности и простора за повећање личних доходака у „Електропривреди Црне Горе“, јер је тим договором утврђено да пораст личних доходака зависи од стопе раста дохотка. Ову констатацију енергично је потврдио и Васо Вукићевић, дипл. ецц. и саветник у Радној организацији о економских питањима и нагласио оно, што нам је свима познато, да је Електропривреда, односно

Радна организација у претходној години остварила рекордну производњу ел. енергије, а самим тим остварила изразито добар доходак, који је значајним дијелом настао као резултат дозвољености хидрологије и пуног коришћења енергетских капацитета. Отуда је скоро немогуће очекивати током ове године већи раст производње, а самим тим и дохотка у односу на прошлу годину.

Усталом, о томе говори и одредба чл. 3. и чл. 11 Друштвеног договора о усмјеравању распоређивање чистог дохотка у ООУР-има и расподјели дохотка у радним заједницама у 1980. год. Из тих одредаба произилази да би радници „Електропривреде Црне Горе“ могли остварити и 1% повећања личног дохотка у овој години, дохотка би морао да се повећа, у односу на претходну годину, за 21% (!). Оваква стопа раста дохотка, односно и најмањи пораст личног дохотка у 1980. години је, као што се види, практично немогуће остварити.

БЕЗ КОМЕНТАРА

Разводњавање

Из оног што се досад могло закључити, промлази да се закључци не разводњавају само због повољне хидрологије.

Стабилизација и станбилизација

Добар дио радних људи ООУР „Електроградња“, па и Радне заједнице, у борби за стабилизацију, не знају како да уђу у станбилизацију.

„Порез“ на кишне дане

У дискусији око реализације принципа солидарности чуо се пола у шали — пола у збили, и предлози да се као један од инструмената за помоћ ООУР „Електроградња“ уведе „порез“ на кишне дане у години од ООУР-а производње и преноса, с обзиром да је невријеме главни непријатељ стицања дохотка у том ООУР-у!

Службено самоуправљање

Поједине службе из ООУР-а и Радне заједнице Електропривреде стално су у служби самоуправљања, па се самоуправљање често од њих и не види.

„Хидролошка патка“

Лист „Побједа“ „напунио“ је прије десет дана празне акумулације. Више не треба гледати у небо, него читати „Побједу“!

ИЗ ИСТОРИЈАТА ЕЛЕКТРОПРИВРЕДЕ

ПРВИ АГРЕГАТ ХЕ „ПИВА“

Приликом покретања I агрегата ХЕ „Пива“ — стручна екипа на окупу

Прво веће славе послје вишегодишњег рада на изградњи ХЕ „Пива“ („Мратиње“) било је 23. марта 1976. године када је покренут први агрегат (од три, колико их је у електрани). Била је то велика радост за све градитеље, а посебно за стручњаке и раднике који су непосредно учествовали у реализацији: за инвеститора, пројектанте, извођаче радова (на слици).

Кад ли ће се поново овако окупити неопходни кадрови? То се посебно и данас поставља кад треба да се брижљиво отпочне са припремама на изградњи нових хидроелектрана на Морачи. Све више се увиђа неопходност обједињавања искусног стручног кадра за реализацију пројеката за изградњу хидроелектрана.

ПОТПИСАН УГОВОР ИЗМЕЂУ ООУР-а ХЕ „ПЕРУЋИЦА“ И „ЕНЕРГОИНВЕСТ“ — САРАЈЕВО

ТРАФОСТАНИЦА ХЕ „ПЕРУЋИЦА“ 220-110 kW ДО КРАЈА ГОДИНЕ

С десна у лијево: Тодоровић, Лабудовић, Обрадовић

У четвртак, 21. фебруара ове године, у присуству представника „Електропривреде“ — ООУР-а ХЕ „Перућница“ и „Енергоинвеста“ потписан је уговор са овом реномираном радном организацијом из Сарајева о изградњи ТС „Перућница“ 220-110 kW. У име ООУР-а ХЕ „Перућница“ уговор је потписао директор Крсто Лабудовић, а у име „Енергоинвеста“ Сарајево Милинко Тодоровић, директор продаје.

Потписивању уговора присуствовали су такође и представници ГРО „Црна Гора“ — Ник-

шић и директор ООУР „Електроградња“ Јаков Обрадовић. Капацитети ових радних колектива биће укључени, као суизвођачи, на радовима овог објекта.

Укупна вриједност радова износи 127808867,00 динара. Завршетак објекта предвиђен је до краја ове године, док се постројење 110 kW очекује да ће бити завршено до краја августа.

Изградњом овог значајног објекта увелико ће допринијети сигурном и квалитетном снабдијевању потрошача електричном енергијом.

DA LI STE ZNALI

- ... da jedan kvadratni metar površine Sunca sija kao 600.000 sijalica od 100 vati?
- ... da zvuk putuje tri puta brže kroz vodu nego kroz vazduh?
- ... da Italijani Mikija Mause zovu Topolino, a da mu je prvobitno ime bilo Mortimer?
- ... da električna jegulja može da proizvede strujni udar od 650 V?
- ... da se Koka-kola u početku mogla kupiti jedino u apoteci?
- ... da u Oslu postoji spomenik podignut Johanu Voleru koji je izmislio spajalicu za papir?
- ... da je svaka trobojna mačka ženka?
- ... da je najveća kriptodepresija u Evropi Skadarsko jezero?
- ... da kod ljudi dvije nozdre ne registruju miris na isti način, u desnoj nozdri miris djeluje prijatnije, ali se u lijevoj nozdri miris preciznije određuje?
- ... da se Tomas Edison, pronalazač sijalice, plašio mraka?

OBJAŠNJENJA POJMOVA

- AUTOBUS** – vozilo koje ide dva puta brže kad za njim trčite nego kad u njemu sjedite
- PULOVER** – odjevni predmet koji dijete mora da nosi kad je mami zima
- EKONOMISTA** – ekspert koji će sutra da zna zašto se ono što je predvidio juče nije dogodilo danas
- BRAK** – zajednica u kojoj dvoje ljudi rešavaju probleme koje ne bi imali da su ostali sami
- PESIMISTA** – optimista koji ima iskustva
- PROGRAMER** – osoba koja na neobjašnjiv način riješi problem za koji nijesi ni znao da postoji
- PSIHOLOG** – osoba koja gleda ostale kad u prostoriiju uđe lijepa žena
- BUDILNIK** – instrument izmišljen da bi budio one koji nemaju malu djecu
- ZVIJEZDA** – osoba koja cijeli život teško radi da bi bila poznata, a zatim nosi velike tamne naočare da je niko ne prepozna

VICEVI

Kako se poznaje loš programer? • Izlizan mu taster ESC!

Pričaju dva programera kako su proveli jučerašnji dan. Kaže prvi:

- Ja lijepo uzeo jedno pivo i sjeo za kompjuter i 15 sati programirao bez prekida i za to vrijeme sam popio ono jedno pivo.

A drugi kaže: - Koja si ti pijandura!

Koliko je potrebno Microsoftovih inženjera da promijene sijalicu?

Nijedan - proglase mrak za standard.

Kako kompjuteraš popravlja auto?

Izađe iz njega i ponovo uđe.

Šta više programer koji se davi?

• F1, F1, F1, F1...

Kako se programer krsti? U ime oca i sina i svetoga duha, Enter!

Diskutuju slikar, doktor i programer o tome da li je bolje imati ženu ili ljubavnicu:

Slikar: Ljubavnicu, to je inspirativnije, daje stvaralačku energiju, inspiriše...

Doktor: Ma, ženu, to ti je sigurna veza i oslonac u životu!

Programer: Objе! Žena misli da si kod ljubavnice, ljubavnica da si kod žene, a ti programiraš, programiraš, programiraš...

Kupi Mujo cigarete na kiosku i čita što na njima piše:

- Pušenje može uzrokovati impotenciju!

Vrati se na kiosk i kaže:

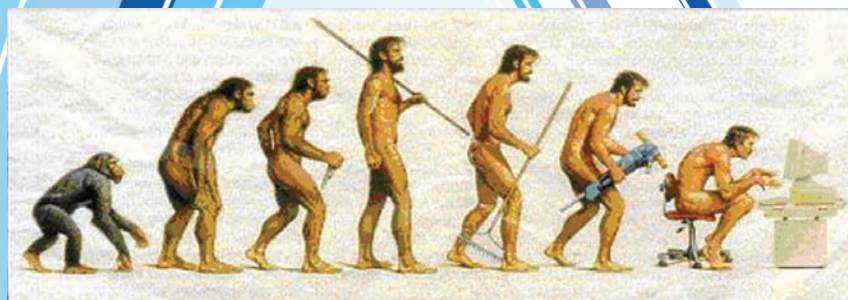
- Ej, jel imaš možda one koje izazivaju rak, da mi zamijeniš...

Cigareta skraćuje život za 2 minuta, flaša vina za 4 minuta, a jedan radni dan skraćuje život za 8 sati!!!

Policajac sreća dječaka koji puši, pa mu kaže: - "Nemoj da pušiš, pušenje skraćuje život!"

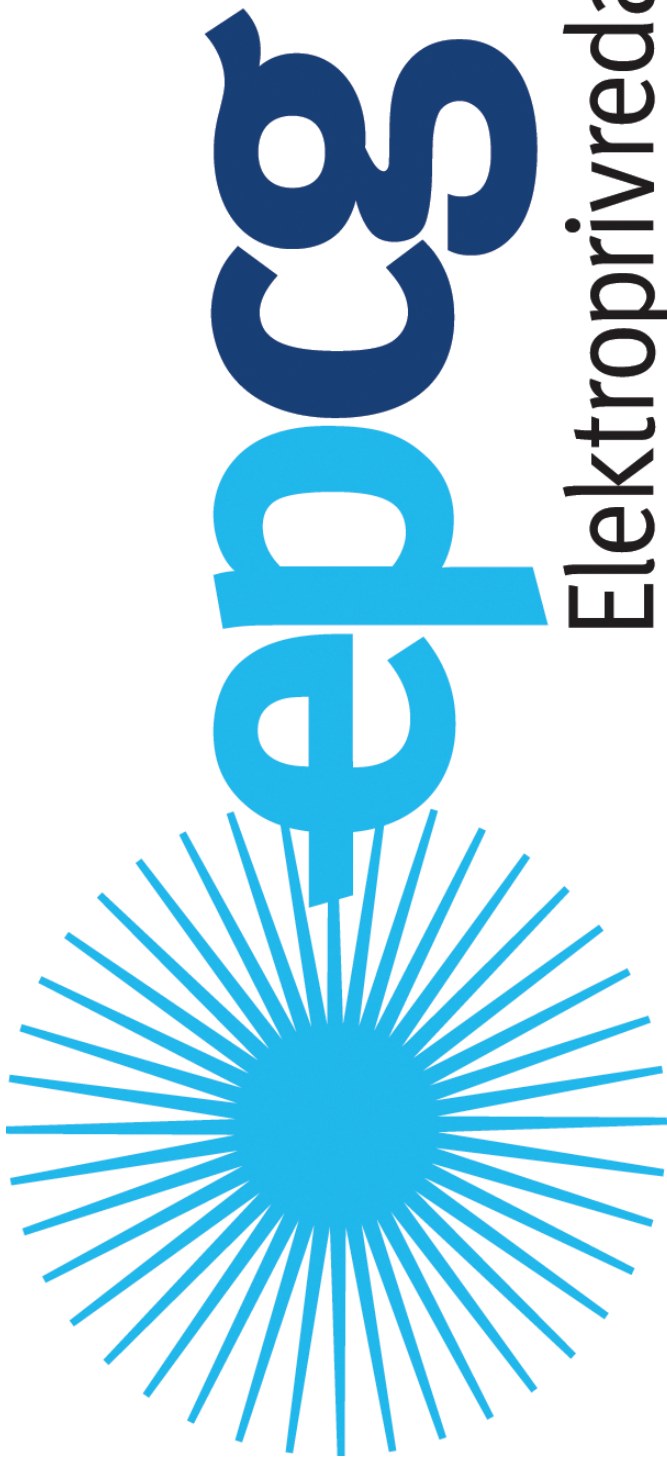
- "Zaista? Nijesam znao!" - "Da, a koliko godina imaš?" - "12." - "Eto vidiš! Kada ne bi

pušio, sada bi imao 15!"

DEŽURNI BROJEVI TELEFONA za informacije o prekidu napajanja električnom energijom i prijavu kvara na distributivnoj mreži

GRAD	BROJ TELEFONA		TERMIN DOSTUPNOSTI
Podgorica	020 633 979	020 621 264	00-24h
Golubovci	020 873 101		07-23h
Tuzi	020 875 415		07-19h
Nikšić	040 231 926		00-24h
Plužine	040 231 256		07-23h
Berane	051 233 320		00-24h
TS "Berane2"	051 233 318		00-24h
Andrijevica	051 243 306	067 320 063	07-15h
Plav	051 251 109	067 320 062	07-15h
BijeloPolje	050 486 380		00-24h
Rožaje	051 274 454	051 271 295	00-24h
Kolašin	020 865 170	865 178 865 323	00-24h
Mojkovac	050 472 116	472 325	08-16h
Pljevlja	052 86-233		07-22h
Žabljak	052 361 413		00-24h
Šavnik - TS "Šavnik"	040 266 355		00-24h
Danilovgrad	020 812 610		07-15h
Bar	030 313 227		00-24h
Kotor	032 322 911		00-24h
Budva	033 458 517		00-24h
Cetinje	041 231 510		00-24h
Tivat	032 671 104		00-24h
Ulcinj	030 412 112	067 250 534	00-24h
Herceg Novi	031 327 326		00-24h
TS "Herceg Novi"	031 327 289		00-24h

Elektroprivreda Crne Gore
AD Nikšić